

2294

NINA Rapport

Brukerundersøkelse i Reinheimen nasjonalpark

Sommeren 2022

Yosra Zouhar
Line Camilla Wold
Vegard Gundersen

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på engelsk, som NINA Report.

NINA Temahefte

Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. Heftene har vanligvis en populærvitenskapelig form med vekt på illustrasjoner. NINA Temahefte kan også utgis på engelsk, som NINA Special Report.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine forskningsresultater i internasjonale vitenskapelige journaler og i populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Brukerundersøkelse i Reinheimen nasjonalpark

Sommeren 2022

Yosra Zouhar

Line Camilla Wold

Vegard Gundersen

Zouhar, Y., Wold, L. C. & Gundersen, V. 2023.
Brukerundersøkelse i Reinheimen nasjonalpark. Sommeren 2022.
NINA Rapport 2294. Norsk institutt for naturforskning.

Lillehammer, mai 2023

ISSN: 1504-3312
ISBN: 978-82-426-5092-4

RETTIGHETSHAVER
© Norsk institutt for naturforskning
Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET
Åpen

PUBLISERINGSTYPE
Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV
Odd Inge Vistad

ANSVARLIG SIGNATUR
Forskningssjef Kristin Evensen Mathiesen (sign.)

OPPDRAGSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)
Nasjonalparkstyret for Reinheimen

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER
Kristine Sørлие og Mari Melbø Rødstøl, nasjonalparkforvaltere

FORSIDEBILDE
© Olav Strand, NINA

NØKKELOORD
- Reinheimen nasjonalpark
- Trollstigen
- Friluftsliv
- Turisme
- Brukerundersøkelse
- Internett-basert spørreundersøkelse

KEY WORDS
- Reinheimen National Park
- Trollstigen
- Outdoor recreation
- Nature-based tourism
- Visitor survey
- Web-based survey

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor
Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo
Sognsveien 68
0855 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø
Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer
Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen
Thormøhlens gate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Zouhar, Y., Wold, L. C. & Gundersen, V. 2023. Brukerundersøkelse i Reinheimen nasjonalpark. Sommeren 2022. NINA Rapport 2294. Norsk institutt for naturforskning.

Denne dokumentasjonsrapporten oppsummerer kunnskap om brukerne av fjellområdene i og rundt Reinheimen nasjonalpark. Resultatene er basert på to undersøkelser. Først ble det samlet inn svarskjemaer fra brukere ved de 20 viktigste innfallsportene til Reinheimen. Deretter ble brukerne som hadde oppgitt e-postadresse i den første undersøkelsen tilsendt lenke til et mer omfattende spørreskjema i en etterundersøkelse om sin bruk av Reinheimen. Det ble samlet inn informasjon fra i alt 3435 respondenter ved innfallsportene og 113 via QR-kode, og fra 634 i etterundersøkelsen.

Representativiteten i undersøkelsen har noen viktige skjevheter som man må ta hensyn til når man tolker dataene. Lokalbefolkningen svarer i mindre grad på svarskjema ved innfallsportene enn tilreisende, mens utenlandske besøkende og de som besøker området for første gang i mindre grad svarer på etterundersøkelsen. Dette er skjevheter vi kjenner igjen fra alle områder der denne type undersøkelse er gjennomført. I tabellen under har vi oppsummert noen viktige indikatorer for Reinheimen som helhet, og vi har presentert tilsvarende indikatorsett for hver enkelt innfallsport i rapporten.

REINHEIMEN NASJONALPARK			
Antall innsamlede skjema i 2022: 3548			
Nordmenn (<i>n</i> = 3497)	47 %	Erfaring med langtur	Aldri: 31 % >20 ganger: 22 %
Førstegangsbesøkende (<i>n</i> = 3548)	64 %	Lavpurister (<i>n</i> = 2638)	67 %
Dagstur (<i>n</i> = 2535)	77 %	Mellompurister (<i>n</i> = 2638)	24 %
Varighet dagstur (gjennomsnitt) (<i>n</i> = 2535)	4 timer	Høypurister (<i>n</i> = 2638)	9 %
Varighet flerdagerstur (gjennomsnitt) (<i>n</i> = 722)	4 dager	Kvinneandel (<i>n</i> = 3517)	51 %
Organisert tur (<i>n</i> = 3481)	3 %	Lokale (<i>n</i> = 3497)	6 %
Alder (gjennomsnitt) (<i>n</i> = 3379)	47 år	Barn < 15 år (<i>n</i> = 3485)	16 %

Sammenlignet med andre nasjonalparker der vi har tilsvarende data er den noen særtegn ved bruken/brukerne i Reinheimen. Det er en spesielt stor andel utenlandske besøkende og førstegangsbesøkende. Det er også verdt å merke seg den spesielt lave andelen lokalt bosatte brukere. Vi ser også at brukerne av området i stor grad følger eksisterende infrastruktur av merkede stier og veger, og de fleste er på dagstur. Spesielt dagsturene, men også flerdagsturene, har i gjennomsnitt kort varighet. I det store og hele er folk fornøyd med tilretteleggingen, og generelt ønsker de seg enkel tilrettelegging og å møte få folk.

Reinheimen tiltrekker seg en stor andel tilreisende turister, men det er svært stor variasjon mellom innfallsportene. I nord og vest er det noen typiske turistlokaliteter slik som området ved Trollstigen og langs den nasjonale turistvegen der. I øst derimot er det overvekt av lokaliteter med lokalkjente brukere, enten dette er lokalt bosatte, hytteeiere eller turfolk som er gjengangere. Eksempler her kan være Rånå, Lordalen, Finndalen og Aursjøen. Kunnskapen om besøksprofiler ved innfallsportene er viktig bakgrunnsinformasjon for stedstilpasset forvaltning av innfallsportene. Samtidig er det viktig at bruken ikke forringer naturkvalitetene i området.

Kunnskapen om brukerne vil gi viktige bidrag til å forstå hva de besøkende etterspør av opplevelser og muligheter, slik at man kan legge til rette for dette i områder der det har minst mulig negative effekter for naturmiljøet. Det er nettopp her forvaltningen kan sette seg i førersetet og

til en viss grad styre utviklingen av bruken i Reinheimen fremover, ikke med forbud og påbud, men gjennom å informere, oppfordre, styre og lede brukerne. En viktig forutsetning for å kunne styre utviklingen slik er at brukerne er sterkt knyttet til den viktigste infrastrukturen: stien – noe brukerne i Reinheimen i stor grad er. Endring av infrastruktur for friluftsliv er da nøkkelen til å skape gode løsninger som kombinerer bruk og vern.

Yosra Zouhar, yosra.zouhar@nina.no

Line C. Wold, line.wold@nina.no

Vegard Gundersen, vegard.gundersen@nina.no

NINA Lillehammer, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer

Abstract

Zouhar, Y., Wold, L. C. & Gundersen. V. 2023. Visitor survey in Reinheimen National Park. Summer 2022. NINA Report 2294. Norwegian Institute for Nature Research.

This documentation report summarizes knowledge about the users in the mountain areas in and around Reinheimen National Park. The results are based on two surveys. First, a short on-site self-registration survey were collected from visitors at the 20 most important entrances to Reinheimen. Those who had provided an e-mail address in the first survey were later the same year sent a link to a more comprehensive follow-up survey about their use of Reinheimen. In total, information was collected from 3435 respondents at the entrances and 113 via QR code, and 634 responses in the follow-up survey. The surveys representativeness has some important biases that must be considered when interpreting the data. The locals to a less extent answered the on-site survey, while foreign visitors and first-time visitors to a less extent answered the follow-up survey. These are biases that we recognize from all areas where this type of surveys has been conducted.

The table below summarize some important indicators for Reinheimen, and we have presented a corresponding set of indicators for each entrance to the area in the report.

REINHEIMEN NATIONAL PARK			
Number of respondents in 2022: 3548			
Norwegians (<i>n</i> = 3497)	47 %	Experiences with long hikes	Never: 31 % >20 times: 22 %
First time visitors (<i>n</i> = 3548)	64 %	Lowpurist (<i>n</i> = 2638)	67 %
Daytrip (<i>n</i> = 2535)	77 %	Mediumpurist (<i>n</i> = 2638)	24 %
Duration daytrip (mean) (<i>n</i> = 2535)	4 hours	Highpurist (<i>n</i> = 2638)	9 %
Duration multi-daytrip (mean) (<i>n</i> = 722)	4 days	Women (<i>n</i> = 3517)	51 %
Organized group (<i>n</i> = 3481)	3 %	Local residents (<i>n</i> = 3497)	6 %
Age (mean) (<i>n</i> = 3379)	47 yrs.	Children < 15 years (<i>n</i> = 3485)	16 %

Compared to other national parks where we have similar data, there are some factors that characterize the use/users in Reinheimen. There is a particularly large proportion of foreign visitors and first-time visitors. It is also worth noting that there is a low number of locals. We also see that the users of the area mainly follow existing infrastructure of marked paths and roads, and most of the visitors are on day trips. The day trips, but also the multi-day trips, on average have a short duration. Overall, people are satisfied with the recreational infrastructure in the park, and in general they want simple facilities and to meet few people.

Reinheimen attracts many visitors, but our data show high diversity regarding visitor volumes and characteristics between various entrances to the park. In north and west, we find typical tourist locations such as Trollstigen and along the associated national tourist route. In east, on the other hand, there is a predominance of entrances with locals, whether these are residents, cabin owners or regular hikers that know the area well. Examples of entrances with local users are Rånå, Lordalen, Finndalen and Aursjøen. Knowledge about visitor profiles is important for site-specific management of the entrances to the national park. At the same time, it is important that the use does not impair with the natural qualities in the area.

Knowledge about the visitors makes an important contribution to understand what nature experiences and opportunities they require, and develop facilities and attractions in areas with less impact on the natural environment. In this way, management of the national park can facilitate the development of use in Reinheimen, not with bans and restrictions, but through informing,

encouraging, managing, and guiding the visitors. An important precondition for being able to manage the development in this way is that the users in Reinheimen are strongly connected to designated recreational infrastructure in the most popular areas. Manipulation of recreational infrastructure is the key to creating good solutions that combine use and conservation of natural resources.

Yosra Zouhar, yosra.zouhar@nina.no

Line C. Wold, line.wold@nina.no

Vegard Gundersen, vegard.gundersen@nina.no

NINA Lillehammer, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	5
Innhold	7
Forord	9
1 Innledning	10
2 Metodikk	12
2.1 Spørreskjemaer selvregistreringskasser.....	12
2.2 Selvregistreringskasser og QR-metodikk i Reinheimen.....	13
2.3 Etterundersøkelse.....	16
2.4 Representativitet.....	16
2.5 Analyse og fremstilling av data.....	17
3 Resultater	18
3.1 Indikatorsett for Reinheimen.....	18
3.2 Generelle trekk ved de besøkende.....	18
3.2.1 Kjønn, alder, utdanning og bosted.....	18
3.3 Friluftslivserfaringer og friluftslivsinteresse.....	21
3.4 Turfølget.....	23
3.5 Tidligere besøk og kjennskap til Reinheimen.....	24
3.6 De besøkendes årsaker til å besøke Reinheimen.....	27
3.7 Idealområde og purisme.....	28
3.8 Bruken av området.....	31
3.8.1 Romlig bruk.....	31
3.8.2 Bruk av stier/veier.....	32
3.8.3 Sesongbruk.....	32
3.8.4 Type bruk.....	33
3.9 Lengde på besøket og overnatting.....	34
3.10 Reinheimen som besøksmål.....	37
3.11 Innhenting av informasjon og bruk av sosiale media.....	39
3.11.1 Innhenting og foretrukket informasjon.....	39
3.11.2 Bruk av sosiale medier.....	43
3.12 Opplevelser i Reinheimen.....	44
3.12.1 Reinheimen som villmarksområde.....	44
3.12.2 Nasjonalparkstatusens betydning.....	46
3.12.3 Tilretteleggingen for friluftsliv.....	48
3.13 Villrein.....	51
4 Sammenligning av ulike lokaliteter i Reinheimen	55
4.1 Utvalgte indikatorer.....	55
5 Diskusjon – om bruk og forvaltning	61
5.1 Bruk, verneverdier, sårbarhet og tilrettelegging.....	61
5.2 Sammenlignet med forrige brukerundersøkelse fra 2011.....	62
5.3 Reinheimen i det store bildet.....	63
5.4 Forskjellene ligger i innfallsportene.....	64
5.5 Tilrettelegging, opplevelsesverdier og informasjon.....	65
5.6 Fare for konflikter mellom ulike brukere?.....	66

5.7 Representativiteten.....	66
6 Referanser.....	68
Vedlegg 1.....	70
Vedlegg 2.....	72
Vedlegg 3.....	73

Forord

I perioden 2015-2021 ble det av Miljødirektoratet initiert en nasjonal innsats for å styrke besøksforvaltningen i Norges nasjonalparker og landskapsvernområder. Reinheimen hadde en brukerundersøkelse fra 2011 (Vorkinn 2011), og med en anbefalt rullering hvert 10. år var det på tide å gjenta brukerundersøkelsen. Kunnskap og innspill fra brukerne av verneområdene er viktig for å legge til rette for en besøksforvaltning som gir gode opplevelser samtidig som man ivaretar verneverdiene. Dette inkluderer kunnskap om sammensetningen på besøksgruppen; hvor kommer de fra, hva slags type naturopplevelser søker de, hva gjør de og hvor lenge oppholder de seg i verneområdet, og hvordan stiller de seg til forvaltningen? Denne rapporten oppsummerer resultatene fra brukerundersøkelsen som ble gjennomført i Reinheimen nasjonalpark sommeren 2022. Reinheimen nasjonalparkstyre m/nasjonalparkforvaltere organiserte det praktiske knyttet til innsamling og punsjing av datamaterialet. NINA tilrettelegger data for analyser, gjennomfører en fordypende etterundersøkelse basert på innsamlede eposter, og analyser og presenterer dataene i denne rapporten du nå har i hånden.

Vi retter en stor takk til Miljødirektoratet og nasjonalparkforvalterne i Reinheimen Kristine Sørli og Mari Melbø Rødstøl for oppdraget og for et godt samarbeid i prosessen med datainnsamling og analysearbeid.

Lillehammer, april 2023

Vegard Gundersen, prosjektleder

1 Innledning

Reinheimen nasjonalpark strekker seg over et landskap på 1969 km² og ble etablert i 2006. Området karakteriseres å være et villmarksprega område i den forstand at det er mange spor etter tidligere jakt- og fangstkultur, men med lav grad av tilrettelegging og få besøkende over store arealer. Etter INON-definisjonen ligger Reinheimen nasjonalpark i det nest største inngrepsfrie området i Sør-Norge. De høyeste fjella i nasjonalparken reiser seg over 2000 moh. Området har nær intakt fjelløkosystem med villrein, jerv, fjellrev, kongeørn, jaktfalk og ryper. Reinheimen er spesielt rik på kulturminner etter den gamle villreinfangsten, med fangstgroper, massefangstanlegg, bogestelle og rester av gamle buplasser til fangstfolka. Mange av de tilgrensende landskapsvernområdene er verdifulle kulturlandskap, med rikt arts mangfold knytta til seterdrift, slått og beitebruk.

I sør og øst mot Gudbrandsdalen og Ottadalen er terrenget slakt med avrunda former, vidder og rolige flyer. Her har området stor verdi for jakt, fiske og beitebruk, og er i liten grad tilrettelagt for turister. I Tafjordfjella, vest i nasjonalparken, er terrenget brattere, og tilrettelagt med merka stier og mulighet for overnatting på turisthytter. I nordvest er landskapet dramatisk med Trollstigen og de bratte Trolltindene, der Trollveggen er kjent som en av Europas høyeste loddrette klatrerute, 1700 meter opp fra dalbotn.

Besøkssenteret for Reinheimen nasjonalpark er lokalisert i Lom og omfatter nasjonalparkene Jotunheimen, Breheimen og Reinheimen. Her inspirerer man til å oppleve naturen og å informere om nasjonalparken og naturvern, slik at man skaper forståelse for vernet. Reinheimen nasjonalpark ligger i Fjord og Rauma kommuner i Møre og Romsdal fylke, og Lesja, Lom, Skjåk og Vågå kommuner i Innlandet fylke.

Formålet med oppretting av Reinheimen nasjonalpark er å (jfr. verneforskriften):

- «- ta vare på eit stort, samanhengande og villmarksprega fjellområde
- ta vare på eit høgfjellsøkosystem med eit eigenarta og variert biologisk mangfald
- ta vare på sentrale leveområde til villreinstammen i Ottadalen nord
- ta vare på eit viktig referanseområde for forskning med ein aust-vest gradient med stor variasjonsbreidde i høve til geologi, klima, vegetasjon og topografi
- ta vare på landskapsformer og særprega geologiske førekomstar
- ta vare på vassdragsnaturen i området
- verne om kulturminne.»

Villreinen er viktig verneformål i Reinheimen nasjonalpark, og Reinheimen-Breheimen villreinområde ble klassifisert til middels tilstand, gul (Rolandsen mfl. 2022). Grunnen til at det ikke ble god tilstand for delnorm 3, som gjelder menneskelig påvirkning, var begrenset funksjonalitet i trekket mellom Reinheimen og Breheimen. Når det gjelder villreinenes arealutnyttelse ble villreinområdet klassifisert som grønn. Villreinen i Reinheimen har sin opprinnelse i tamrein og er forholdsvis lite redd folk, sammenlignet med villreinstammene i Dovre-Rondane regionen. Samtidig er det store arealer med forholdsvis lav bruksintensitet, som gjør at villreinen i Reinheimen har mindre utfordringer sammenlignet med mange av de andre nasjonale villreinområdene (Rolandsen mfl. 2022). Forvaltningsutfordringene er spesielt knyttet til utfart i randsonene i enkelte lokaliteter som medfører en arealunnvikelse hos villreinen i begrensede områder. Forvaltningens viktigste oppgave er å hindre økt turistbruk og masseturisme inn i villreinenes leveområder.

For å forbedre forvaltningen av verneområdene med hensyn til både verneverdier og de besøkende er det politisk vedtatt at alle nasjonalparker i Norge skal ha utarbeidet en besøksstrategi. Besøksstrategien for Reinheimen ble godkjent i 2019, men det er over 10 år siden det ble gjennomført brukerundersøkelse i Reinheimen. Informasjon om bruken av verneområdet utgjør en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av verneområdet, og Miljødirektoratet har derfor anbefalt i sin veileder (Miljødirektoratet 2018) at det bør gjennomføres

brukerundersøkelser med 10 års intervall. I tråd med Miljødirektoratet sin veileder og anbefaling, ble det i 2022 gjennomført en ny brukerundersøkelse i Reinheimen.

Brukerundersøkelsen skal gi oss informasjon og kunnskap om hvordan folk bruker området, hvor de går, hvilke aktiviteter som utføres, om opplevelsen står til forventningene. Videre vil vi vurdere behovet for informasjon og tilrettelegging for å øke opplevelsesverdiene eller for å kanalisere brukere til ønskete attraksjoner og områder.

Brukerundersøkelsen følger et fastsatt oppsett, og det har vært viktig å kunne sammenligne de nye dataene med undersøkelsene i 2011 (Vorkinn 2011), samt tilsvarende undersøkelser i andre nasjonalparker (Miljødirektoratet 2018). Analyse og tolkning av data fra brukerundersøkelsen er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for at forvaltninga skal kunne drive med god besøksforvaltning, og sette i verk nødvendige informasjons- og kanaliseringstiltak.

2 Metodikk

2.1 Spørreskjemaer selvregistreringskasser

Når det gjelder den metodiske beskrivelsen med tanke på planlegging og utvelgelse av lokaliteter og det praktiske arbeidet med utplassering av kasser, refererer vi til veilederen som Miljødirektoratet har utarbeidet: «Brukerundersøkelser som verktøy for forvaltning av verneområder» (Miljødirektoratet 2018). Veilederen har blant annet kapitler om «Hvor mange selvregistrering-kasser bør settes ut hvor?» og om «utsetting av kassene – plassering langs sti» som beskriver generelt hvilke prinsipper som er lagt til grunn for valg av lokaliteter og utplassering. Utforming av spørreskjema og utplassering av kasser er gjort av verneområdeforvaltningen, som kjenner området godt. Innholdet i skjemaet er i stor grad tilpassa en mal for slike undersøkelser (se nevnte veileder).

Kasser med et kortfattet spørreskjema er en ressurseffektiv metode der en får samlet inn data for større områder og over lengre tid. Metoden bygger imidlertid på noen forutsetninger. Den viktigste er at ferdselen starter i de mest brukte innfallsportene, er forutsigbar og som oftest følger linjer (stier/veier); brukere som går utenfor sti/vei fanges i liten grad opp. En annen utfordring er bortfall og bortfallsprosenten (dvs. andelen som passerer kassen uten å svare på undersøkelsen), som kan være relativt stor (se f.eks. Fredman mfl. 2009). Våre erfaringer fra nasjonalparker/verneområder der vi har testet spesifikt for dette, viser at bortfallsprosenten varierer fra lokalitet til lokalitet, uten at man har entydige svar på hvorfor det er slik. Men ulike plasseringer påvirker brukernes mulighet for å oppdage kassa, eller lyst/vilje til å stoppe opp og fylle ut skjema. Flere undersøkelser har også vist at lokalbefolkning bosatt nær verneområdene i mindre grad fyller ut spørreskjema enn tilreisende (Vistad, 1995; Kaxrud Wilberg, 2010).

Et standardspørsmål som er benyttet i nesten alle verneområder de siste tiårene er et bestående av åtte påstander, som samlet måler det vi kaller purisme-grad. Dette spørsmålet ber respondentene ta stilling til ulike påstander om deres idealområde for en lengre sommertur i skog/fjell. Spørsmålet stilles for å gi oss et bedre inntrykk av «hvem den besøkende er» når det gjelder tilrettelegging og trivsel/mistrivsel med mye/lite folk i sitt «idealområde». Spørsmålet lyder: «Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers tur i skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik du helst vil ha det – som om det var ditt «idealområde» for en slik tur». Deretter følger følgende åtte utsagn, som skal besvares på en skala fra 1 *svært negativt*, via 4 *nøytralt* og til 7 *svært positivt*:

Vil det være positivt eller negativt for deg:

- ... at det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker
- ... at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker
- ... at det finnes merkede stier i området
- ... at det er god skilting ved stistart og stikryss i området
- ... at det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr
- ... at det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området
- ... at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen
- ... at du kan gå milevis uten å møte et menneske

Hensikten er å få fram hvor brukeren ligger på «purismeskalaen» - en skala som går mellom «lav-purist» (en som trives best med god tilrettelegging og tolerer mange andre besøkende) og «høy-purist» (en som trives best med lite tilrettelegging og som foretrekker å møte få andre besøkende). Rent praktisk snur vi svarskalaen på de sju første variablene og summerer deretter svarene på alle åtte påstandene (for de som har besvart alle åtte) og deler på åtte. En finner da en «gjennomsnittsholdning» til fysisk tilrettelegging og det å møte andre mennesker i turområdet. Skårverdien ligger mellom 1 og 7, der 7 er den mest høy-puristiske verdien. Gjennomsnittsholdningen er altså uttrykk for folks «purisme-grad», og vi sorterer mellom lav-purist (1-3,5), mellom-

purist (3,51-4,49) og høy-purist (4,5-7) – se Vistad & Vorkinn (2012). Purismeskalaen er en nyttig indikator for å sammenligne brukere i ulike natur- og verneområder.

Spørreskjemaet inneholder i tillegg spørsmål både om brukeren og spørsmål om turen og opplevelse i området. Med utgangspunkt i spørreskjemaet er det utarbeidet et indikatorsett som sier noe om de viktigste karaktertrekkene ved brukerne (et tomt indikatorsett vises i Tabell 1). Da det ofte kan være variasjoner i disse indikatorene for ulike innfallsporter, vil dette indikatorsettet brukes for å vise forskjeller og likheter mellom de ulike innfallsportene. I denne sammenheng er det nødvendig å ha bakhodet at det på enkelte lokaliteter ble samlet inn få svar, slik at prosentfordelingene kan være heftet med noe usikkerhet. Tilsvarende indikatorsett er utarbeidet i NINAs rapporteringer fra flere andre verneområder (se blant annet Selvaag & Wold 2018; Selvaag & Wold 2019; Wold & Selvaag 2017).

Tabell 1. Tomt indikatorsett som illustrerer karaktertrekk ved brukerne i et område

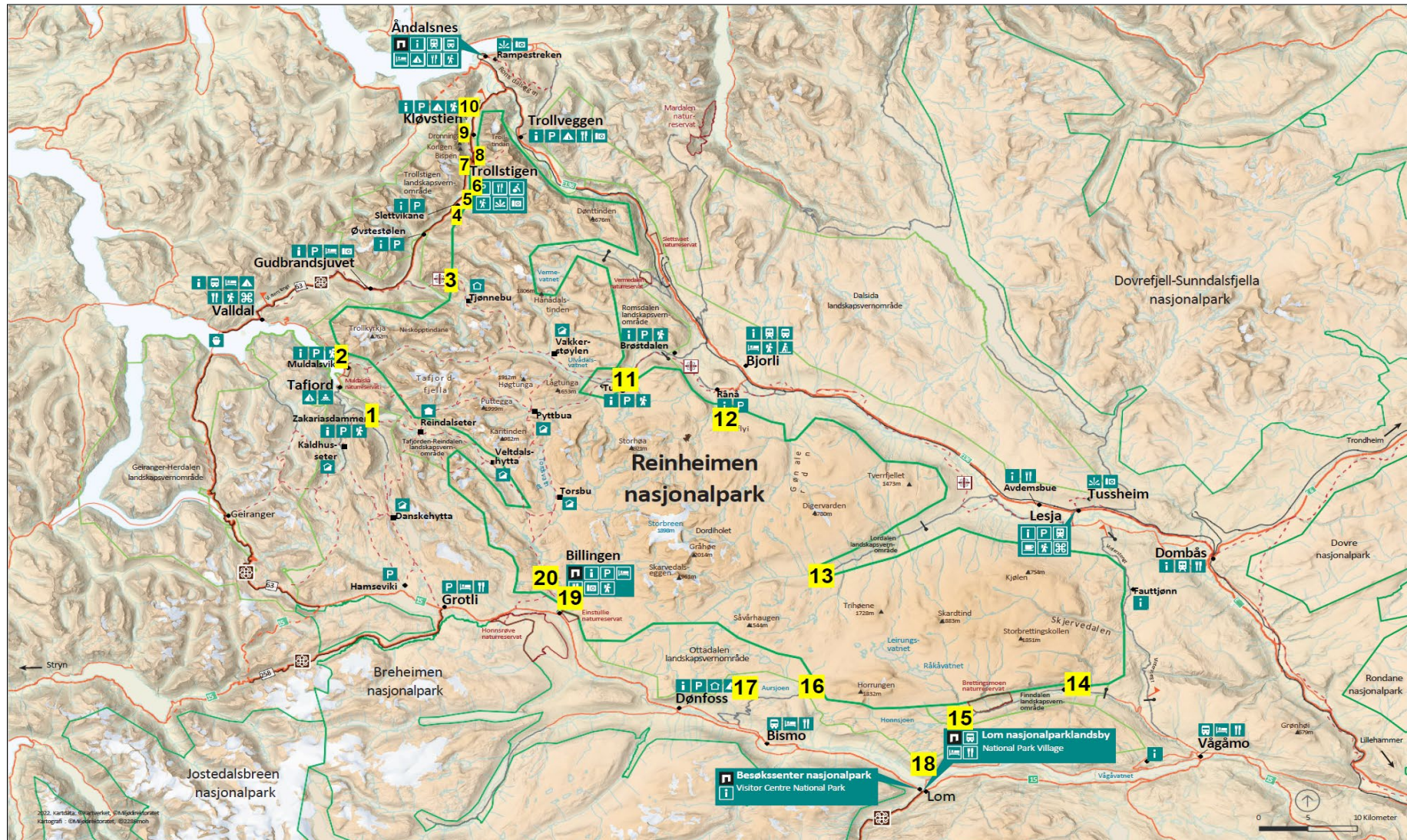
REINHEIMEN NASJONALPARK			
Antall innsamlede skjema i 2022: 3548			
Nordmenn	%	Erfaring med langtur	Aldri: % >20 ganger: %
Førstegangsbesøkende	%	Lavpurister	%
Dagstur	%	Mellompurister	%
Varighet dagstur (gjennomsnitt)	Timer	Høypurister	%
Varighet flerdagerstur (gjennomsnitt)	Dager	Kvinneandel	%
Organisert tur	%	Lokale	%
Alder (gjennomsnitt)	År	Barn < 15 år	%

2.2 Selvregistreringskasser og QR-metodikk i Reinheimen

Undersøkelsen ble gjennomført ved 20 av innfallsportene til nasjonalparken (se liste over lokaliteter i Tabell 2, og Figur 1 som viser lokalitetene på kart). Det var mulig å besvare undersøkelsen fysisk ved alle lokaliteter, i tillegg var det mulig å følge lenke via QR-kode på 5 lokaliteter: Alnesdalen (6), Bispevatnet (7), Trollstigplatået (8), Billingen (19) og Tronodden (18). Det ble samlet inn 3548 besvarelser, hvorav 3435 ble samlet inn via fysiske spørreskjemaer og resterende 113 internettbasert via QR-kode. Data fra spørreskjemaene ble punsjet i Excel av verneområdeforvaltning, og det ble generert en Excel-fil også fra QR-besvarelsene. Datafilene ble deretter slått sammen til en samlet datafil.

Tabell 2. Innfallspor/lokalteter med selvregistreringskort sommeren 2022, inkludert antall besvarelser ved hver lokalitet, og sortert etter antall utfylte kort. Lokalteter markert med stjerne indikerer at det var utplassert kasse med selvregistreringskort ved lokalitet også i 2011.

	Lokalitet	Antall besvarelser
19	Billingen*	1015
1	Zakariasdammen*	375
18	Tronodden	252
12	Rånå*	223
9	Kløvstien (sti v/vernegrense)	220
2	Muldalsvika*	190
4	Slettvikane*	174
11	Tunga bru*	167
5	Alnesreset	148
10	Kløvstien (ny parkering Ivo)	147
17	Aursjøen vest	106
20	Tordalen*	100
3	Grønningsæter	98
13	Lordalen - Nysetra*	81
8	Trollstigmaået	78
15	Finndalen – Vangen*	68
16	Aursjøen øst	40
14	Finndalen - Odden	38
7	Bispevatnet	17
6	Alnesdalen	5
21	Ukjent	6
	Totalt	3548

Figur 1. Kartet viser de 20 kasselokalitetene i Reinheimen sommeren 2022 (Kilde: nasjonalparkstyret for Reinheimen).

2.3 Etterundersøkelse

I kasseundersøkelsen ble det samlet inn 715 e-postadresser og en oppfølgende etterundersøkelse ble dermed sendt ut til disse. Undersøkelsen ble opprettet i den web-baserte løsningen Questback (www.questback.com). Etterundersøkelsen inneholdt en rekke mer detaljerte spørsmål enn det det var mulighet for i det korte kasseskjemaet, og følger for det meste en «standardmal» som har blitt benyttet i tilsvarende undersøkelser i en rekke andre verneområder. Det ble gjort noen mindre endringer for å tilpasse undersøkelsen spesielt til Reinheimen, blant annet ble det inkludert spørsmål om villrein (se kapittel 3.13). En web-basert lenke til spørreskjemaet ble sendt ut til epostadressene i desember 2022, etterfulgt av to påminnelser/purringer (desember og januar). Undersøkelsen ble lukket 55 dager etter første utsendelse. Av de 715 e-postene var 81 adresser ugyldige, slik at utvalget til slutt utgjorde 634 respondenter. Svarprosenten var 38 %; det vil si at 242 respondenter besvarte etterundersøkelsen. Dette er en svarprosent som er noe lavere enn det vi har fått i andre tilsvarende undersøkelser.

2.4 Representativitet

Representativitet er et begrep som brukes for å si noe om hvor godt det utvalget en viser data for speiler den faktiske populasjonen. For disse undersøkelsene omfatter representativitet både 1) hvor godt de som har besvart kasseundersøkelsen speiler alle brukerne i Reinheimen-området, og 2) hvor godt respondentene i etterundersøkelsen speiler de som har besvart kasseundersøkelsen. Med mindre en gjennomfører gode bortfallsstudier vil en ikke kunne vite eksakt hvor godt kasseundersøkelsen faktisk representerer de besøkende til et område. En bortfallsstudie tar utgangspunkt i de som ikke besvarer en undersøkelse – for eksempel ved at en feltarbeider stopper de som går forbi kassen og stiller (noen av) kasseskjemaspørsmålene til disse. Det er ikke gjennomført noen slik studie i forbindelse med brukerundersøkelsene i Reinheimen i 2022. Bortfallsstudier i andre fjellområder har blant annet vist at lokalbefolkningen, av ulike årsaker, i mindre grad velger å fylle ut kasseskjema (Kaxrud Wilberg 2010; Vorkinn & Andersen 2010; Fredman mfl. 2010). Noen mulige grunner kan være at kasseundersøkelsen er konsentrert til stiene og henvender seg til «besøkende», mens en del lokale kanskje bruker andre områder, beveger seg utenfor stiene eller føler at undersøkelsen ikke er ment for dem fordi de ikke anser seg som besøkende eller turister.

Representativiteten i etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen kan måles ved å sammenligne utvalgte variabler, se i Tabell 3. De sammenfallende variablene for begge undersøkelsene i Reinheimen i 2022 var kjønn, alder, nasjonalitet/bosted og tidligere besøk. Vi ser at det er noen forskjeller for de to undersøkelsene. Både gjennomsnittsalderen og andelen kvinner er lavere i etterundersøkelsen. Vi ser også at langt færre utenlandske er representert, noe som kan skyldes flere forhold som eksempelvis språkutfordringer, interesse for området og om de i det hele tatt har oppgitt e-postadresse i utgangspunktet. Det er også en lavere andel førstegangsbesøkende og en høyere andel lokalt bosatte som deltok i etterundersøkelsen. Det er kanskje naturlig at de som har besøkt et område flere ganger og/eller kjenner det godt, vil være hakket mer interessert i å delta i en undersøkelse enn de som har mindre tilhørighet til et område.

Tabell 3. Representativitet, etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen for sammenlignbare variabler.

	Kasseundersøkelse (n = 3548)	Etterundersøkelse (n=242)
Alder, gjennomsnitt	47 år (n = 3379)	35 år (n = 242)
Kjønn – kvinneandel	51 % (n = 3517)	39 % (n = 242)
Norske besøkende	41 % (n = 3503)	60 % (n = 242)
Lokalt bosatte besøkende	6 % (n = 3503)	12 % (n = 242)
Utenlandske besøkende	53 % (n = 3503)	28 % (n = 242)
Førstegangsbesøkende	64 % (n = 3392)	39 % (n = 242)

Vi har valgt å ikke vekte datamaterialet fra etterundersøkelsen. Å vekte data innebærer å gi noen respondenters svar større betydning. Eksempelvis kunne vi valgt å la utenlandske besøkende sine svar telle noe mer enn nordmenns svar, for å speile fordelingen i kasseundersøkelsen. En eventuell vektning gjøres selvsagt med en unik koeffisient, laget for det spesifikke tilfellet, for å gjenspeile den opprinnelige fordelingen på en mer korrekt måte. Det er likevel usikkerheter ved å vekte materialet og vi har derfor valgt å kjøre analysene på dataene slik de foreligger. I tidligere brukerundersøkelser som vi har gjennomført har heller ikke datamaterialet blitt vektet, og for å ha mulighet til å sammenligne datamaterialet med tidligere undersøkelser gjort i andre nasjonalparker vektet heller ikke datamaterialet her.

2.5 Analyse og fremstilling av data

Rådata fra kasseundersøkelsen og den web-baserte etterundersøkelsen ble importert til analyseprogrammet SPSS (se f.eks. Field, 2009) og alle analyser ble gjennomført her. Figurer er laget i Excel. For de variablene som er like for både kasseundersøkelsen og etterundersøkelsen (se tabell 3) er det data fra kasseundersøkelsen som presenteres i resultatdelen – dette fordi antallet respondenter i kasseundersøkelsen er høyere og derfor har større statistisk styrke. Gjennomsnittsverdi blir henviset til i teksten som «M» og forkortelsen for standardfeil «SE» er et mål på hvor stor usikkert denne gjennomsnittsverdien har. Utvalgsstørrelsen blir referert til i teksten som N og viser totalt antall respondenter som er med i analysen for det enkelte spørsmålet. Om det ikke er opplyst spesielt så vil en i resultatkapitlet se om resultatene er hentet fra kasseundersøkelsen (n maks 3548) eller etterundersøkelsen (n maks 242), ved å se på verdien av N.

I oppdragsbeskrivelsen fremgår det at oppdragsgiver ønsker at funnene fra undersøkelsene i 2022 sammenlignes både med funn fra brukerundersøkelsen i Reinheimen i 2011, og med andre verneområder. For en del figurer viser vi derfor sammenlignbare data. Disse dataene er hentet fra tilsvarende rapporter for de enkelte områdene og vil ikke refereres i teksten (de fullstendige referansene til disse rapportene kan sees i vedlegg 1. Data for Reinheimen for 2011 er hentet fra rapporten *Bruk og brukere i Reinheimen sommeren 2011* (Vorkinn 2011), fullstendig referanse til denne finnes også i det samme vedlegget. Referansene er utelatt i teksten for å lette lesbarheten.

En viktig forskjell fra 2011 til 2022 er antallet lokaliteter med selvregistreringskort. I 2011 ble det plassert kasser ved 13 innfallsporter, mens det i 2022 altså var utplassert kasser ved ytterligere 7 lokaliteter (se også Tabell 2).

3 Resultater

3.1 Indikatorsett for Reinheimen

Indikatorsett for Reinheimen nasjonalpark sommeren 2022 er presentert i Tabell 4. Indikatorsettet tar utgangspunkt i kasseundersøkelsen, og blir presentert mer utdypende videre i rapporten.

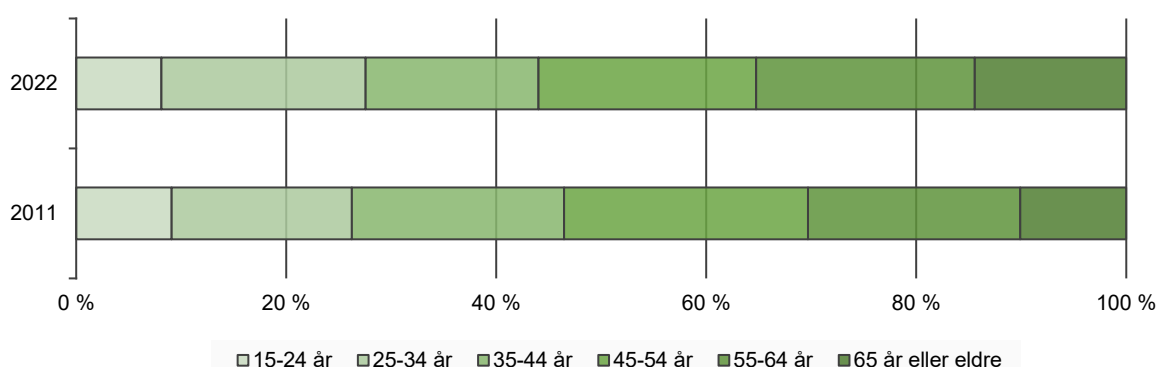
Tabell 3. Indikatorsett for de besøkende til Reinheimen nasjonalpark sommeren 2022.

REINHEIMEN NASJONALPARK			
Antall innsamlede skjema i 2022: 3548			
Nordmenn (<i>n</i> = 3497)	47 %	Erfaring med langtur	Aldri: 31 % >20 ganger: 22 %
Førstegangsbesøkende (<i>n</i> = 3548)	64 %	Lavpurister (<i>n</i> = 2638)	67 %
Dagstur (<i>n</i> = 2535)	77 %	Mellompurister (<i>n</i> = 2638)	24 %
Varighet dagstur (gjennomsnitt) (<i>n</i> = 2535)	4 timer	Høypurister (<i>n</i> = 2638)	9 %
Varighet flerdagerstur (gjennomsnitt) (<i>n</i> = 722)	4 dager	Kvinneandel (<i>n</i> = 3517)	51 %
Organisert tur (<i>n</i> = 3481)	3 %	Lokale (<i>n</i> = 3497)	6 %
Alder (gjennomsnitt) (<i>n</i> = 3379)	47 år	Barn < 15 år (<i>n</i> = 3485)	16 %

3.2 Generelle trekk ved de besøkende

3.2.1 Kjønn, alder, utdanning og bosted

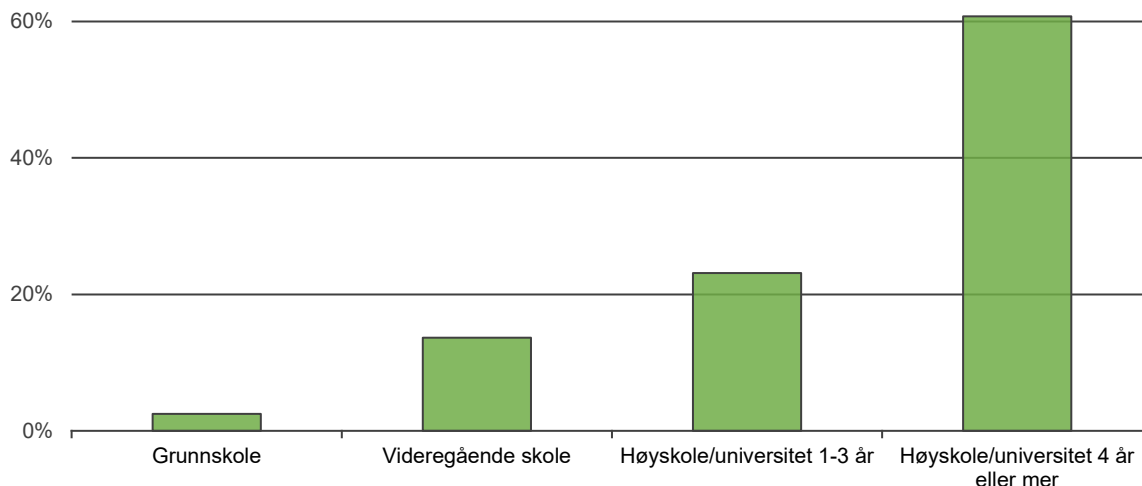
Kjønnsfordelingen blant de som fylte ut kasseskjemaet var relativt jevnt, med 51 % kvinner. Aldersspennet varierte fra 15 til 85 år, med en gjennomsnittsalder på 47 år. Figur 2 viser aldersfordeling for de besøkende i Reinheimen inndelt i seks grupper, både for 2022 og 2011. Det er en tendens til noe større andel i de to høyeste aldersklasser i 2022 sammenlignet med 2011.

Figur 2. Aldersfordeling blant de besøkende til Reinheimen sommeren 2022 (*n*=3379) og sommeren 2011 (*n*=2170).

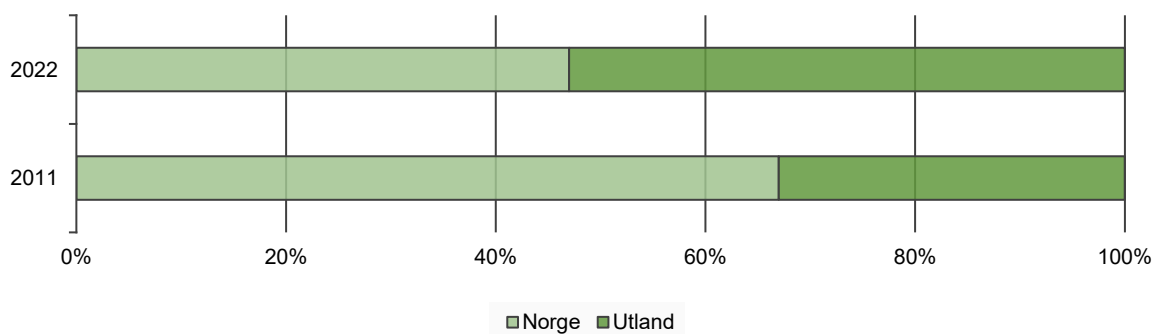
Figur 3 viser fordelingen av den høyeste fullførte utdanning blant respondentene. Et flertall (61 %) av respondentene hadde en utdanning på høyskole- eller universitetsnivå på 4 år eller mer.

I overkant av 20 % har utdanning på høyskole- eller universitetsnivå på 1 til 3 år, mens 14 % har videregående utdanning.

Figur 3. Høyeste oppnådde utdanning blant respondentene. (n=242).

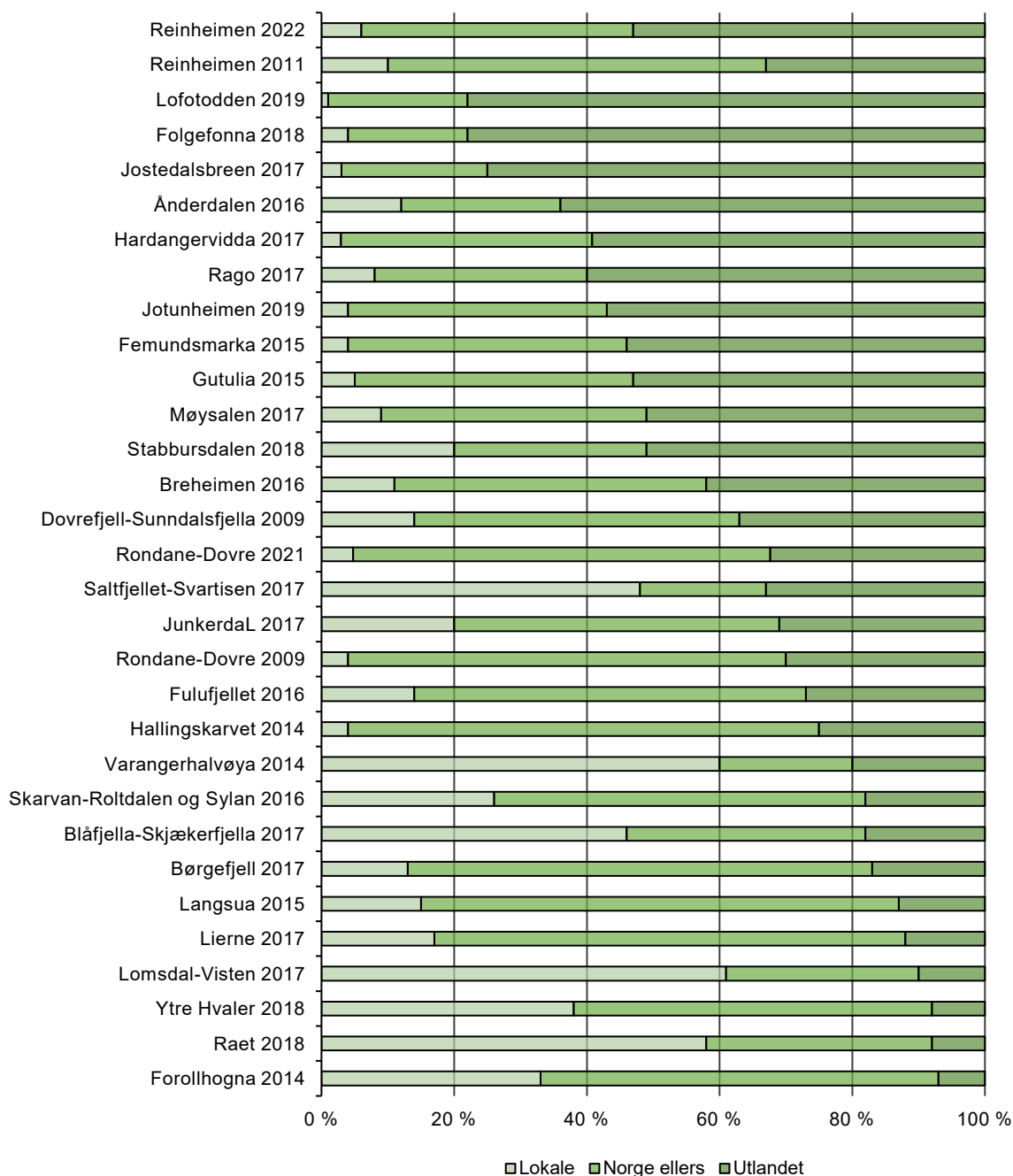
Nasjonalitetsfordelingen blant respondentene viser at det er en noe større andel utenlandske besøkende (53 %) enn norske besøkende (47 %). Denne fordelingen er radikalt endret siden 2011. I 2011 var det langt flere norske besøkende og utenlandske utgjorde kun 1 av 3, det vil si at det har vært en økning i andel utenlandske besøkende på 20 % fra 2011 til 2022. Det ble registrert besøkende fra 37 ulike land, i tillegg til Norge.

Figur 4. Nasjonalitetsfordeling blant de besøkende til Reinheimen sommeren 2022 (n=3497) og sommeren 2011 (n=2220).

Figur 5 viser nasjonalitetsfordelingen i Reinheimen sammenlignet med flere andre norske verneområder. Fordelingen mellom utlendinger og nordmenn varierer stort i verneområdene der det finnes slike data, fra 75 % utenlandske i Jostedalsbreen nasjonalpark til 7 % i Forollhogna nasjonalpark. I Reinheimen har andelen utenlandske besøkende gått opp fra 33 % i 2011 til 53 % i 2022. Sammenlignet med andre norske nasjonalparker er dette en høy andel utenlandske

besøkende, hvor kun fire nasjonalparker har en større andel. Andelen lokalt bosatte¹ er relativt lav med 6 %, og er en noe lavere andel enn i 2011 hvor andelen lokalt bosatte var 10 %.

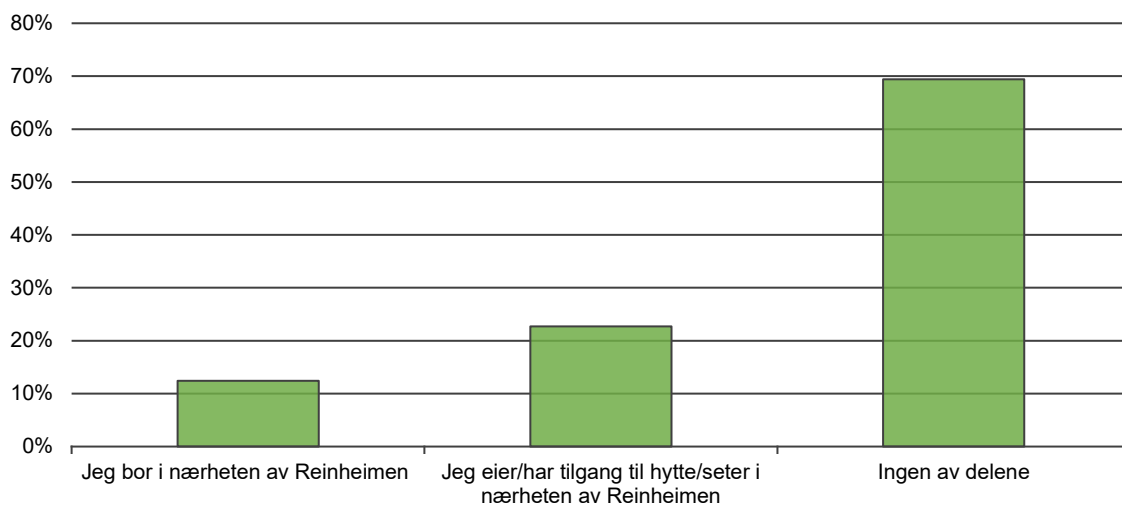

Figur 5. De besøkende til Reinheimen i 2022 sitt bosted, sammenlignet med 2011 og med andre norske verneområder.

I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi sin tilknytning til området (Figur 6). 12 % har oppgitt at de bor i nærheten av Reinheimen (dvs. innenfor kommunene Vågå, Lom, Skjåk, Lesja, Rauma og Fjord) og 23 % har oppgitt at de har hytte eller seter i nærheten av Reinheimen.

¹ De som har oppgitt postnummer innenfor kommunene Vågå, Lom, Skjåk, Lesja, Rauma og Fjord.

Dette vil si at 69 % har oppgitt at de verken bor eller eier/har tilgang til hytte/seter i nærheten av Reinheimen.

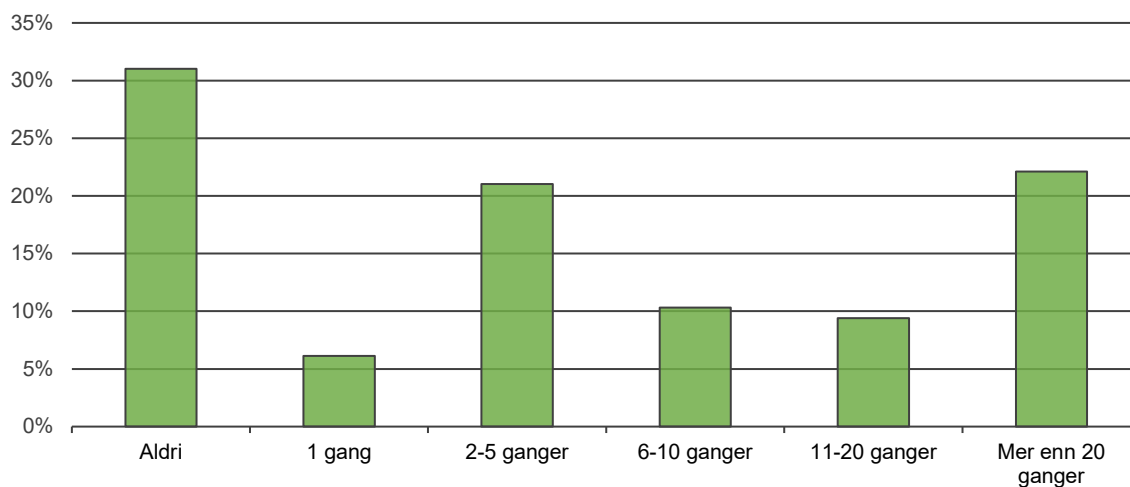

Figur 6. Brukernes tilknytning til Reinheimen nasjonalpark (n = 242) Samlet prosenandelt er høyere enn 100 % fordi det var mulig å krysse av for flere alternativer.

3.3 Friluftslivserfaringer og friluftslivsinteresse

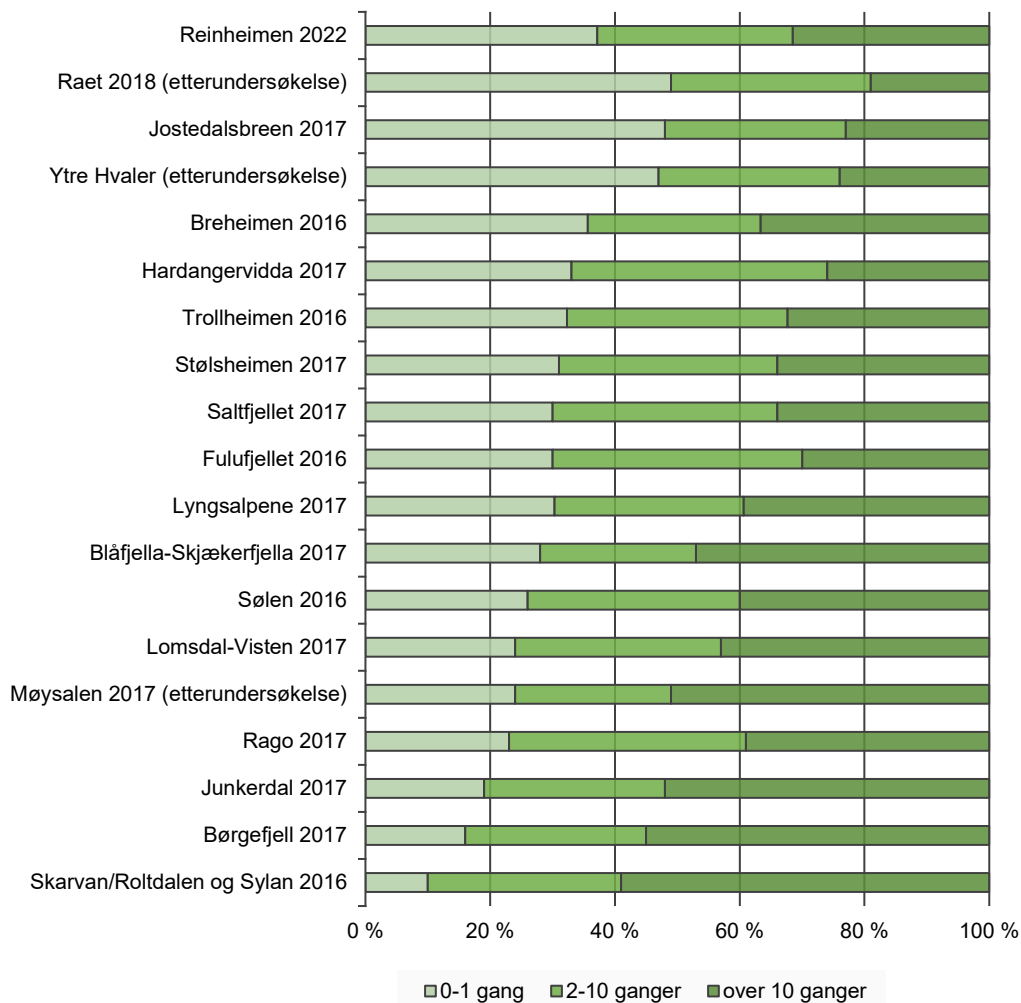
De besøkende til Reinheimen i 2022 ble spurt om deres erfaring med langturfriluftsliv (Figur 7). Her ble respondentene bedt om å oppgi hvor mange ganger de hadde vært på en flerdagers fottur eller skitur. Det vil si en lengre, sammenhengende tur der de overnattet underveis. Andelen som aldri tidligere har vært på en flerdagers fot- eller skitur er relativt stor (31 %), mens 22 % av respondentene har oppgitt at de har vært på en flerdagerstur mer enn 20 ganger.

Av respondentene som svarte at de aldri tidligere hadde vært på en flerdagerstur, var det flere utenlandske (37 %) enn nordmenn (24 %) som ikke hadde noen erfaring med flerdagsturer.

Figur 7. De besøkendes friluftslivserfaring – dvs. antall ganger de tidligere har vært på en flerdagers fot- eller skitur, oppgitt i prosent (n=3216).

Sammenlignet med andre norske nasjonalparker er det en relativt høy andel besøkende som kun én gang tidligere – eller ikke i det hele tatt, har vært på en flerdagers fot- eller skitur (37 %). Det er kun tre andre nasjonalparker som har en høyere andel, Raet, Jostedalsbreen og Ytre Hvaler nasjonalpark, med henholdsvis 49 %, 48 % og 47 %. Dette er nasjonalparker med i utgangspunktet meget høy dagsturandel blant de besøkende.

Figur 8. De besøkendes friluftslivserfaring – dvs. antall ganger de tidligere har vært på en flerdagers fot- eller skitur vist for en rekke norske verneområder, oppgitt i prosent.

I etterundersøkelsen ble interessen for ulike typer friluftsliv kartlagt. Her defineres de ulike aktivitetene slik:

Tradisjonelt høstingsfriluftsliv

Matauk er et viktig motiv, som jakt, fiske og bær- eller sopplukking.

Turfriluftsliv

Turer til fots og/eller på ski.

Moderne friluftsliv

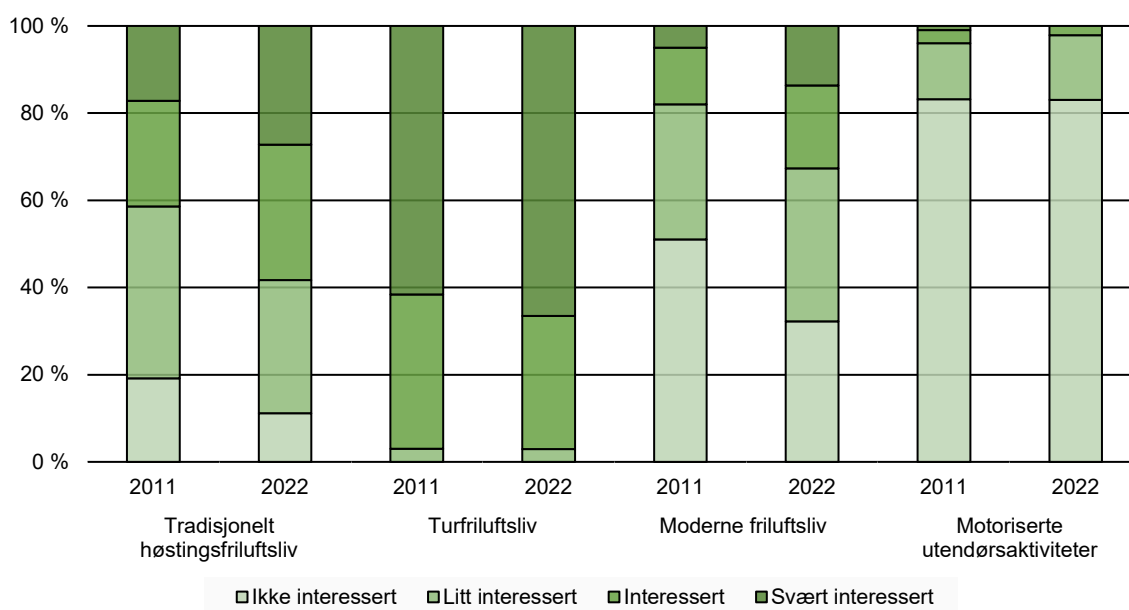
Aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr, eksempelvis terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding, randonee.

Motoriserte utendørsaktiviteter

For eksempel båtsport eller snøscooterkjøring.

Interessen for turfriluftsliv var generelt stor blant de som besøkte Reinheimen, hvor 67 % av respondentene har oppgitt at de er svært interessert i denne formen for friluftsliv og det er ingen som har oppgitt at de ikke er interessert (se Figur 9). Det er også noe interesse for tradisjonelt høstingsfriluftsliv, selv om det her er en større andel som ikke er interessert eller litt/interessert enn de som er svært interessert (27 %). Motoriserte utendørsaktiviteter er den minst interessante friluftslivsformen, hvor 83 % av respondentene har svart at de ikke er interessert og 2 % har oppgitt at de er interessert, men ingen har svart at de er svært interessert. Basert på dette ser vi at brukerne i Reinheimen spesielt har interesse for tradisjonelle friluftslivsaktiviteter. Dette er noe som går igjen i brukerundersøkelser fra flere andre norske nasjonalparker og verneområder.

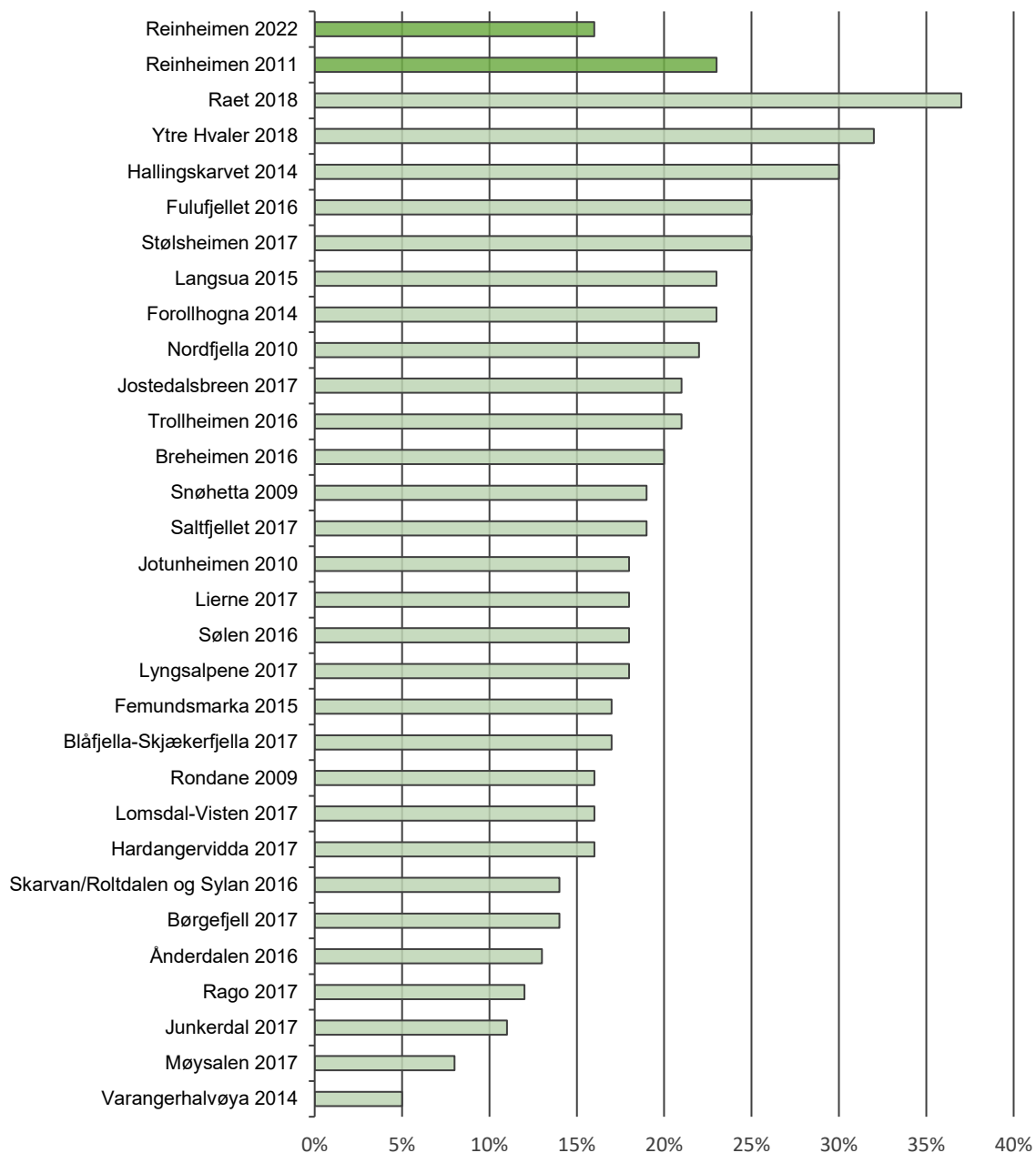
Ser man på de samme friluftslivinteressene i 2011 ser man at også da var det turfriluftsliv som er dominerende og at det er liten interesse for motoriserte utendørsaktiviteter. Det som derimot skiller seg fra 2011 til 2022 er at interessen for tradisjonelt høstingsfriluftsliv og interesse for moderne friluftsliv har gått opp. Økt andel som er interessert i moderne friluftsliv er en interessant trend for en nasjonalpark som Reinheimen, med lav grad av tilrettelegging.

Figur 9. Interesse for ulike former for friluftsliv i 2022 ($n = 242$) og 2011.

3.4 Turfølgget

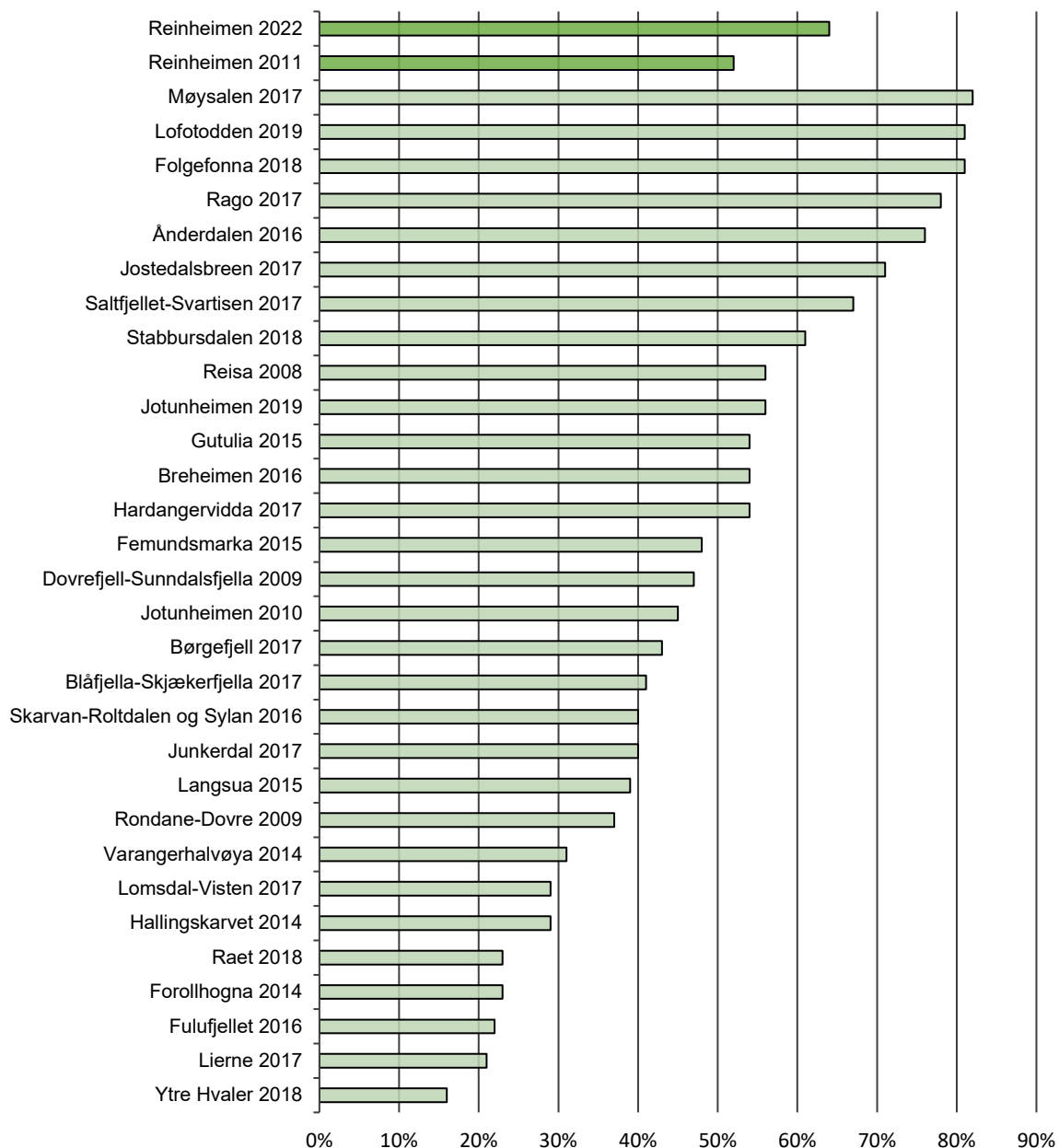
Tilsvarende som for majoriteten av besøkende til norske verneområder er de fleste på en uorganisert tur (97 %) og i følge med andre. Kun 12 % gikk alene ($n = 415$), mens de resterende respondentene oppga at de var flere i turfølget. De fleste av flerpersongfølgene besto av to personer (58 %, $n = 2004$), mens tre- og firepersongfølgene utgjorde henholdsvis 10 % ($n = 354$) og 12 % ($n = 410$). Kun 7 % ($n = 253$) av turfølgene besto av 5 eller flere personer. 16 % ($n = 554$) oppga at det var barn med på turen, og dette er i den lavere delen av skalaen sammenlignet med andre verneområder der vi har tilsvarende data (se Figur 10). Vi ser også at andelen har sunket siden 2011, da utgjorde barneturfølgene 23 %.

Figur 10. Andel av besøkende til Reinheimen sommeren 2022 som har barn med i turfølget ($n=3485$) sammenlignet 2011 og med andre norske verneområder.

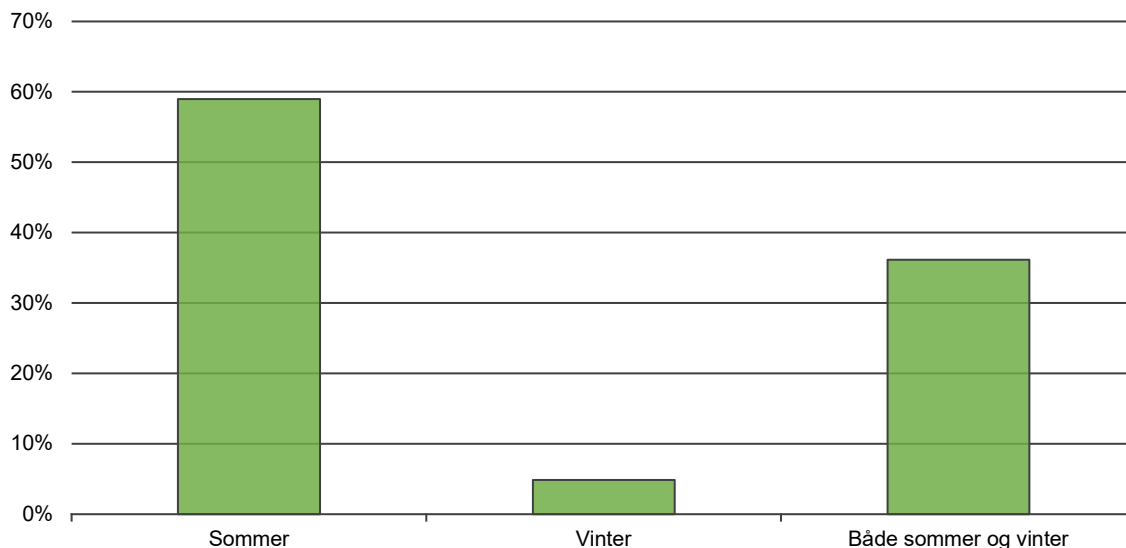
3.5 Tidligere besøk og kjennskap til Reinheimen

Sekstifire prosent besøkte Reinheimen for første gang i 2022. Relativt sett er det en ganske stor andel førstegangsbesøkende sammenlignet med andre verneområder (se Figur 11). Andelen har økt med drøye 10 % siden 2011. Dersom vi ser nærmere på tallene finner vi at blant utenlandske besøkende er andelen førstegangsbesøkende vesentlig høyere med 86 %, mens den for nordmenn er 39 %. Forklaringer her må være at flere typiske turistlokalteter er inkludert i materialet i 2022, noe som diskuteres senere.

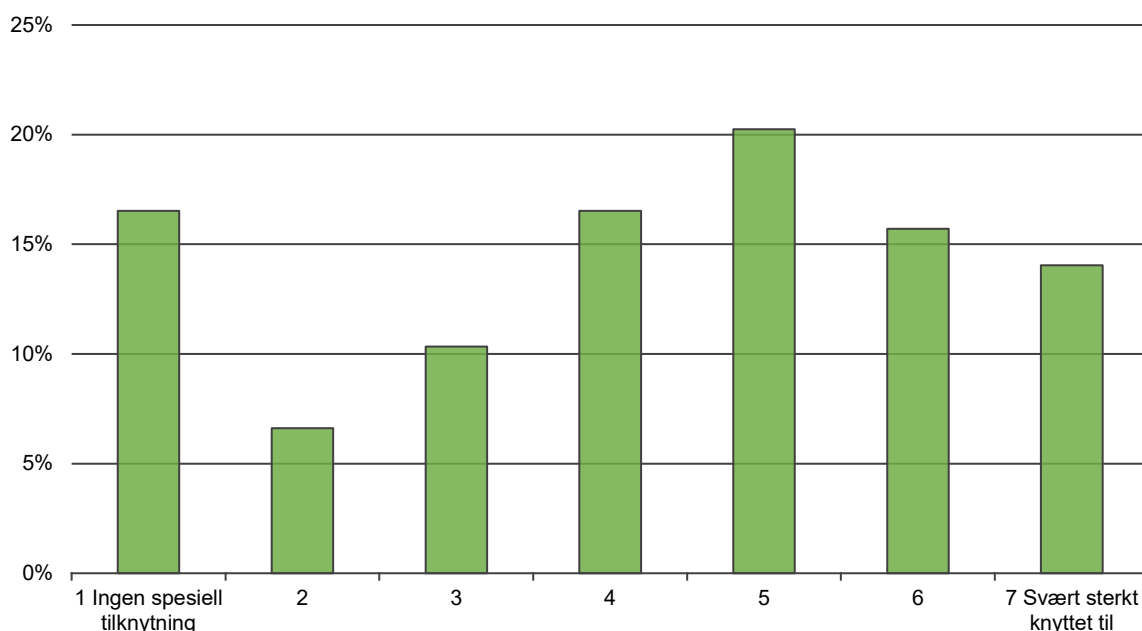
Figur 11. Andel førstegangsbesøkende til Reinheimen i 2022 (n=3409) sammenlignet med 2011 og med andre norske verneområder.

Blant de som hadde besøkt Reinheimen tidligere hadde 59 % vært der sommerstid, mens i overkant av 4 % hadde vært der vinterstid. Det ble også spurt om hvor mange somre/vintre en har besøkt området tidligere (altså ikke antall ganger, men noe som i praksis indikerer antall tidligere år). Svarene varierer fra 1 til 70, både for sommer og vinter. I gjennomsnitt hadde de som tidligere har besøkt Reinheimen vært der 15,4 vintre og 12,1 somre (se Figur 12).

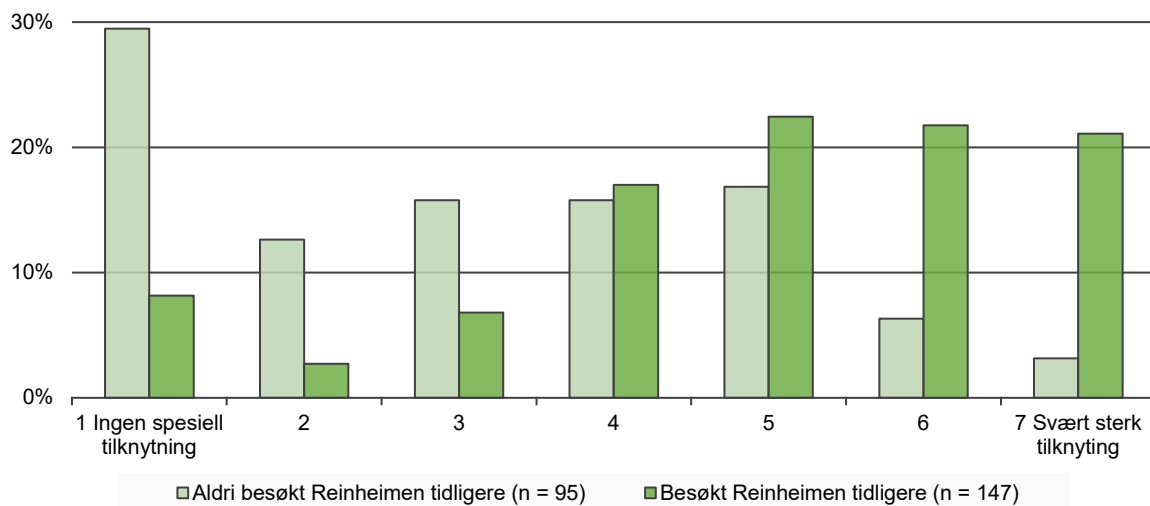
Figur 12. Sesongfordeling for når de som tidligere har besøkt Reinheimen har vært der, oppgitt i prosent (n=1273).

Figur 13 viser brukernes tilknytning til Reinheimen nasjonalpark. Halvparten av respondentene oppga en middels sterk tilknytning til Reinheimen (verdi 5-7), hvorav 14 % hadde en svært sterk tilknytning. 17 % har oppgitt at de ikke har noen spesiell tilknytning til Reinheimen. I 2011 oppga 60 % en middels sterk tilknytning til Reinheimen med en andel av førstegangsbesøkende på 52 %. Det er dermed naturlig at andel med middels tilknytning til Reinheimen er redusert siden 2011, først og fremst som et resultat at man har fått flere førstegangsbesøkende i 2022.

Figur 13. Prosentfordeling som viser brukernes følelse av tilknytning til Reinheimen nasjonalpark i 2022 (n =242)

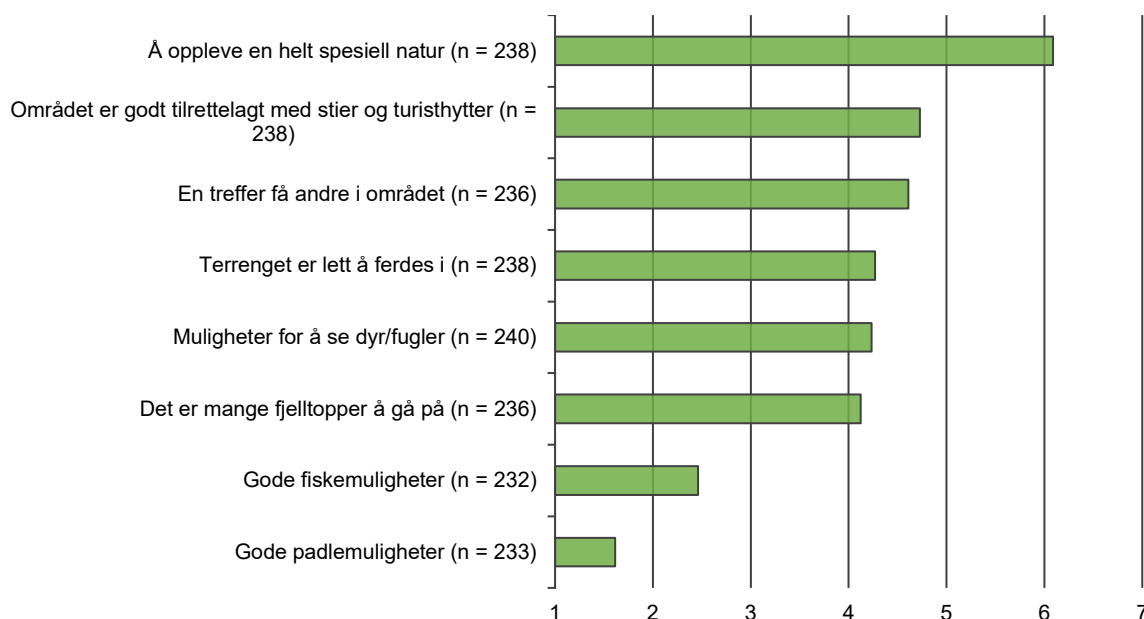
Følelsen av tilknytning henger ofte sammen med lang tids bruk og erfaring fra et område. Figur 14 viser forholdet mellom respondentenes tilknytning og tidligere besøk i området. Blant de som har oppgitt at de aldri har besøkt Reinheimen tidligere har 58 % oppgitt under middels tilknytning til området (verdi 1-3). Motsatt ser vi at av de som tidligere har besøkt Reinheimen har 65 % oppgitt over middels sterk tilknytning til området (verdi 5-7).

Figur 14. Tidligere besøk og følelsen av tilknytning til Reinheimen nasjonalpark.

3.6 De besøkendes årsaker til å besøke Reinheimen

Respondentene ble bedt om å oppgi hvor viktig ulike årsaker var for at de valgte å besøke Reinheimen det siste året, basert på åtte mulige årsaker (Figur 15). *Å oppleve en helt spesiell natur* er klart den viktigste årsaken for å besøke Reinheimen (middelverdi $m = 6,09$). Noe man også ser igjen i tidligere undersøkelser i natur- og verneområder. Det var over gjennomsnittet viktig at *området er godt tilrettelagt med stier og turisthytter* ($m = 4,73$), og det var også viktig at *en treffer få andre i området* ($m = 4,61$). Her er det likevel verdt å merke seg at det var en gruppe som skilte seg fra gjennomsnittet (12 %) og oppga at dette ikke hadde noen betydning for deres valg (verdi 1). Fiske- og padlemuligheter var i liten grad avgjørende for de besøkende når de skulle besøke Reinheimen (hhv. $m = 2,46$ og $1,61$).

Figur 15. Hvor viktige de ulike årsakene var for respondentene for å besøke Reinheimen siste år, på en skala fra 1 «ingen betydning» til 7 «svært stor betydning», oppgitt i gjennomsnitt.

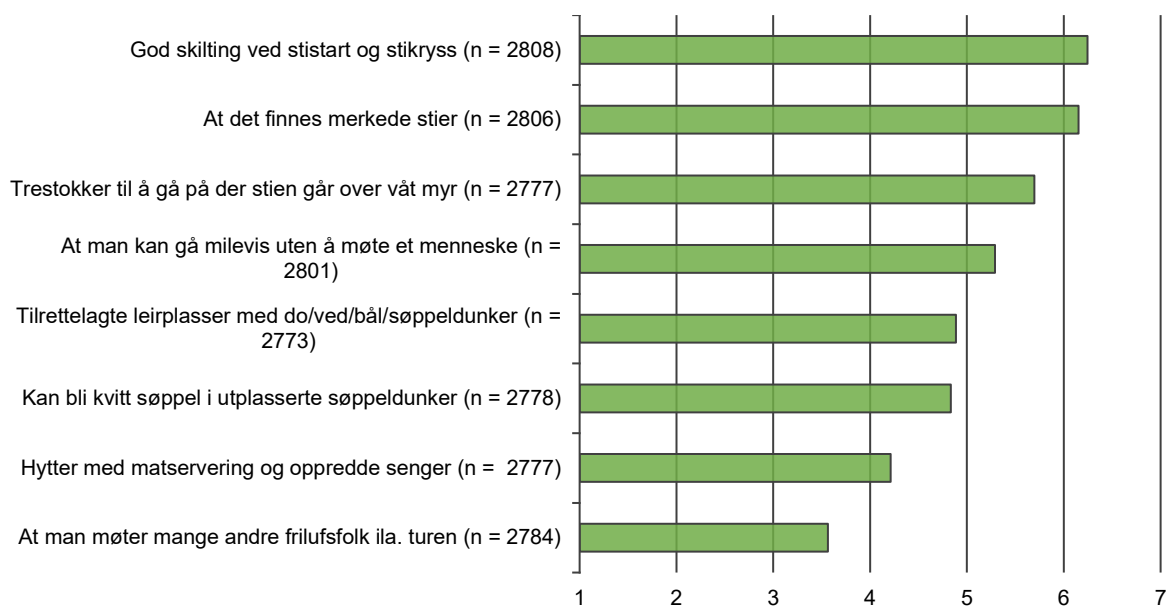
Når det gjelder de besøkendes grunner til å besøke Reinheimen ble det testet for forskjeller mellom norske og utenlandske besøkende. For tre av årsakene var det signifikante forskjeller mellom disse to gruppene. Det var viktigere for utenlandske «å oppleve en helt spesiell natur», mens det for de norske besøkende var viktigere enn utenlandske besøkende med «gode fiskemuligheter» og at «det er mange fjelltopper å gå på»².

3.7 Idealområde og purisme

Respondentene ble bedt om å oppgi hvordan de stilte seg til åtte standardiserte utsagn for sitt tenkte «idealområde» for en lengre tur i skogs- eller fjellterreng om sommeren. Altså er svarene på dette spørsmålet ikke knyttet til Reinheimen som sådan (se ellers ytterligere utdyping av dette spørsmålet i kapittel 2.1). Disse variablene er lagt inn i spørreskjemaet fordi vi vet at naturbrukere er ulike, har ulike forventninger til et turområde og har ulike preferanser for tilrettelegging osv. og dataene er interessante for å få et bilde av hva slags type besøkende Reinheimen har. Figur 16 viser gjennomsnittskår for hver av de åtte variablene.

² «Å oppleve en helt spesiell natur»: norske besøkende m = 5,81, utenlandske besøkende m = 6,79.

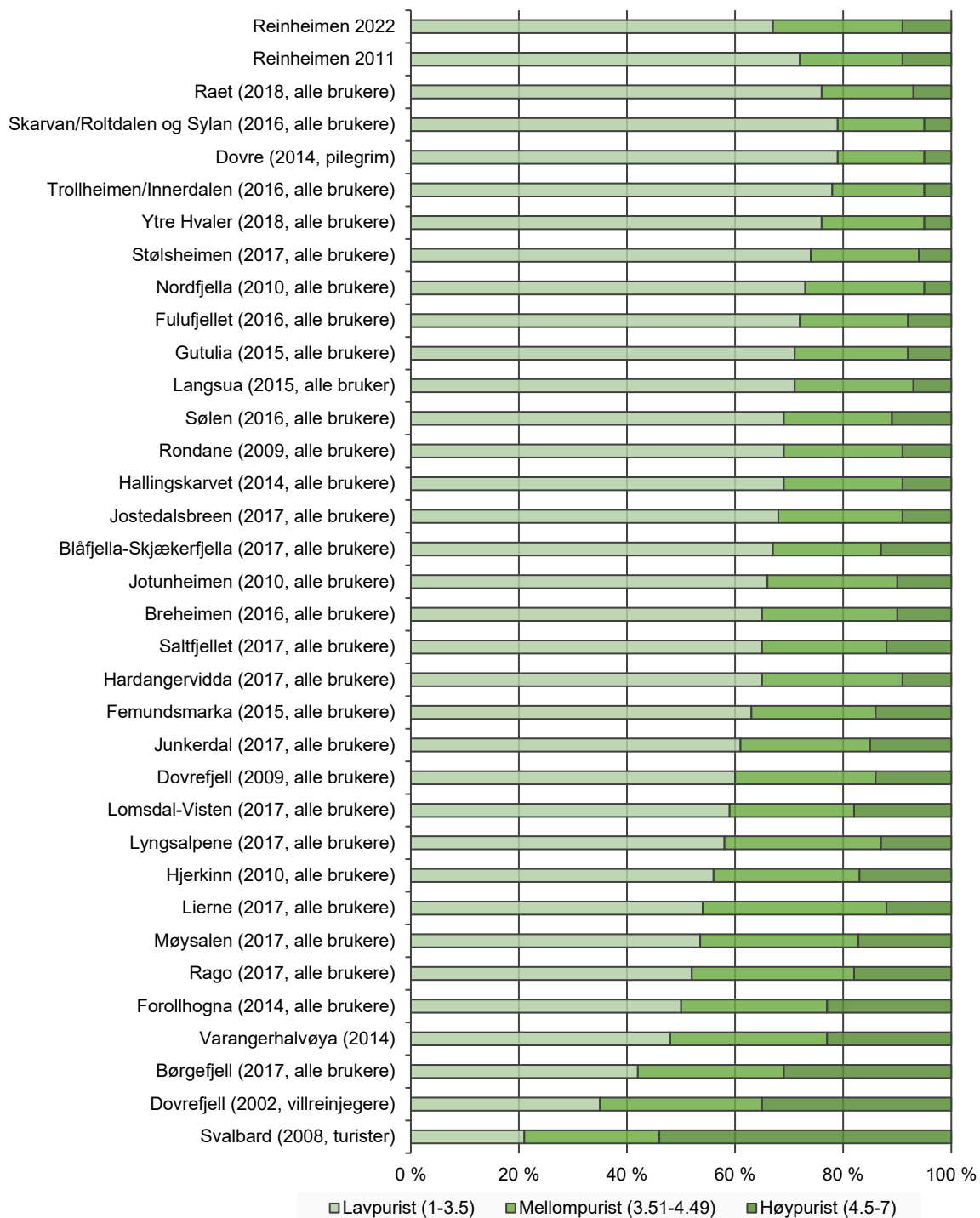
«Det er mange fjelltopper å gå på»: norske besøkende: 4,29, utenlandske besøkende m = 3,68
«Gode fiskemuligheter»: norske besøkende m = 1,67, utenlandske besøkende m = 1,48

Figur 16. Gjennomsnittskår for åtte ulike tilstander i ens ideelle turområde sommerstid, på en skala fra 1 «svært negativt» til 7 «svært positivt».

Fra disse åtte variablene kan en beregne den totale gjennomsnittskåren for det vi kaller purisme, som beskriver brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak og for i hvilken grad en aksepterer/foretrekker å møte andre mennesker på tur (se ellers kapittel 2.1 for ytterligere beskrivelse av variabelen). Lavpurister foretrekker tilrettelegging og det å møte mange mennesker på tur er greit eller preferert, mens høypurister foretrekker lite tilrettelegging og vil i større grad være alene på tur. Ved inndeling av respondentene i purismeklasser var andelen lavpurister på 67 %, mellompurister 24 % og høypurister 9 % (se Figur 17).

Det har vært en økning i mellompurister, og tilsvarende reduksjon av lavpurister siden 2011, noe som kan skyldes at utenlandske besøkende ofte er mer puristiske enn norske besøkende, og at de utgjør en større andel i 2022 enn 2011. Dette blir mer diskutert under. De som kjente Reinheimen fra før eller var i ferd med å avslutte turen (da de fylte ut skjemaet) ble bedt om å angi hvor godt Reinheimen samsvarer med deres idealområde. På en skala fra 1 «ikke i det hele tatt» til 5 «fullstendig samsvar» var gjennomsnittsskåren 4,16 ($n = 1947$), altså godt samsvar.

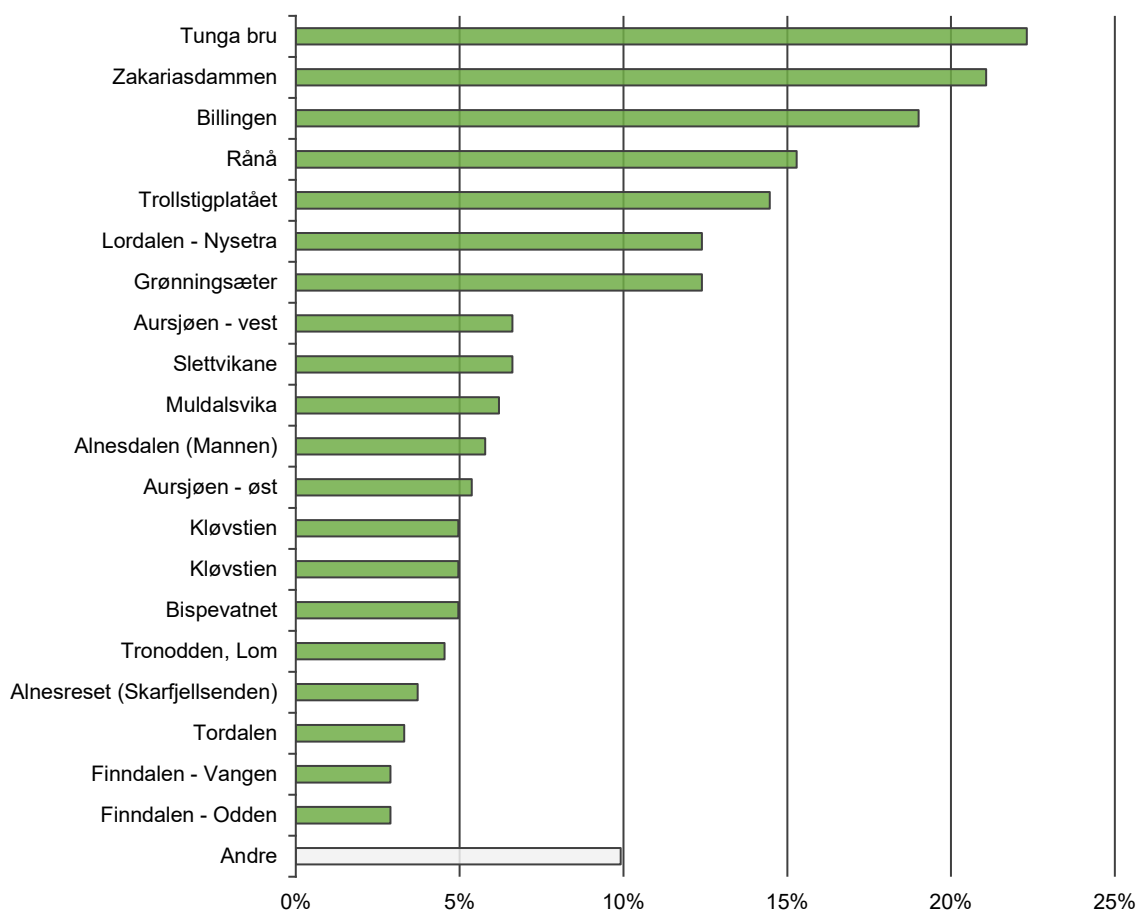

Figur 17. Inndeling i de ulike purismekategoriene for ulike områder/brukergrupper, oppgitt i prosent. Tall fra Svalbardturister er hentet fra Hagen mfl. (2012).

3.8 Bruken av området

3.8.1 Romlig bruk

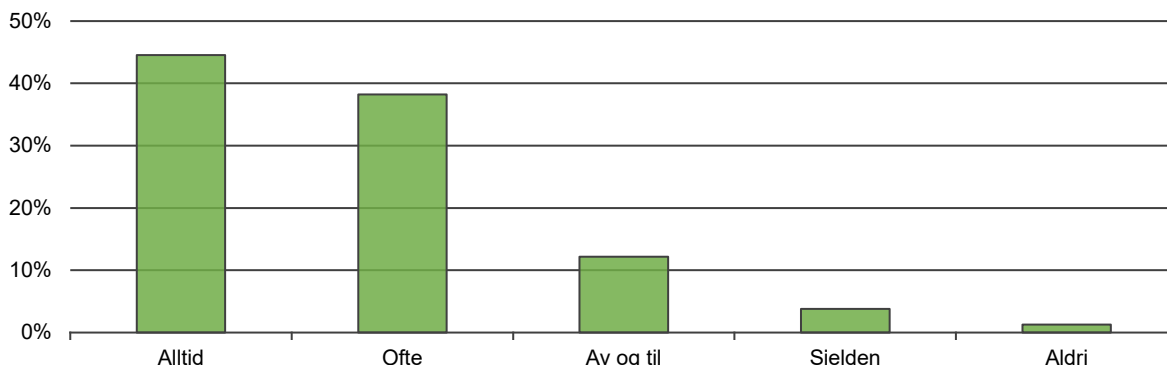
Kasseundersøkelsene ble gjennomført ved 20 av innfallsportene til Reinheimen. I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvilke innfallsporter i Reinheimen de hadde brukt det siste året. Innfallsportene var markert med nummer på et kart over Reinheimen slik at respondentene kunne kjenne igjen hvilke innfallsporter de hadde benyttet seg av. Av disse innfallsportene var det Tunga bru (22 %) og Zakariasdammen (21%) som var av de mest brukte innfallsportene. Det var rett i underkant av 15 % som hadde benyttet Trollstigplatået som innfallsport til nasjonalparken. Den totale prosentandelen er på 189 %, som vil si at flere har svart at de har benyttet mer enn én innfallsport. I tillegg kunne respondentene skrive inn andre innfallsporter de hadde benyttet seg av som ikke var listet opp. Rundt 10 % ($n = 24$) hadde oppgitt andre innfallsporter, disse er listet opp i vedlegg 2.

Figur 18. Prosentfordeling som viser respondentenes bruk av ulike innfallsporter i Reinheimen ($n = 242$).

3.8.2 Bruk av stier/veier

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvor mye av tiden de brukte på tydelige/merkede stier og veier når de ferdes³ i Reinheimen nasjonalpark i 2022 (Figur 19). Litt under halvparten (45 %) oppga at de alltid ferdes på merkede stier ved deres besøk i Reinheimen i 2022, mens 50 % av respondentene oppga at de ofte eller av og til ferdes på merkede stier eller veier. Kun 5 % oppga at de aldri eller sjeldent brukte merkede stier eller veier. Her er det verdt å merke seg at selvregistreringskassene er plassert langs stiene og nær innfallsportene, noe som vil si at de som svarer på kasseundersøkelsene må ha brukt stiene, i hvert fall i starten eller slutten på turen. Det er godt mulig at ferdsel utenfor sti forekommer i større grad enn det man kan se fra disse tallene, siden de som går utenfor stiene ikke vil passere kassene.

Figur 19. Hvor mye av tiden brukte du på merkede/tydelige stier (n = 238).

3.8.3 Sesongbruk

I alt 42 % av respondentene oppga at de hadde besøkt Reinheimen nasjonalpark flere ganger i løpet av siste år. Videre ble disse respondentene spurt om bruken av nasjonalparken gjennom året (Tabell 5). De aller fleste hadde vært i nasjonalparken på sommeren mellom juni til september (98 %)⁴. For de tre andre sesongene, vinter⁵ (20 %), vår⁶ (21 %) og senhøst⁷ (21 %) fordelte respondentene seg relativt likt. I gjennomsnitt tilbrakte de besøkende rundt 5 dager i Reinheimen på vinteren og sommeren, mens de i vår- og høstsesongen tilbrakte i overkant av tre dager i gjennomsnitt.

Tabell 4. Bruk av Reinheimen gjennom året i 2022.

	n	%	m	S.E.	Min.	Max.
Vinter	48	20	5,29	0,644	1	20
Vår	50	21	3,66	0,461	1	15
Sommer/høst	233	98	5,21	0,384	1	35
Senhøst	50	21	3,60	0,478	1	15

³ Spørsmålsteksten var «Hvor mye av tida brukte du på merkede/tydelige stier og veier når du gikk eller syklet i Reinheimen siste år?». Dette er et standardspørsmål som brukes i alle lignende etterundersøkelser. I Reinheimen nasjonalpark er det restriksjoner mot sykling i nasjonalparken jf. vernereglene fastsatt i Forskrift om Reinheimen nasjonalpark §3 punkt 5.3.

⁴ Antall dager i vintersesongen: jul-påske

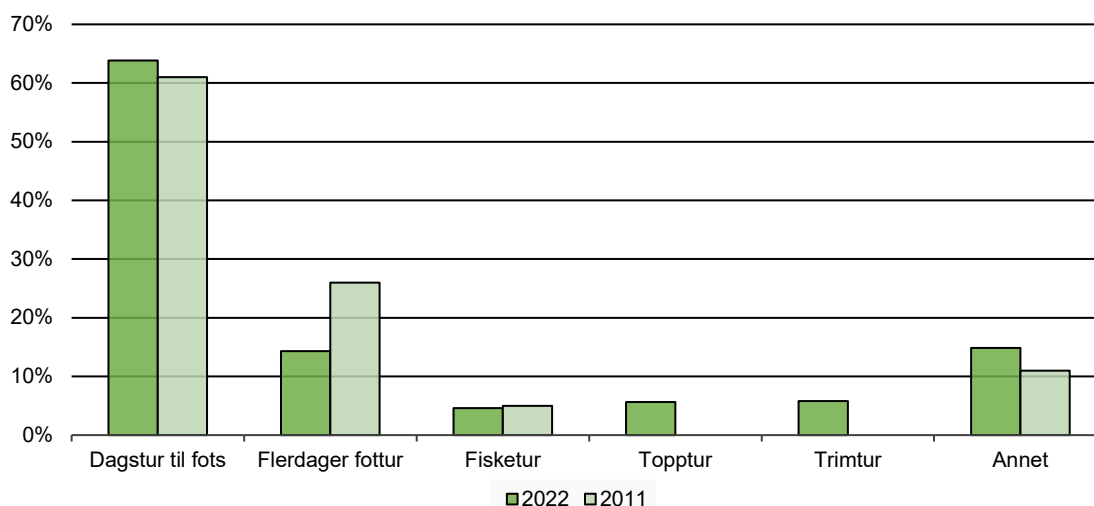
⁵ Antall dager i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)

⁶ Antall dager i sommer/høstsesongen: juni-september

⁷ Antall dager i senhøstes: oktober-jul

3.8.4 Type bruk

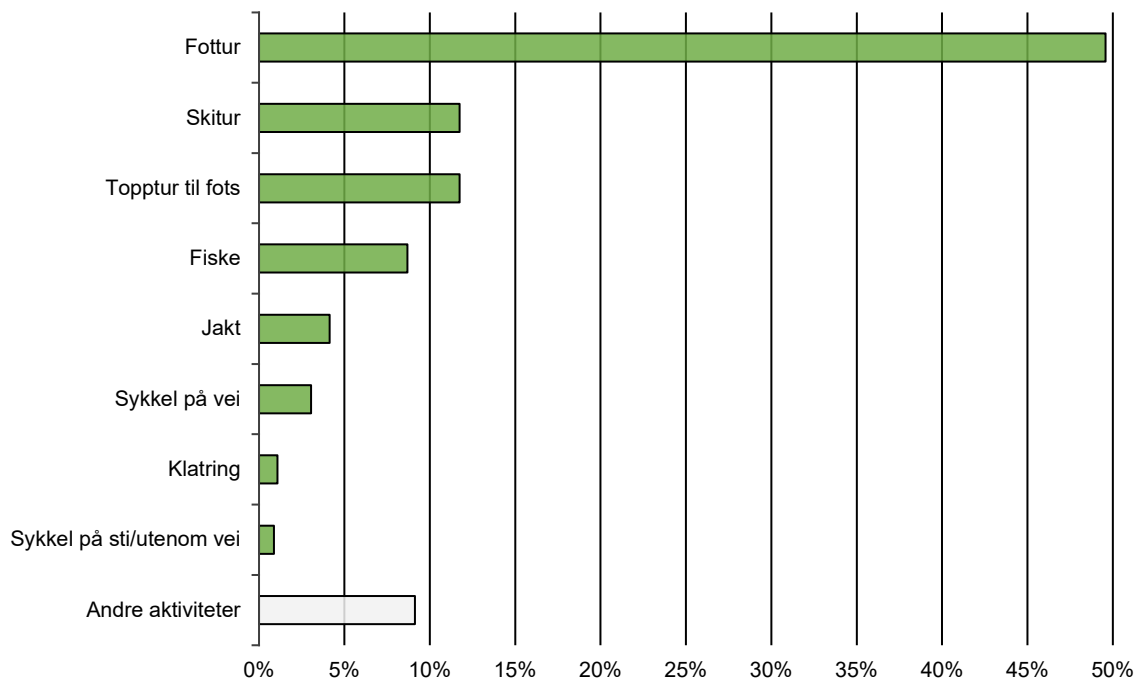
Respondentene ble bedt om å oppgi hovedformålet med turen de var på da de fylte ut kasseskjemaet (se Figur 20). Fem ulike formål var listet opp, i tillegg til *annet*. I alt 64 % skulle på dagstur til fots og 14 % skulle på flerdagers fottur. Trimtur, topptur og fisketur utgjorde hver rundt 5 %. Femten prosent krysset av *annet*. Det var stor variasjon i hva *annet* innebar, men rundtur/gjennomreise/mellomstopp og hyttetur/camping var noen formål som gikk igjen for flere respondenter (se ellers vedlegg 3 for fullstendig opplisting). Det var mulig å krysse av for flere formål og den sammenlagte prosentfordelingen overstiger derfor 100 %.

Figur 20. Deltakelse i ulike aktiviteter under besøket i Reinheimen 2022 sammenlignet med 2011, oppgitt i prosent ($n=3548$)

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvilke friluftaktiviteter de utøvde i Reinheimen nasjonalpark i løpet av siste året (Figur 21). Fottur skilte seg her ut som den klart mest utøvde aktiviteten blant respondentene. Halvparten av respondentene har vært på fottur i Reinheimen. 12 % har oppgitt at de har vært på skitur og 12 % har vært på topptur. Av de som gikk på ski gikk flesteparten på fjellski/turski (82 %), mens henholdsvis 26 % og 33 % gikk på langrennsski eller toppturski (f.eks. randonee eller telemark). En liten del har fisket (9 %) eller jaktet (4 %) i Reinheimen siste året, og enda færre har oppgitt at de har syklet på vei- eller utenfor⁸. Av de som har oppgitt at de har jaktet var det flest som jaktet på storvilt ($n = 15$), noe færre på småvilt ($n = 8$). Det var mulig å krysse av for flere aktiviteter og den sammenlagte prosentfordelingen overstiger derfor 100 %.

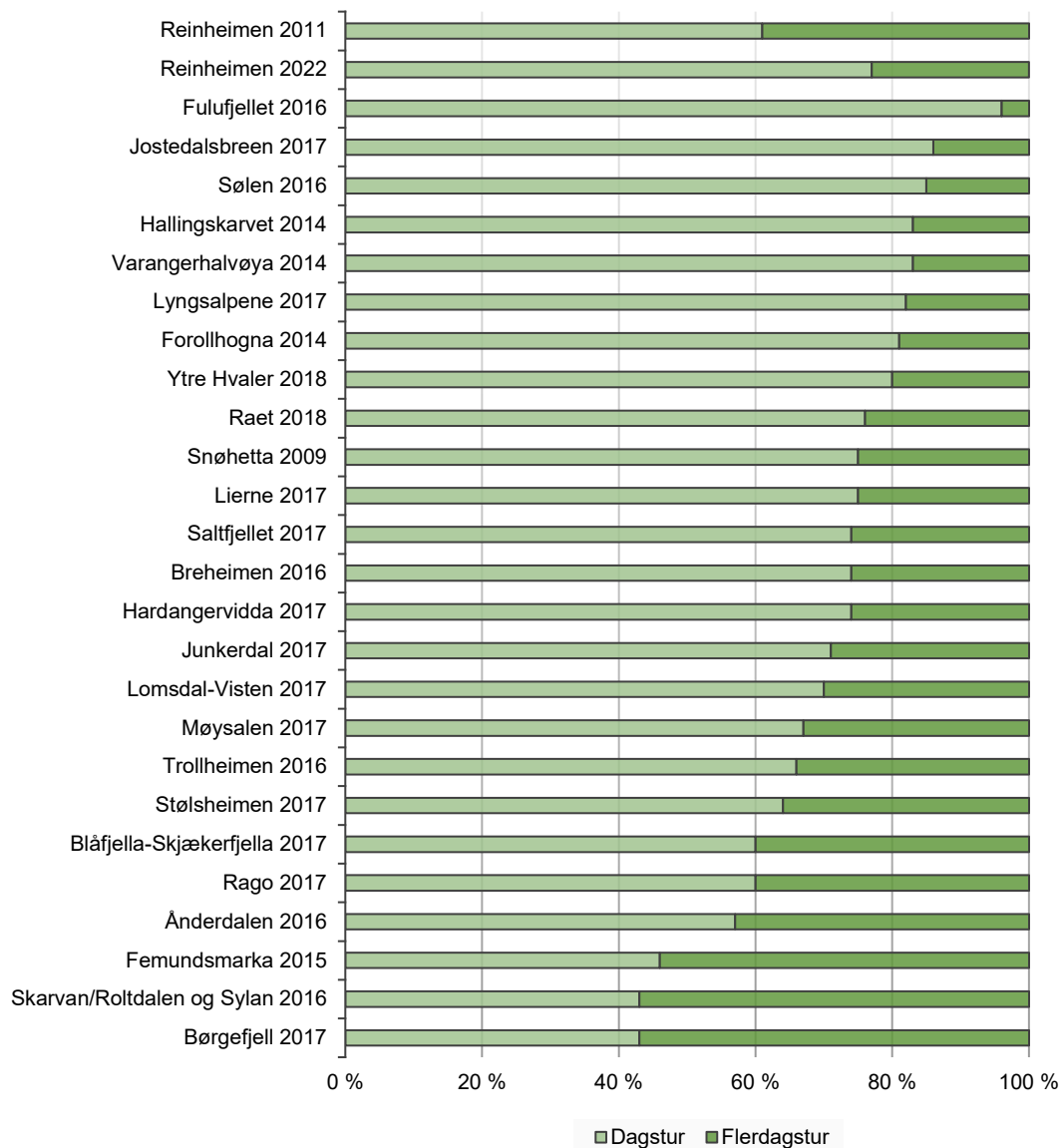
⁸ I Reinheimen nasjonalpark er det restriksjoner mot sykling i nasjonalparken jf. vernereglene fastsatt i Forskrift om Reinheimen nasjonalpark §3 punkt 5.3.

Figur 21. Aktiviteter respondentene utøvde i Reinheimen siste år.

3.9 Lengde på besøket og overnatting

Figur 22 viser om de besøkende var på dags- eller flerdagerstur da de fylte ut kasseskjema i Reinheimen (i 2022 og 2011) sammenlignet med andre norske nasjonalparker. I 2022 var i alt 77 % av de besøkende på dagstur, mens 23 % var på flerdagerstur. Sammenlignet med andre norske nasjonalparker er en andel på 77% dagsbesøkende en relativt høy andel. I 2011 var 61 % på dagstur i Reinheimen.

Figur 22. Lengde på turen da de besøkende fylte ut kasseskjema i Reinheimen 2022 sammenlignet med andre verneområder (n = 3334).

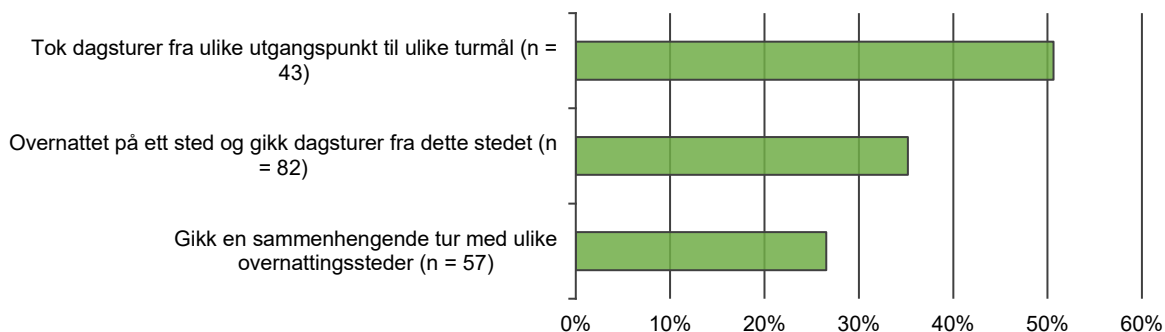
I 2022 varte i gjennomsnitt dagsturene i Reinheimen i 3,7 timer (Tabell 6). I 2011 varte dagsturene i gjennomsnitt 4 timer. Flerdagersturene i 2022 varte i gjennomsnitt 4 dager, mens i 2011 var gjennomsnittlig lengde på flerdagersturene 3,6 dager.

Tabell 5. Varighet på dagsturene og flerdagersturene i Reinheimen i 2022.

	n	m	S.E.	Min.	Max.
Dagstur (timer)	2535	3,7	0,0586	0,5	24,0
Flerdagerstur (dager)	2826	4,0	0,1602	1,5	60,0

I etterundersøkelsen fikk de respondentene som hadde vært i Reinheimen-området sammenhengende i flere dager for å gå tur til fots, spørsmål om hva slags tur(er) de hadde vært på (Figur

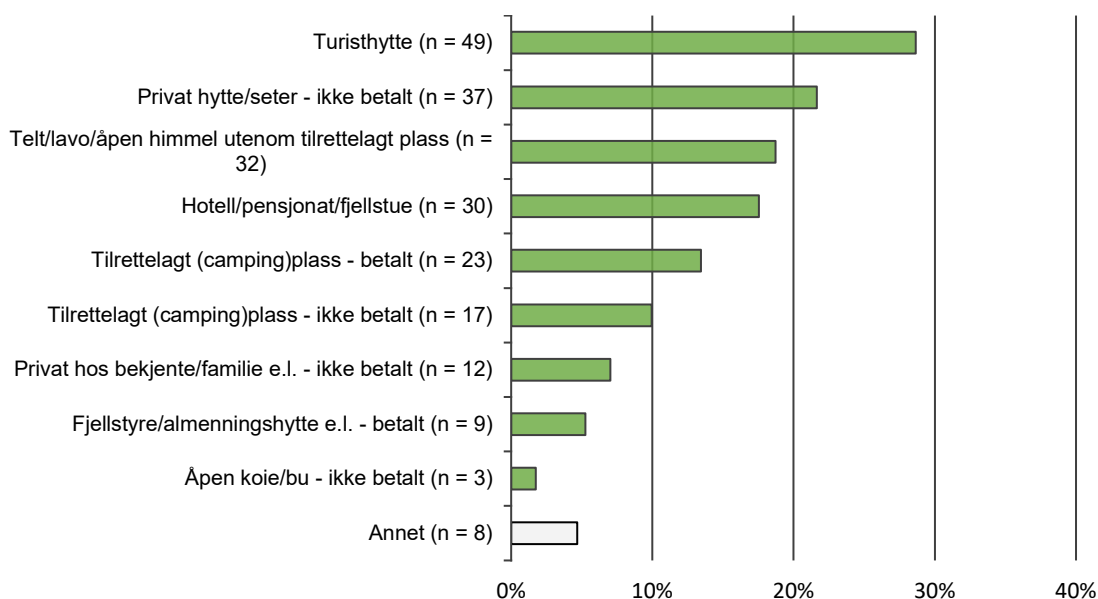
23). I overkant av halvparten oppga at de tok dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål, mens 35 % har oppgitt at de overnattet på ett sted og gikk dagsturer fra dette stedet. I alt 27 % av respondentene gikk en sammenhengende tur med flere overnattingssteder, altså typisk DNT hytte til hytte turer.

Figur 23. Hvilken type turer de som var i Reinheimen-området flere sammenhengende dager gikk, enten til fots eller på ski (n = 83 svarte «ikke relevant, jeg var ikke på flerdagerstur»).

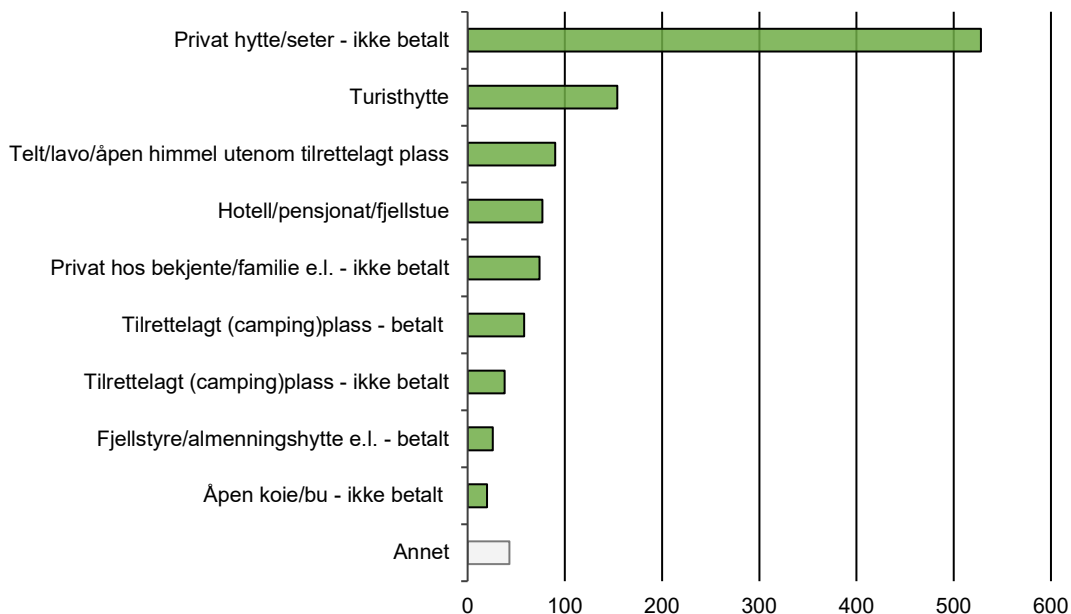
Respondentene fikk videre spørsmål om de hadde overnattet i (eller i nærheten av) Reinheimen. Her oppga 72 % (n = 242) av respondentene at de overnattet i eller i nærheten av Reinheimen i forbindelse med besøket/ besøkene i løpet av det siste året.

Videre ble de som hadde overnattet i/ved Reinheimen spurt om hvordan de hadde overnattet. For overnattingsstedene ble det skilt mellom betalte opphold på turisthytter, camping o.l., og opphold som ikke var betalt. Av de som overnattet i eller i nærheten av Reinheimen i forbindelse med besøket oppgir 29 % at de har overnattet på en turisthytte, mens 22 % hadde overnattet på privat hytte eller seter som ikke var et betalt opphold (Figur 24). Noe færre hadde overnattet på hotell/pensjonat eller fjellstue (18 %), tilrettelagte campingplasser for campingvogn, bobil eller telt både hvor de betalte for oppholdet (14 %) og ikke betalte for oppholdet (10 %). Rundt 5 % har oppgitt andre overnattingsplasser hvor de overnattet i, eller ved, Reinheimen.

Figur 24. Hvor respondentene (som overnattet i eller i nærheten av Reinheimen) overnattet i forbindelse med besøket/besøkene det siste året (n = 215).

Figur 25 viser antall overnattingsdøgn for de ulike overnattingsalternativene⁹. Basert på respondentenes svar ser man at overnatting på privat hytte eller seter har flest overnattingsdøgn blant respondentene (over 500 overnattingsdøgn). Overnatting på turisthytte har rundt 150 overnattingsdøgn, og overnatting i telt, lavvo eller åpen himmel utenom tilrettelagte steder har 90 overnattingsdøgn. Færrest overnattingsdøgn ble tilbrakt på fjellstyre/allmenningshytter og åpne koier.

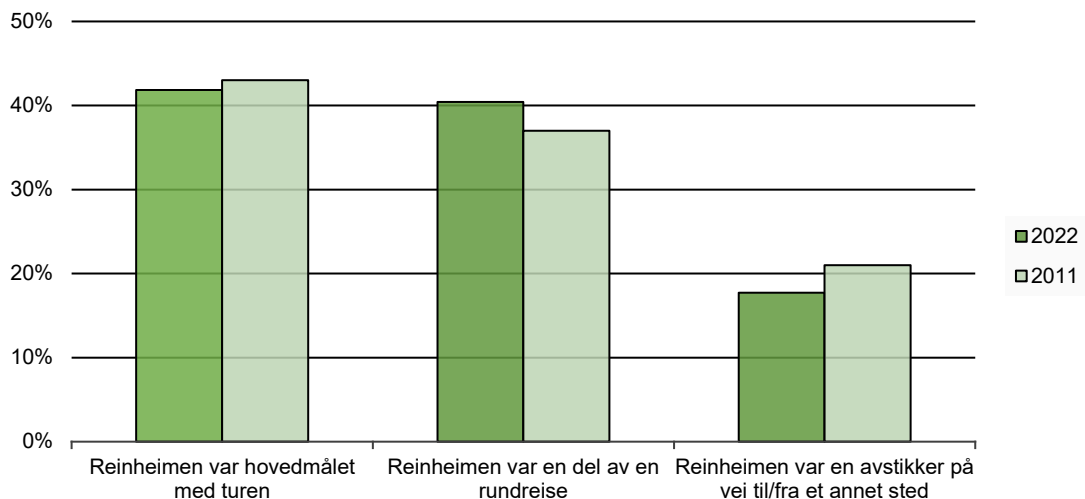

Figur 25. Antall overnattingsdøgn for de ulike overnattingsalternativene i forbindelse med besøket i Reinheimen-området.

3.10 Reinheimen som besøksmål

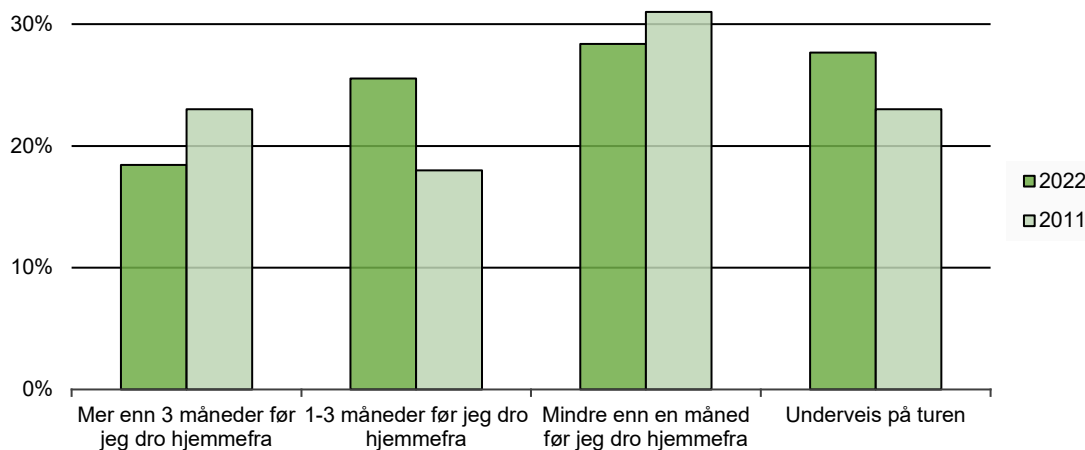
De som hadde besøkt Reinheimen én gang i løpet av det siste året ($n = 141$) fikk i etterundersøkelsen spørsmål om hvordan besøket i Reinheimen inngikk i turen de var på (Figur 26). I alt 42 % oppga at Reinheimen var hovedmålet med turen de var på. I alt 40 % har oppgitt at det var en del av en rundreise, mens 18 % oppga at det var en avstikker på vei til/fra et annet sted. Dette er en relativt lik fordeling som man hadde i materialet fra 2011.

⁹ For overnatting på turisthytte ble datamaterialet korrigert for høye verdier som trolig skyldes feiltastinger. Det samme gjelder for overnatting på tilrettelagt campingplass hvor man betaler for å overnatte, hvor én respondent har oppgitt over 150 overnattingsdøgn.

Figur 26. Hvordan besøket i Reinheimen inngikk i turen respondentene var på. Merk: i 2011 hadde de også med to flere alternativ «ett av flere formål med turen» og «impulshandling» med hhv. 12 % og 4 % som hadde oppgitt dette alternativet.

De samme som hadde vært i Reinheimen én gang i løpet 2022 ($n = 141$) ble også spurt om når de bestemte seg for å besøke området (Figur 27). De fleste bestemte seg enten mindre enn en måned i forkant av avreise hjemmefra eller underveis på turen (hhv. 28 % og 28 %). Kun 15 % bestemte seg mer enn 3 måneder i forkant, mens 26 % bestemte seg for å besøke Reinheimen mellom 1-3 måneder før de dro hjemmefra. I 2011 var det flere som bestemte seg mer enn 3 måneder før avreise og færre som bestemte seg underveis på turen, enn i 2022.

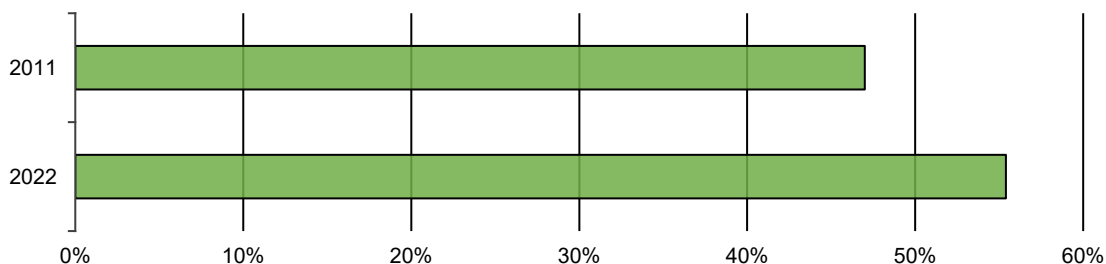

Figur 27. Når respondentene bestemte seg for å besøke Reinheimen. Merk: i 2011 var det med et femte alternativ «Da vi så infoskiltet ved hovedvegen» med 6 % av respondentene som hadde oppgitt dette alternativet.

3.11 Innhenting av informasjon og bruk av sosiale media

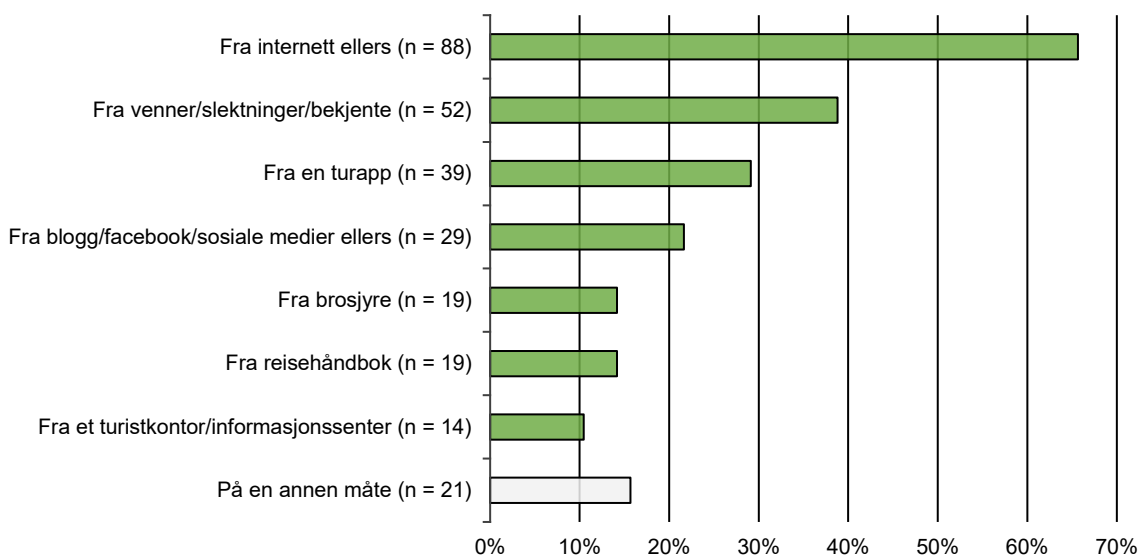
3.11.1 Innhenting og foretrukket informasjon

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om deres anskaffelse av informasjon og bruken av sosiale medier. Det var 55 % som oppga at de hadde skaffet seg informasjon om Reinheimen før de kom til området i 2022 (Figur 28). Dette er noe flere enn i 2011, da 47 % hadde oppgitt at de hadde skaffet seg informasjon i forkant av besøket. Det er nærliggende å tenke at besøkende som kommer til et område for første gang, som har økt siden 2011, i større grad søker informasjon i forkant, sammenlignet med besøkende som har tidligere erfaring fra området.

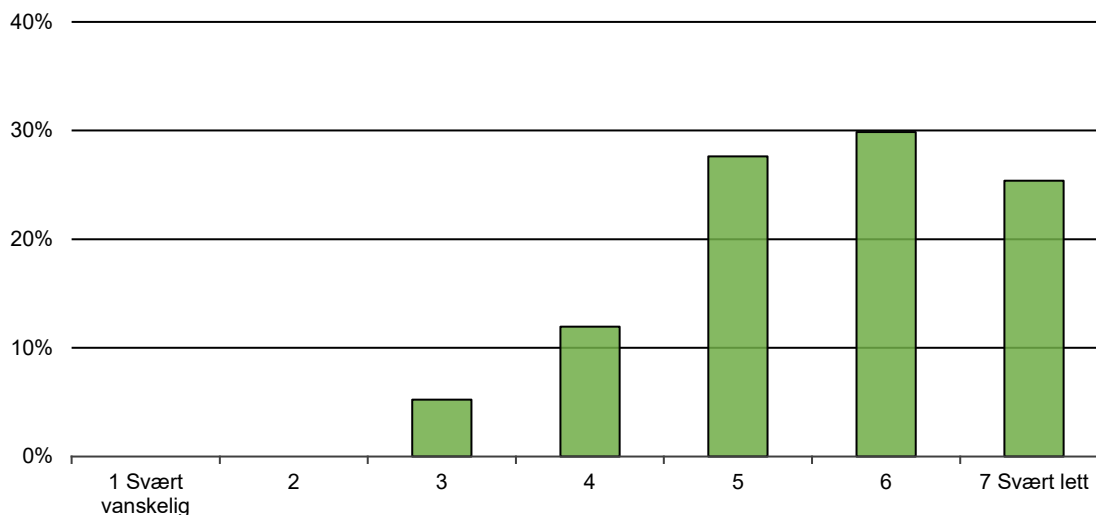
Figur 28. Andel av respondentene som har oppgitt at de skaffet seg informasjon om Reinheimen i forkant av besøket i 2022 og 2011. Resterende prosentandeler har oppgitt at de ikke har skaffet seg informasjon i forkant av besøket.

Av respondentene som hadde oppgitt at de skaffet seg informasjon om Reinheimen i forkant av besøket var det klart flest som benyttet seg av internett for å skaffe seg informasjon (66 %) (se Figur 29). De mest benyttete nettsidene var DNT sine nettsider og Ut.no. Informasjon fra venner, slektninger og bekjente (39 %) var også en mye brukt informasjonskilde. Brosjyrer (14 %), reisehåndbøker (14 %) og turistkontor/informasjonscenter (10 %) er i mindre grad benyttet som informasjonskilder. 16 % har oppgitt at de benyttet *andre* informasjonskilder enn de som var listet i spørreskjemaet, av disse ble det blant annet nevnt egne kunnskap- og erfaringer fra området, og bruk av kart.

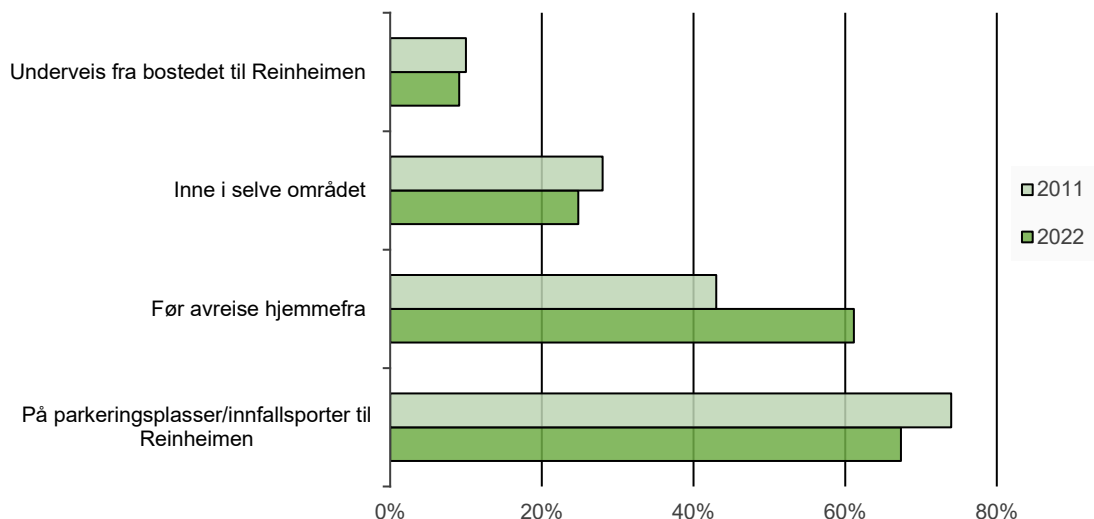
Figur 29. Kildene som er brukt for å skaffe seg informasjon om Reinheimen.

Respondentene som hadde skaffet seg informasjon om området i forkant av besøket ble videre spurt om hvor lett (eller vanskelig) de syntes det var å skaffe seg informasjon (Figur 30). Gjennomgående ser man at respondentene synes at det var greit å skaffe seg den informasjonen man ønsket om Reinheimen. Det er ingen som har oppgitt alternativene på den nedre del av skalaen (verdi 1 og 2), og kun henholdsvis 5 % og 12 % har oppgitt verdiene på midten av skalaen (verdi 3 og 4). Dette tilsier at respondentene i stor grad mener det er enkelt å skaffe seg den informasjonen man ønsker, og 25 % svarte at det var *svært lett* å skaffe seg informasjon. For de som oppga at det var vanskelig å finne informasjonen de ønsket (verdi 1 – 3) var svarene som gikk igjen at det var vanskelig å finne informasjon om turer, både ruteinformasjon bl.a. lengde eller vanskelighetsgrad og å finne turforslag.

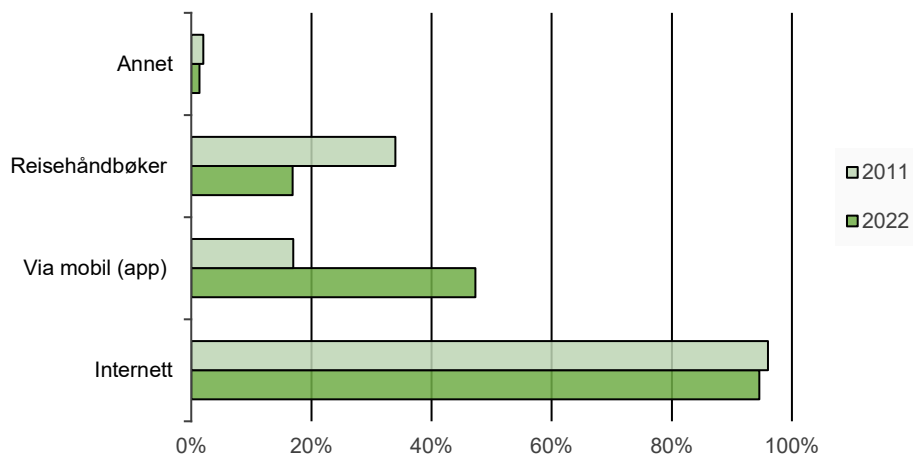
Figur 30. Hvor vanskelig eller lett respondentene mente at det var å skaffe seg informasjon om Reinheimen i forkant av besøket ($n = 134$).

Dersom de besøkende skulle motta mer informasjon fra forvaltningsmyndigheten er det foretrukne tidspunktene for respondentene helt klart på parkeringsplasser/innfallsporene til området (67 %) eller før avreise hjemmefra (61 %) (Figur 31). Det minst ønskelige tidspunktet å motta informasjon er underveis fra bostedet til Reinheimen (9 %). Disse preferansene for når brukerne ønsker å motta informasjon har holdt seg relativt likt siden 2011. Dataene viser at den største endringen er alternativet for å motta informasjon før avreise hjemmefra. I 2011 svarte 43 % at de foretrekker å motta informasjon før avreise, mens denne andelen har økt med i underkant av 20 %.

Figur 31. Prosentvis fordeling for når brukerne foretrekker å motta informasjon dersom forvaltningsmyndighetene skulle gi mer informasjon om området

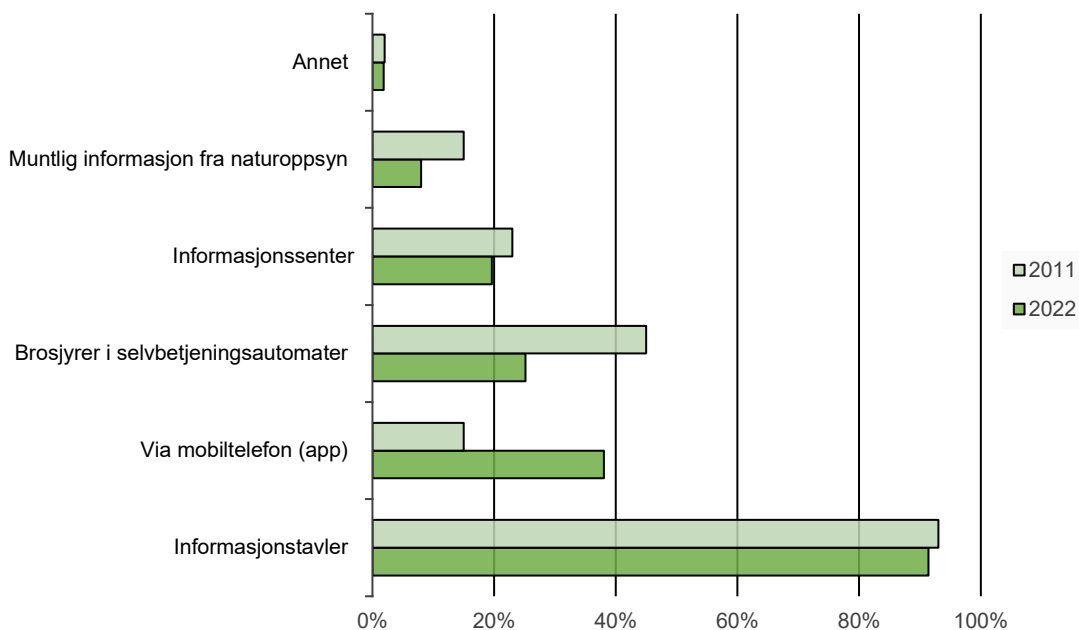
Av de som har oppgitt at de ønsker informasjon før avreise hjemmefra viser Figur 32 at respondentene foretrekker informasjon via internett (95 %). Deretter er det i underkant av halvparten som har oppgitt mobiltelefon (app) som foretrukket måte å hente inn informasjon (47 %), 30 % flere enn i 2011. Det er også en nedgang i reisehåndbøker som en foretrukket informasjonskilde før avreise hjemmefra fra 2011 til 2022.

Figur 32. Foretrukket måte å innhente informasjon om Reinheimen før avreise hjemmefra.

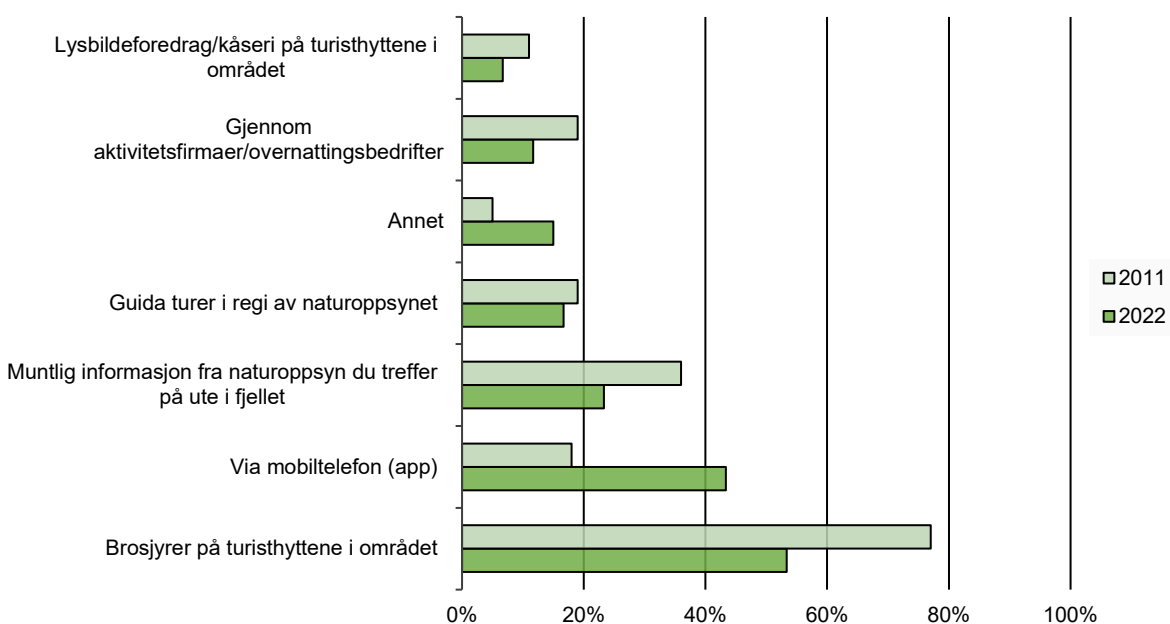
Respondentene som har oppgitt at de ønsker informasjon på parkeringsplasser eller innfallsporter viser Figur 33 at informasjonstavler (91 %) er foretrukket som informasjonskanal, etterfulgt av også der mobiltelefon (app) (38 %) ¹⁰.

¹⁰ Rapporten fra 2011 (se Vorkinn 2011) som er utgangspunkt for sammenligningen er noe uklar i hvor stor prosentandelen for mobil (app) og naturveileder er. Teksten som beskriver figuren i rapporten, er derfor brukt som utgangspunkt for sammenligningen.

Figur 33. Foretrukket måte å innhente informasjon ved parkeringsplasser/innfallsporter til Reinheimen

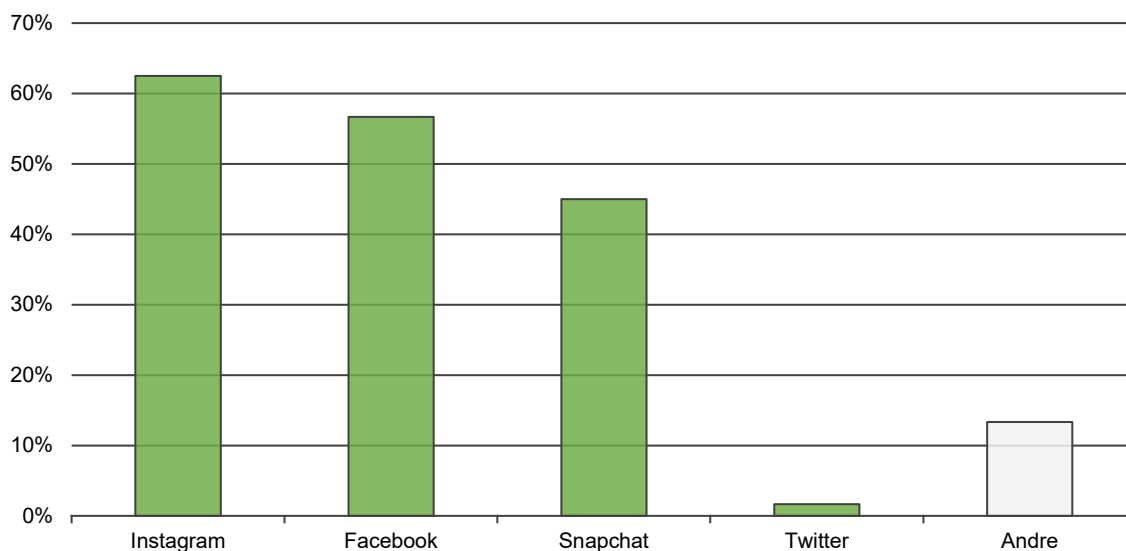
Av respondentene som har oppgitt at de foretrekker informasjon inne i verneområdet, ønsker over halvparten (53 %) å få informasjon via brosjyrer på turisthyttene i området (Figur 34). Det er langt flere i 2022 som også her ønsker informasjon via mobiltelefon sammenlignet med 2011 (43 % versus 18 %). Det er også noen færre som ønsker seg muntlig informasjon- eller guida turer av fjelloppsyn eller aktivitetsfirmaer. 15 % har oppgitt andre informasjonskilder inne i verneområdet.

Figur 34. Foretrukket måte å innhente informasjon inne i verneområdet. Merk at i 2011 var det «informasjon fra naturveileder» mens i 2022 er det «muntlig informasjon fra naturoppsyn».

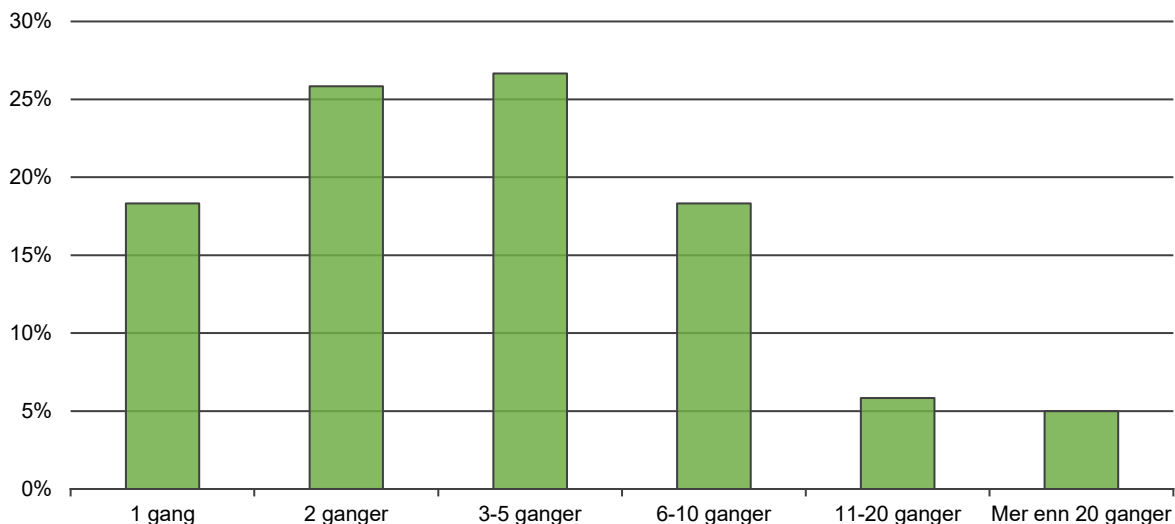
3.11.2 Bruk av sosiale medier

Brukerne i Reinheimen nasjonalpark er relativt aktive på sosiale media når de er i området, og halvparten (50 %) oppga at de delte opplevelsene sine via en eller annen form for sosiale medier. Av respondentene som oppga at de hadde delt sine opplevelser via sosiale medier, var det Instagram som var det mest brukte sosiale mediet for å dele sine opplevelser (63 %) etterfulgt av Facebook (57 %) (Figur 35). I underkant av halvparten (45 %) delte opplevelser via Snapchat. Twitter ble i liten grad brukt til å dele opplevelser på tur i Reinheimen. 13 % har oppgitt at de bruker andre sosiale medier til å dele opplevelsene sine.

Figur 35. Hvilke medier de besøkende til Reinheimen (som delte sine opplevelser via sosiale medier) brukte for å dele sine opplevelser i 2022 ($n = 120$).

Figur 36 viser delingsfrekvensen for respondentene som har oppgitt at de har delt sine opplevelser i Reinheimen på sosiale medier. Av de som svarte at de hadde delt på sosiale medier ($n = 120$) var det flest som hadde delt mellom 2 og 5 ganger (hhv. 26 % og 27 %). 18 % har kun delt på sosiale medier én gang, mens 5 % har delt mer enn 20 ganger.

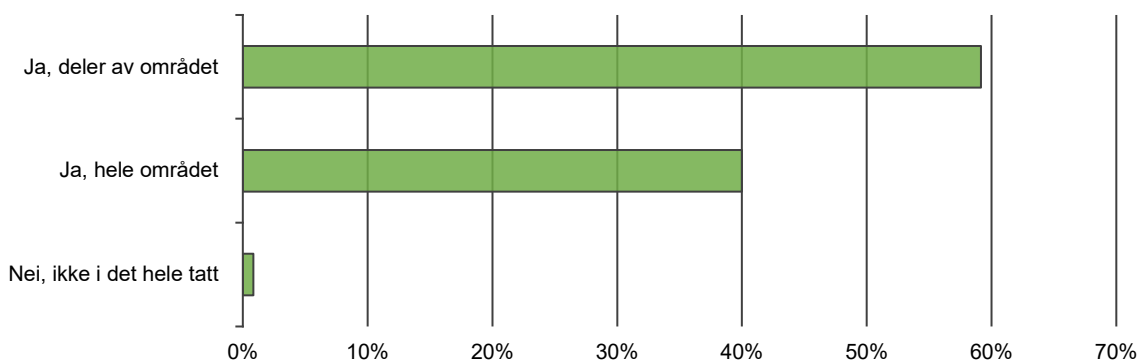

Figur 36. Hvor mange ganger de besøkende i Reinheimen (som delte sine opplevelser via sosiale medier) delte sine opplevelser på sosiale medier i løpet av besøket (n= 120).

3.12 Opplevelser i Reinheimen

3.12.1 Reinheimen som villmarksområde

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvorvidt de regner Reinheimen for å være et villmarksområde. Av respondentene blir Reinheimen i stor grad oppfattet som et villmarksområde (Figur 37). Nærmest alle respondentene (99 %) har oppgitt at de vurderer hele- eller deler av nasjonalparken som et villmarksområde. Flest respondenter (59 %) har oppgitt at de betrakter deler av området som et villmarksområde, mens 40 % ser på hele området som villmark. Kun 1 % av de besøkende vurderte ikke Reinheimen som et villmarksområde i det hele tatt.

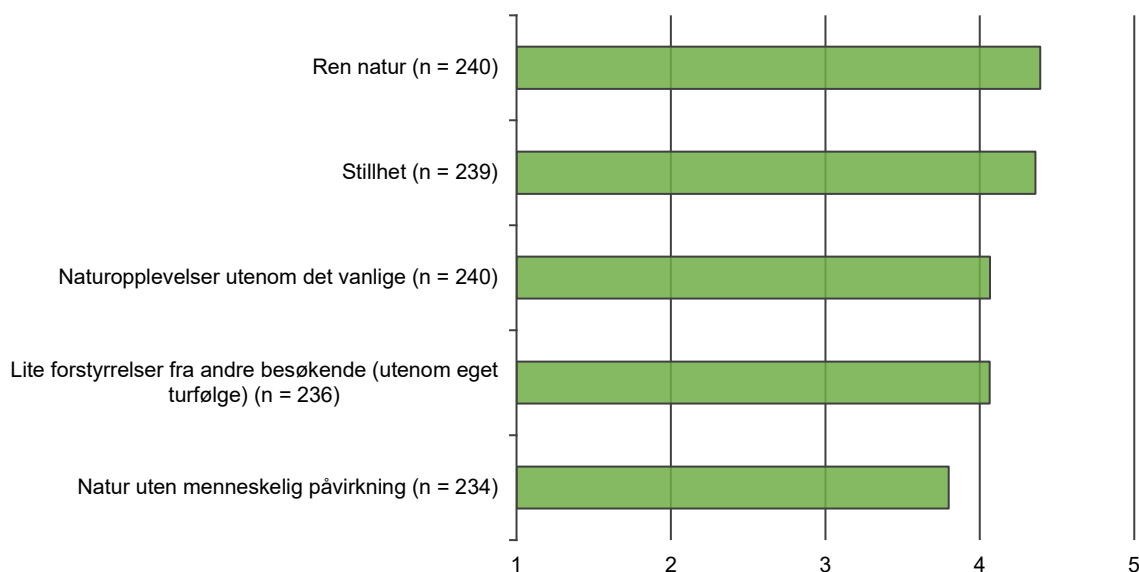

Figur 37. Prosentfordeling som viser hvorvidt brukerne opplever Reinheimen som et villmarksområde (n = 235).

De respondentene som ikke opplevde *hele området* som villmark ble spurt om hvilke områder de ikke vurderte som villmarksområder. Her ble spesielt områder nær bygd infrastruktur som

turisthytter, veier og parkeringsplasser nevnt, i tillegg til områder med kraftutbygging og jordbruk. Spesifikke områder, som spesielt Trollstigen, ble også av flere av respondentene nevnt her.

Videre ble respondentene spurt om i hvilken grad de opplevde ulike forhold som stillhet, forstyrrelser og urørt natur i Reinheimen (Figur 38). Respondentene svarte på en Likert-skala fra 1 «ikke i det hele tatt» til 5 «hele tiden». Resultatene her er gjengitt som gjennomsnitt av respondentenes verdisetning for de ulike forholdene. Respondentene oppga at de i stor grad opplevde ren natur og stillhet (hhv. $m = 4,39$ og $4,36$) under sitt besøk i Reinheimen. *Naturopplevelser utenom det vanlige* og *lite forstyrrelser fra andre besøkende* hadde en gjennomsnittskår på henholdsvis $4,07$ og $4,06$. Respondentene oppga til en viss grad at de hadde opplevd natur uten menneskelig påvirkning på sitt/sine besøk i Reinheimen i 2022, med en gjennomsnittskår på $3,80$ som er den laveste verdien av de fem forholdene listet opp i spørsmålet.

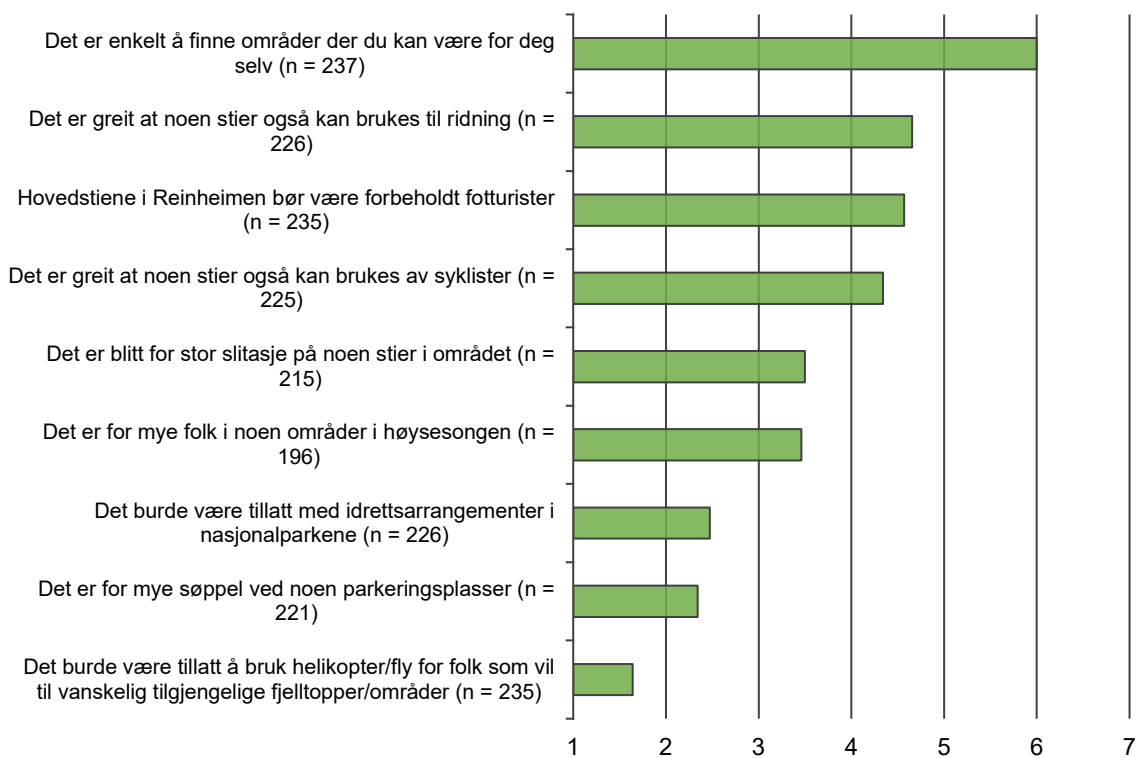

Figur 38. Gjennomsnittsfordeling som viser hvordan de besøkende opplevde ulike villmarks kvaliteter i Reinheimen i 2022. Utvalgsstørrelsen er $n = 242$, men varierer for ulike variabler fordi noen respondenter har oppgitt at spørsmålet ikke er relevant og ble derfor tatt bort fra beregning av gjennomsnittsverdier.

Respondentene ble også spurt om hvorvidt de hadde møtt andre besøkende de reagerte negativt på. Kun 12 respondenter (tilsvarende 5 % av respondentene) svarte at de hadde møtt andre besøkende som de reagerte negativt på. På et åpent spørsmål om hva de hadde reagert negativt på ble det blant annet nevnt folks oppførsel på overnattingssteder, eller andre steder med ansamlinger av folk, som hadde opptrådt støyende eller på andre måter oppført seg på en måte som var til sjenanse. Løse hunder ble også nevnt som negativ atferd av noen.

Figur 39 viser respondentenes opplevde miljøstand i Reinheimen og preferanser for bruk. Basert på de ni opplistede påstandene svarte de på hvor enige (eller uenige) de var på en skala fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig». Respondentene var i stor grad enige i at det var *enkelt å finne områder der du kan være for deg selv* ($m = 6,0$) og i underkant av halvparten av respondentene var helt enig (verdi 7) i denne påstanden (44 %). Respondentene var i noe mindre grad enige i at det var *greit at noen stier også kan brukes til ridning* ($m = 4,65$), at *hovedstiene i Reinheimen burde være forbeholdt fotturister* ($m = 4,57$) og at *noen stier også kan brukes av syklister* ($m = 4,34$). Respondentene var ikke enige i påstanden om at det *burde være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken* ($m = 2,47$) eller at det var *for mye søppel ved noen parkeringsplasser*

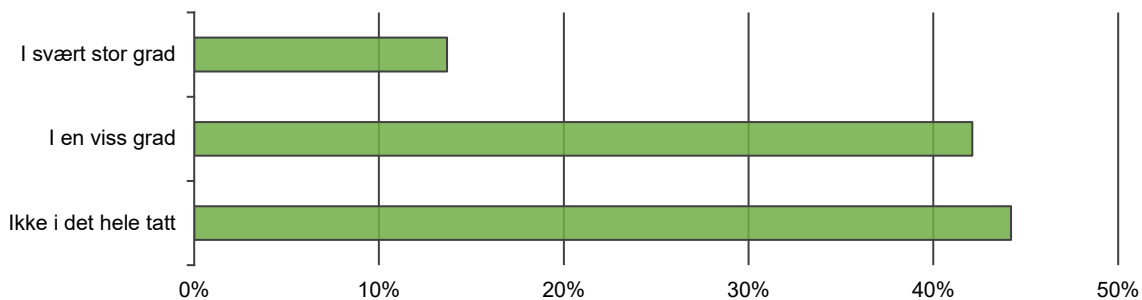
($m = 2,34$). Påstanden som respondentene var minst enig i var at det *burde være tillatt å bruke helikopter/fly for folk som vil til vanskelig tilgjengelige fjelltopper områder* ($m = 1,64$). På denne påstanden har 74 % av respondentene oppgitt at de er helt uenige (verdi 1).

Figur 39. Opplevd miljøstand og preferanser for bruk. Gjennomsnittskår for hvordan brukerne stilte seg til ulike påstander som omhandler bruk og miljøtilstand i Reinheimen nasjonalpark på en skala fra 1 "helt uenig" til 7 "helt enig". Antall respondenter er 242, men varierer for de ulike påstandene fordi noen respondenter har svart «vet ikke».

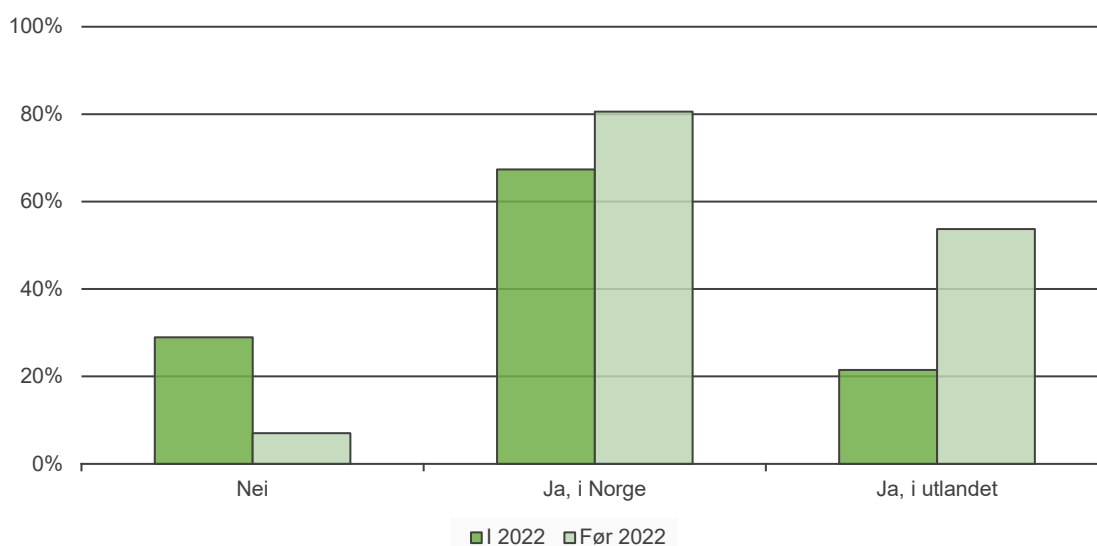
3.12.2 Nasjonalparkstatusens betydning

Respondentene ble spurt om nasjonalparkstatusens betydning for valg av besøk av området (Figur 40). I alt 79 % av respondentene ($n = 190$) visste at Reinheimen var vernet som nasjonalpark før de besøkte nasjonalparken siste året, mens 21 % ($n = 52$) svarte at de ikke visste dette før de besøkte området. Av de som svarte at de visste at Reinheimen var vernet før de valgte å besøke området ble videre spurt om hvorvidt det at området er vernet som nasjonalpark påvirket deres valg om å besøke området. For 44 % av respondentene påvirket ikke nasjonalparkstatusen besøket i det hele tatt. I alt 42 % av respondentene oppga at nasjonalparkstatusen til en viss grad påvirket valget om å besøke nasjonalparken, mens for 14 % påvirket dette valget av reisemål i svært stor grad.

Figur 40. Hvor stor påvirkning nasjonalparkstatusen hadde på valget om å besøke Reinheimen for respondentene som visste om vernestatusen. Oppgitt i prosent ($n = 190$).

I etterundersøkelsen ble respondentene også spurt om de hadde besøkt andre nasjonalparker i Norge eller i utlandet i 2022. Henholdsvis 29 % og 7 % hadde ikke besøkt noen andre nasjonalparker. I alt 67 % av respondentene hadde besøkt andre nasjonalparker i Norge i 2022, mens 81 % hadde besøkt andre nasjonalparker i Norge før 2022. I tillegg hadde 21 % besøkt nasjonalparker i utlandet i 2022 og 54 % hadde besøkt andre nasjonalparker i utlandet før 2022.

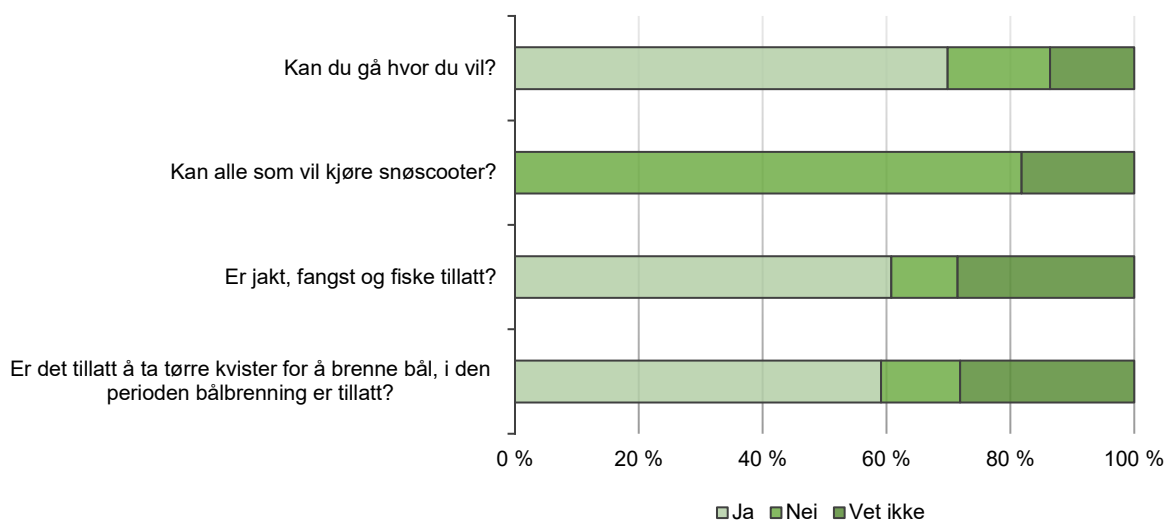

Figur 41. Andelen som har besøkt andre nasjonalparker i Norge eller i utlandet i 2022 eller før 2022.

Kjennskap til regler om hva som er tillatt eller ikke tillatt i nasjonalparken ble kartlagt i etterundersøkelsen (Figur 42). Her ble det listet opp fire spørsmål, hvor «ja» indikerer at aktiviteten er tillatt og «nei» indikerer at dette ikke er tillatt. I alt 70 % av respondentene ($n = 169$) svarte at man kan gå hvor man vil i nasjonalparken, mens 17 % svarte at man ikke kan gå hvor man vil. Kun 14 % visste ikke om man kunne gå hvor man vil. Ingen svarte at det var tillatt for alle å kjøre snøscooter, men 18 % svarte at de ikke visste om det er tillatt eller ikke. På spørsmålet om jakt, fangst og fiske er tillatt har 61 % svart at dette er tillatt i nasjonalparken, mens 11 % har svart at det ikke er tillatt og 29 % visste ikke. På spørsmålet om det er tillatt å ta tørre kvister for å brenne bål svarte 59 % at dette var tillatt, mens 13 % mente dette ikke var lov.

Her er det verdt å merke seg de begrensningen det ligger i å stille spørsmål hvor respondentene kun har mulighet til å svare ja eller nei på påstandene. Blant annet kan spørsmålet «*kan du gå*

hvor du vil» gi ulike svar fordi allemannsretten også er gjeldende nasjonalparkene, men man har i nasjonalparkene større mulighet til å regulere ferdsel for områder og tidsperioder. Likens med påstanden om jakt, fangst og fiske, hvor det kan misforstås ved at dette kun er tillatt i visse perioder og at det kreves kjøp av jakt- eller fiskekort. Om det er tillatt å ta tørre kvister kan også tolkes ulikt fordi det er lov til å bruke nedfalt virke og kvister, men ikke stående ved. Siden respondentene kun har mulighet til å svare ja eller nei på disse spørsmålene og man ikke kan være sikker på tolkningene som ligger til grunn, burde man ikke ilegge disse svarene for stor vekt som definerende for respondentenes kunnskap om regler i nasjonalparken, men kan likevel gi en indikasjon på kunnskapsnivået.

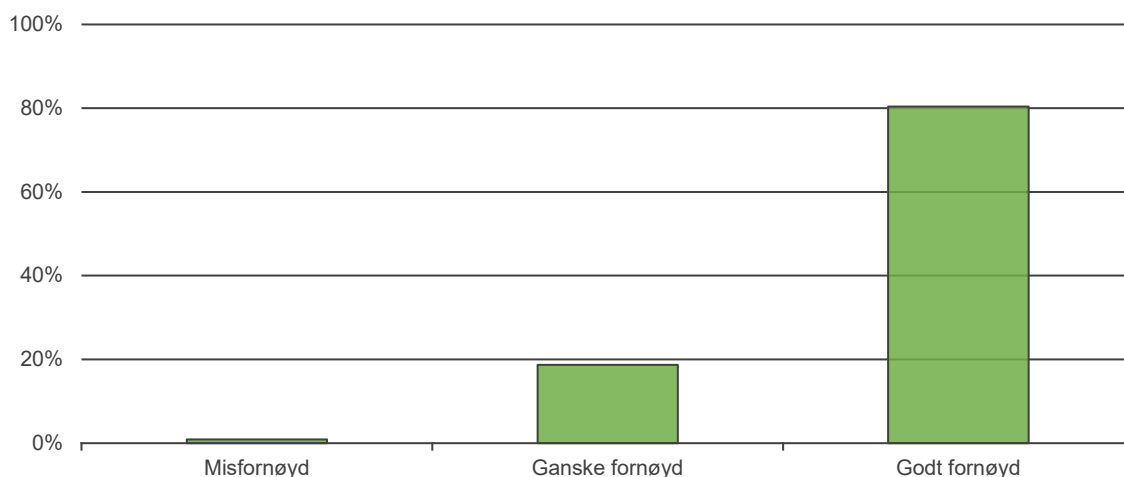

Figur 42. Prosentfordeling som viser hvorvidt de besøkende mener ulike aktiviteter i Reinheimen nasjonalpark er tillatt eller ikke ($n = 242$).

Av respondentene var det flere nordmenn som mente at det var *tillatt å ta tørre kvister for å brenne bål* (67 %, $n = 117$), mens av de utenlandske besøkende var det rundt 38 % ($n = 26$) som oppga at dette var tillatt. På spørsmålet om jakt, fangst og fiske har 78 % ($n = 136$) av de norske respondentene svart at dette er tillatt. Kun 16 % ($n = 11$) av de utenlandske respondentene har svart det samme. I alt 77 % ($n = 135$) av de norske respondentene oppga at man kan gå hvor man vil i nasjonalparken, mens halvparten ($n = 34$) av de utenlandske respondentene oppga at man kunne gå hvor man ville. I andre enden av skalaen var det 12 % ($n = 21$) av de norske respondentene og 28 % ($n = 19$) av de utenlandske respondentene som oppga at man ikke kan gå hvor man vil i nasjonalparken.

3.12.3 Tilretteleggingen for friluftsliv

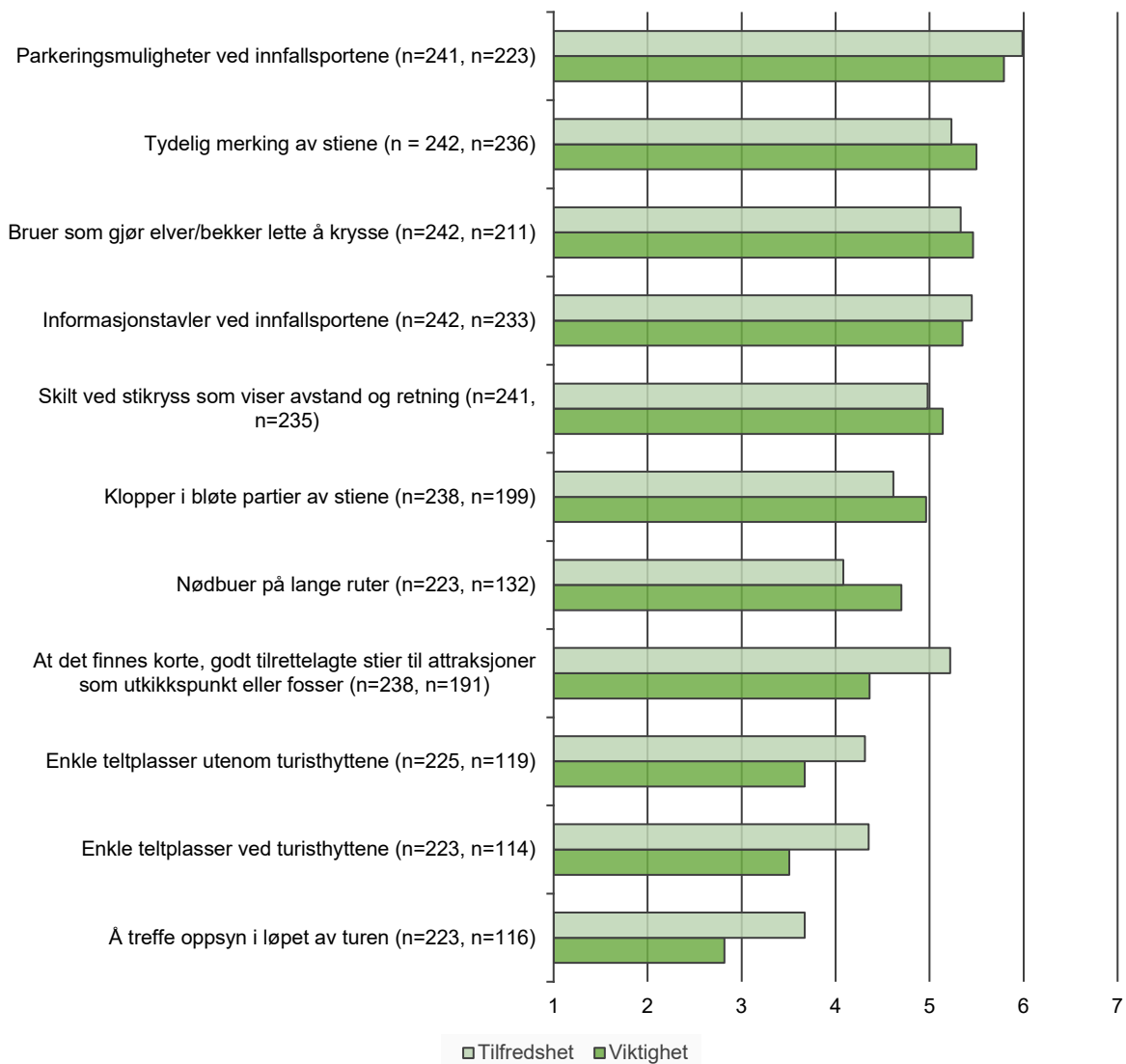
I kasseundersøkelsen ble de besøkende spurt om hvor fornøyd de var med tilretteleggingen for friluftslivsutøvere i Reinheimen (se Figur 43). Det var stor grad av tilfredshet. I alt 4 av 5 var *godt fornøyd*, og rundt 19 % var *ganske fornøyd*. Kun 1 % var *misfornøyd*. Vi finner noen små forskjeller relatert til om skjemaet ble fylt ut på vei inn eller ut i Reinheimen. Det var noe flere (83 %) som var godt fornøyd blant de som var på vei ut sammenlignet med de som var på vei inn (77 %).

Figur 43. Hvor fornøyd de besøkende er med tilretteleggingen for friluftslivsutøvere i Reinheimen, oppgitt i prosent (n=3346).

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvor viktig ulike tilretteleggingstiltak var når de var på tur i Reinheimen og hvor fornøyd de var med kvaliteten på de samme tiltakene, hvor de svarte på en skala fra 1 «ikke viktig» til «7 svært viktig» og tilsvarende 1 «svært dårlig/mangelfullt» til 7 «svært bra». Flere av tiltakene var **viktige** for brukerne, over halvparten av tiltakene fikk en gjennomsnittsskår over 5 (se mørk grønn søyle i Figur 44). Disse tiltakene gikk på infrastruktur og tilrettelegging, som tydelig var viktig for brukerne i Reinheimen. Blant annet var det viktig med parkeringsmuligheter ved innfallsportene, tydelig merking av stier og broer for å krysse elver og bekker. De tiltakene som var vurdert som minst viktige (under middels skår) er teltplasser utenom- eller ved turisthyttene og å treffe oppsyn i løpet av turen.

Av eksisterende tilretteleggingstiltak som finnes i parken i dag er brukerne i hovedsak godt **fornøyd** med de samme tiltakene som de vurderte som de viktigste tiltakene, og de er spesielt fornøyd med parkeringsmulighetene som finnes ved innfallsportene (se lys grønn søyle i Figur 44). I tillegg var de også godt fornøyd med at det fantes korte, godt tilrettelagte stier til attraksjoner. I samsvar med hva respondentene vurderte som minst viktig, var også teltplasser og møte med naturoppsyn det de var minst fornøyd med, samt tilgang på nødbuer ved lange turer. Her er det verdt å påpeke at svarprosenten var lav med over 100 manglende svar for spørsmålet om tilfredshet med tiltakene som omhandler nødbuer, teltplasser og fjelloppsyn. Dette indikerer nok mest at brukerne ikke har opplevd dette som relevante/nødvendige tiltak, og ikke at det de har opplevd av slike tiltak har hatt dårlig kvalitet. Vi ser jo også av figur 45 at tilfredsheten ligger høyere enn viktigheten, for disse «minst viktige tiltakene».

Figur 44. Brukernes vurdering av viktighet og tilfredshet med tilretteleggingstiltak i Reinheimen (n tilsvarende henholdsvis viktighet og tilfredshet).

For noen av tilretteleggingstiltakene var det signifikante forskjeller mellom norske og utenlandske besøkende for hvor viktig og hvor tilfreds de var med de ulike tiltakene. Norske besøkende mente i større grad ($m = 5,59$) at det var viktig med bruere som gjør elver/bekker lette å krysse¹¹ enn de utenlandske besøkende ($m = 5,15$), og det samme mønsteret for parkeringsmuligheter ved innfallsportene¹² (hhv. $m = 5,93$ og $5,44$). Utenlandske besøkende var mer tilfreds ($m = 5,63$) med at det finnes korte, godt tilrettelagte stier til attraksjoner som utkikkspunkt eller fosser enn norske besøkende¹³ ($m = 5,05$)

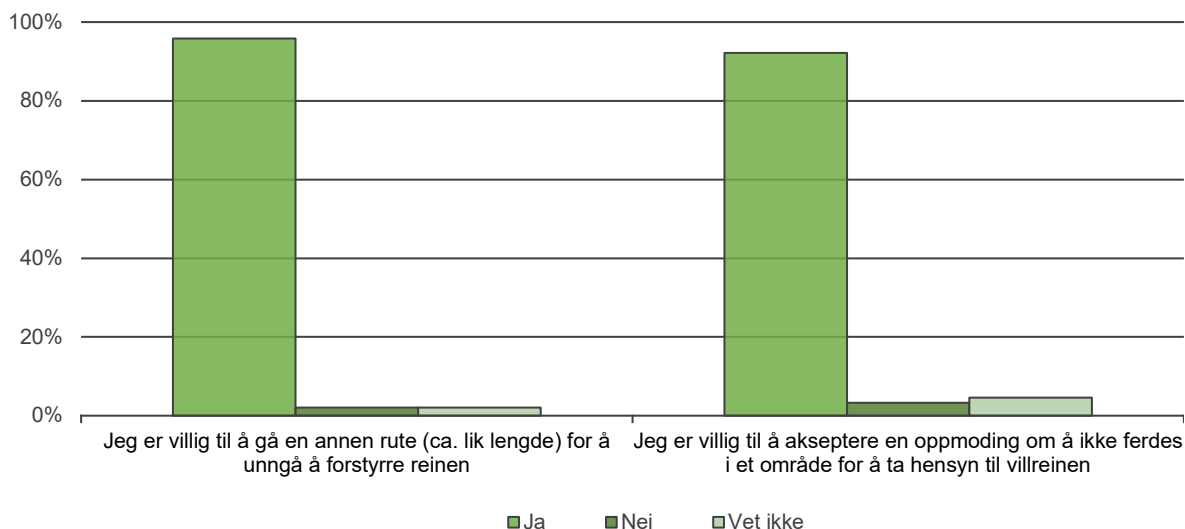
¹¹ Sig. = 0,041

¹² Sig. = 0,026

¹³ Sig. = 0,006

3.13 Villrein

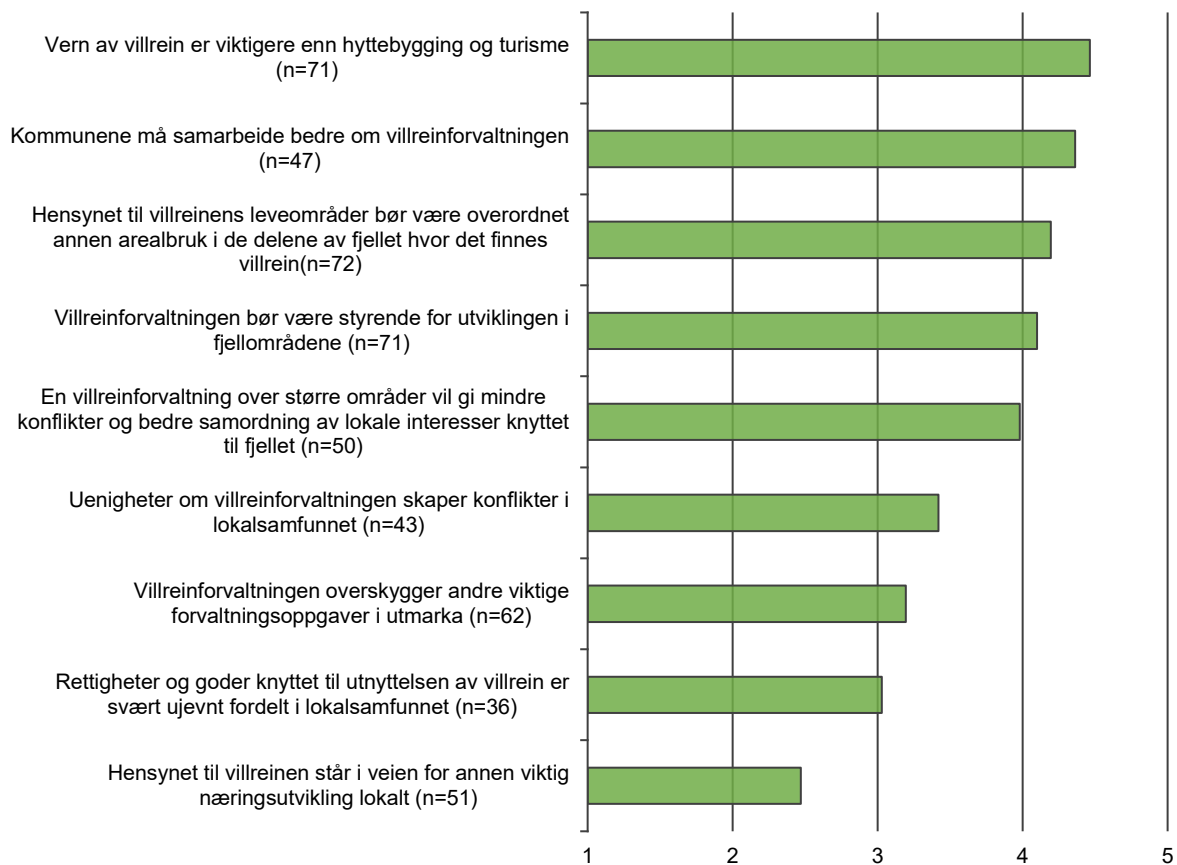
Respondentene ble spurt om hvorvidt de var villige til å akseptere en anmodning om å ikke ferdes i et visst område eller gå en annen (like lang) rute med hensyn til villreinen. Figur 45 viser at de aller fleste (92 %) var villige til å akseptere en oppfordring om å ikke ferdes i området for å ta hensyn til villreinen, mens det var en enda større del (96 %) som var villige til å gå en annen rute for ikke å forstyrre reinen. De resterende respondentene oppga at de ikke var villig til å akseptere en oppfordring om å ikke ferdes i området eller å gå en annen rute for å forstyrre villreinen, men dette var for begge påstandene svært lave andeler.

Figur 45. Aksept for å ikke ferdes i området, og velge en annen rute, av hensyn til villrein (n = 242).

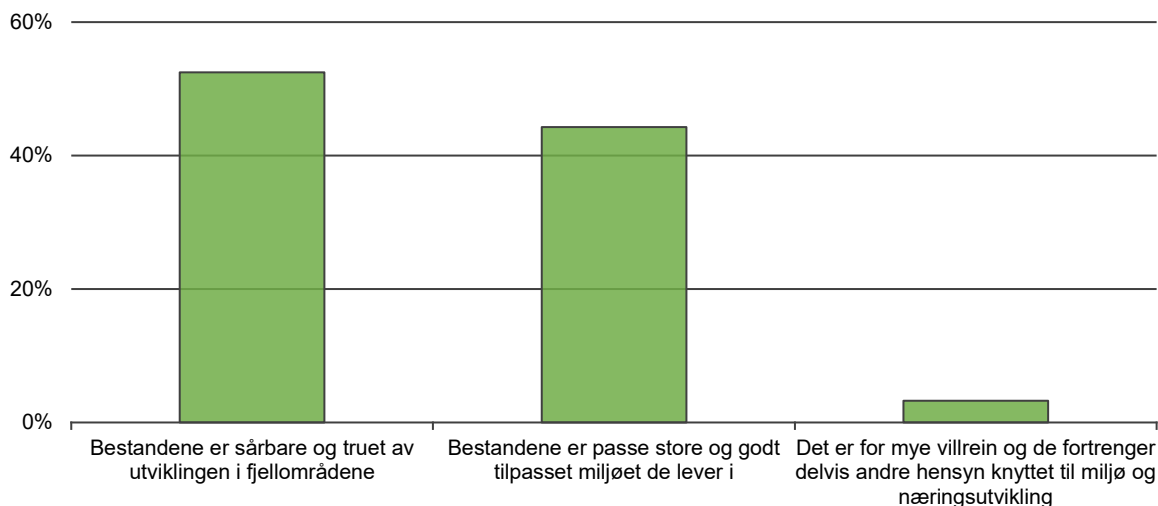
Spørsmålene videre i dette kapittelet ble kun stilt til de som har oppgitt at de er lokalt bosatt i området, eller har hytte/seter i området. Det var totalt 85 respondenter som har oppgitt at de bor eller har hytte/seter i området. Det var for alle spørsmålene mulig å svare enten «vet ikke», «ingen formening» eller «ikke sikker/vet ikke». Disse svarene blir ikke tatt med i fremstillingen. Noen spørsmål har derfor lav svarandel og man må derfor lese disse svarene som noe usikre.

Respondentene ble konfrontert med en rekke påstander om villreinens rolle i fjellbygdene. Respondentene svarte basert på hvor enig de var i påstandene på en skala fra 1 «helt uenig» til 5 «helt enig» og Figur 46 presenterer gjennomsnittet av respondentenes besvarelser. Respondentene var i stor grad enige i påstanden om at «vern av villrein er viktigere enn hyttebygging og turisme» (m = 4,5), at «kommunen må samarbeide bedre om villreinforvaltningen» (m = 4,36) og at «hensynet til villreinens leveområder bør være overordnet annen arealbruk i de delene av fjellet hvor det finnes villrein» (m = 4,19). Påstanden som respondentene var minst enig i var at «hensynet til villrein står i veien for annen viktig næringsutvikling lokalt» (m = 2,5).

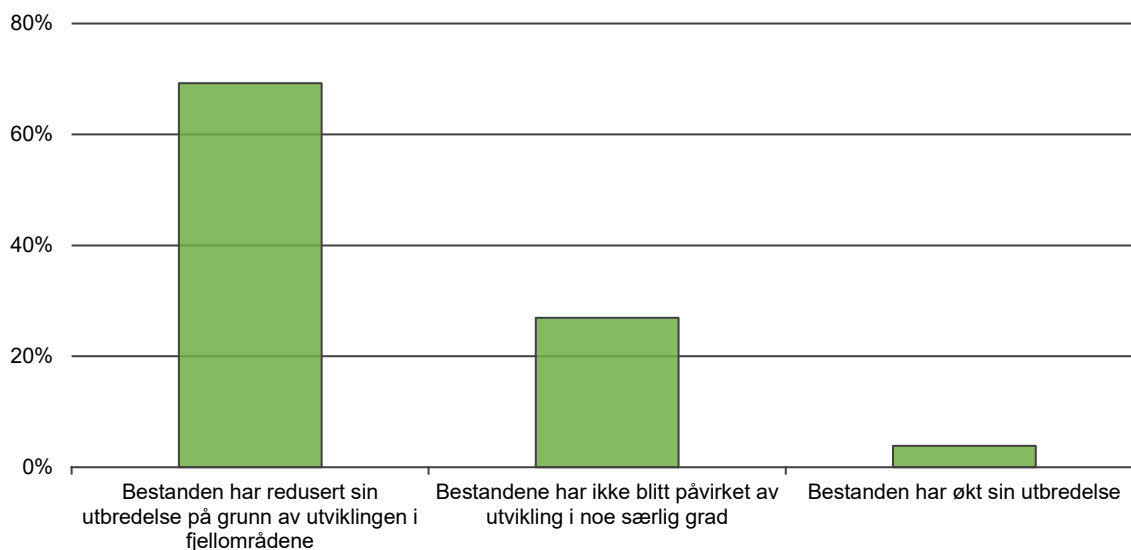
Figur 46. Påstander om villreinens rolle i fjellbygdene. Dette spørsmålet ble kun stilt til de som var lokalt bosatt i området eller hadde hytte/seter i området (n=85).

De samme 85 respondentene fikk videre tre påstander som omhandlet villreinbestandene, og om hvilken av disse påstandene som passet best med deres oppfatning av dagens situasjon for reinen i Reinheimen, i de områdene de kjente til (Figur 47). Rundt halvparten hadde den oppfatningen at «bestandene er sårbare og truet av utviklingen i fjellområdene» (53 %), mens en noe mindre andel var mest enige i påstanden om at «bestandene er passe store og godt tilpasset miljøet de lever i» (44 %). En marginal andel (3 %) var mest enig i påstanden om at «det er for mye villrein og de fortrenger delvis andre hensyn knyttet til miljø- og næringsutvikling».

Figur 47. Respondentenes oppfatning om dagens situasjon for villreinen i Reinheimen (n = 61).

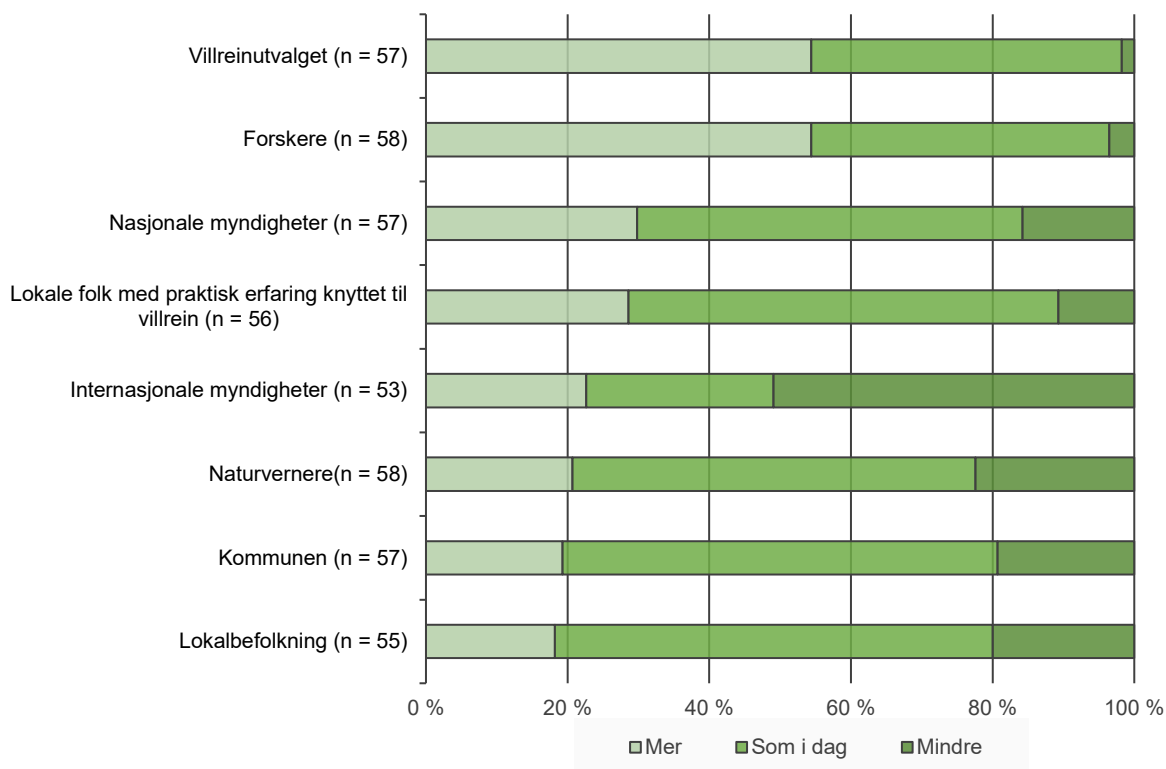
Respondentene ble også spurt om hvorvidt det i et historisk perspektiv (det vil si de siste 50 årene) de listede utsagnene best beskriver hva som har skjedd med villreinen i deres nærområde, ifølge deres egen oppfattelse (Figur 48). Et klart flertall av respondentene mente at «bestanden har redusert sin utbredelse på grunn av utviklingen i fjellområdene» de siste 50 årene (69%), mens en noe mindre del mente at «bestandene har ikke blitt påvirket av utviklingen i noe særlig grad» (27%). Kun rundt 4% mente at «bestanden har økt sin utbredelse» de siste 50 årene.

Figur 48. Respondentenes oppfatning om situasjon for villreinen i Reinheimen i løpet av de siste 50 årene (n = 52).

Avslutningsvis ble respondentene spurt om hvilken innflytelse ulike aktører burde ha med hensyn til forvaltning av villrein (Figur 49). Respondentene mente i stor grad at villreinutvalget og forskere burde ha mer innflytelse enn hva de har i dag, mens internasjonale myndigheter (som FN og EU) burde ha mindre innflytelse. For nasjonale myndigheter og lokale folk med praktisk

erfaring knyttet til villrein (for eksempel bønder og jegere) mente rundt 30 % av respondentene at de burde ha mer innflytelse enn i dag, mens den største andelen mente de burde ha den samme innflytelsen som de har i dag. For naturvernere, kommunen og lokalbefolkningen mente rundt 50-60 % at de burde beholde den samme innflytelsen de har i dag mens rundt 20 % mente de burde ha mindre eller mer innflytelse.

Figur 49. Respondentenes syn på hvilken innflytelse ulike aktører burde ha i avgjørelser knyttet til forvaltning av villrein.

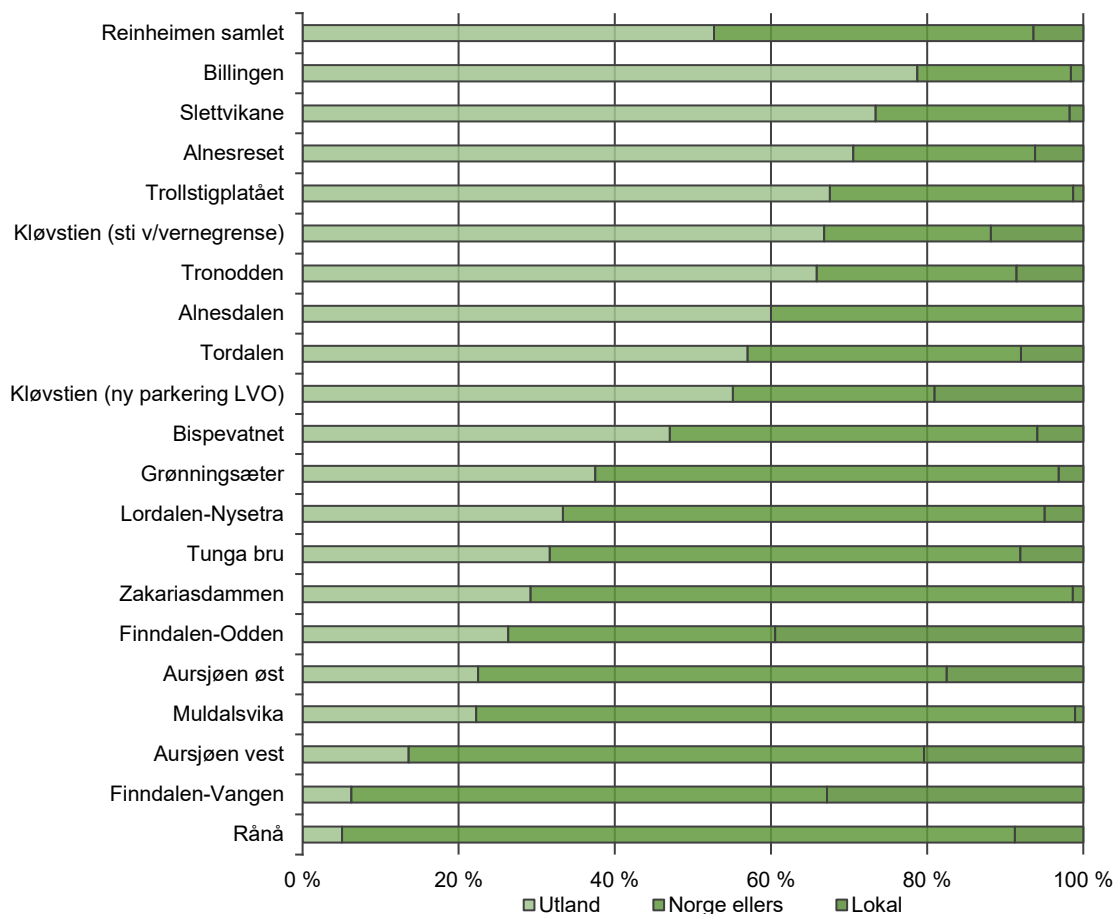
4 Sammenligning av ulike lokaliteter i Reinheimen

4.1 Utvalgte indikatorer

På grunn av at antallet besøkende som har fylt inn skjema ved enkelte av innfallsportene er lavt har ikke disse blitt tatt med i sammenligningen av innfallsportene i Reinheimen. Disse innfallsportene er Alnesdalen ($n = 5$) og Bispevatnet ($n = 17$). Når det gjelder Finndalen – Odden ($n = 38$) og Aursjøen øst ($n = 40$) har også disse relativt få respondenter, men er likevel tatt med i sammenligningen. Det er derfor verdt å merke seg at tallene fra disse to kassene er noe mer usikre på grunn av lavt antall respondenter.

Bosted/nasjonalitet

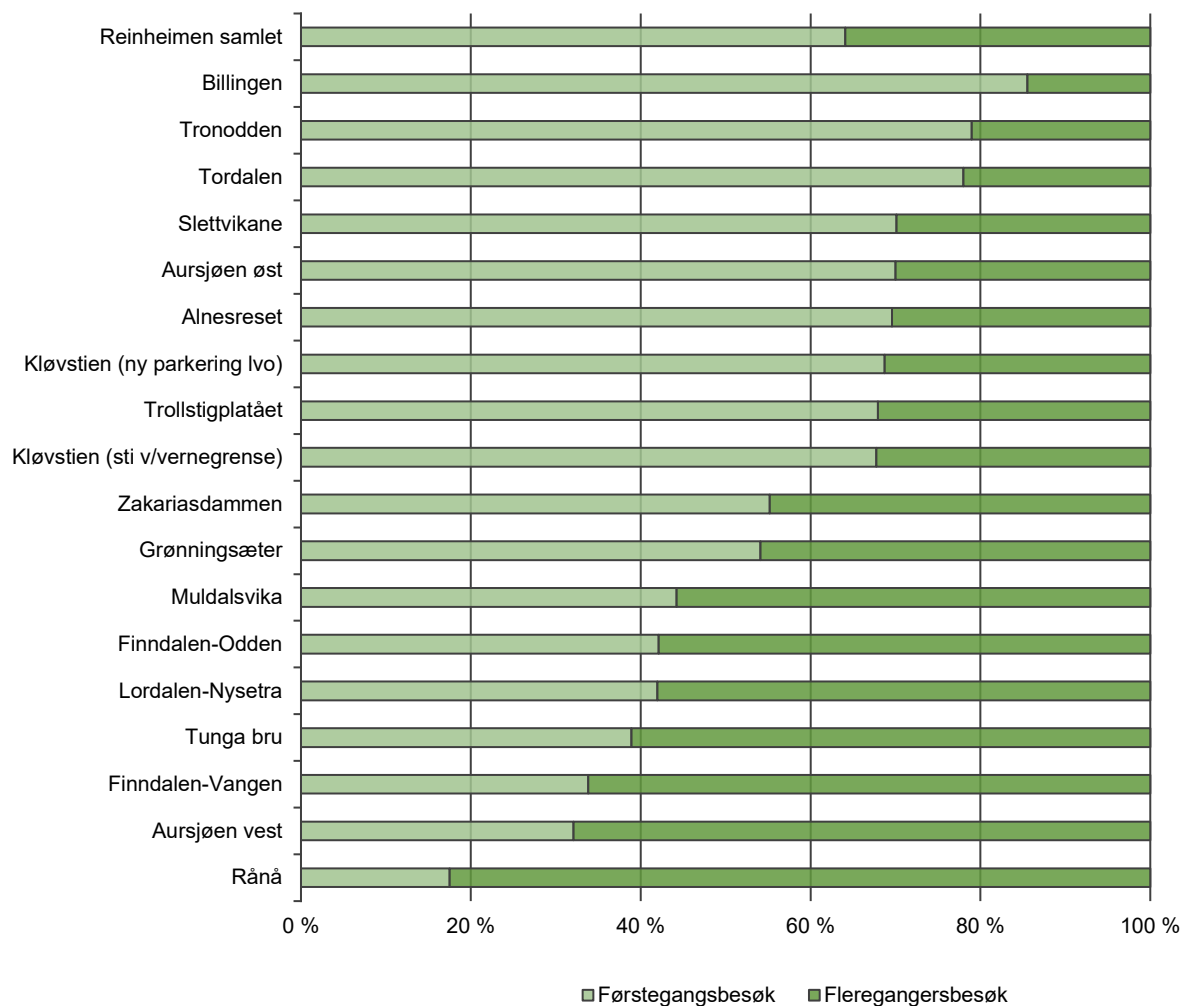
Det er stor forskjell mellom innfallsportene når det gjelder nasjonalitet. Lokaliteter med stor andel lokale brukere er i sørøst og øst, med lokalitetene i Finndalen, Lördalen og Aursjøen. Det er overraskende, også en forholdsvis stor andel lokale på Kløvstien ved Trollstigen. Når det gjelder utenlandske besøkende er det klart flest ved Billingen og lokalitetene rundt Trollstigen. I tillegg har Tronodden ved Lom og Tordalen en stor andel utenlandske besøkende. Typiske lokaliteter med stor andel tilreisende nordmenn er Tunga bru og Rånå ved Bjorli, i tillegg til Zakariasdammen, Muldalsvika og Aursjøen øst og vest. Lokalitetene ved Bjorli er preget av hyttefolk på dags-tur, mens de andre lokalitetene med stor andel nordmenn er preget av folk på flerdagerstur, på T-merka stinett på lokalitetene Zakariasdammen og Muldalsvika.

Figur 50. Bosted/nasjonalitet for de ulike innfallsportene i Reinheimen.

Tidligere besøk

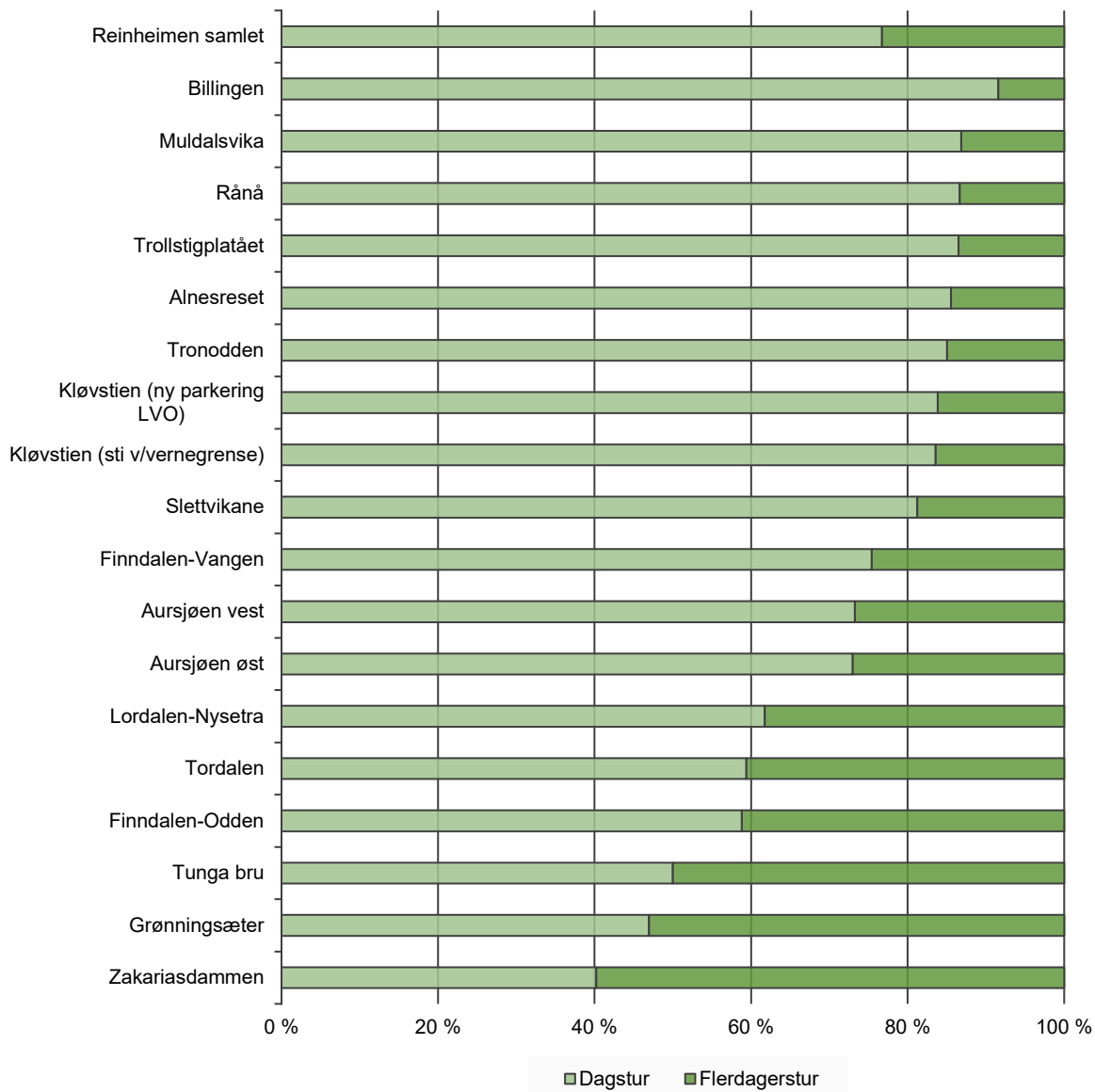
Førstegangsbesøkende er den vanligste indikatoren på om lokaliteten er preget av tilreisende turister, og høy andel gjelder for lokaliteter som Billingen, Tronodden, Tordalen, Aursjøen øst, og alle lokalitetene på Trollstigen. Dette er de mest turistifiserte innfallsportene til Reinheimen. I motsatt ende av skalaen har vi lokaliteter med kjentfolk, slik som lokalitetene på Bjorli, Lordalen, Finndalen og Aursjøen vest. Aursjøen vest og øst ligger i nærheten av hverandre, og det er vanskelig å tolke hvorfor det er så stor forskjell på disse lokalitetene. Aursjøen vest har mest tilrettelegging, flest besøk og har Aursjøhytta i nærheten. Aursjøen øst har kun 40 besvarelser, og de tilsynelatende store forskjellene mellom disse to lokalitetene kan dermed skyldes tilfeldigheter.

Figur 51. Andel første- og fleregangersbesøkende vist for de ulike innfallsportene.

Turlengde

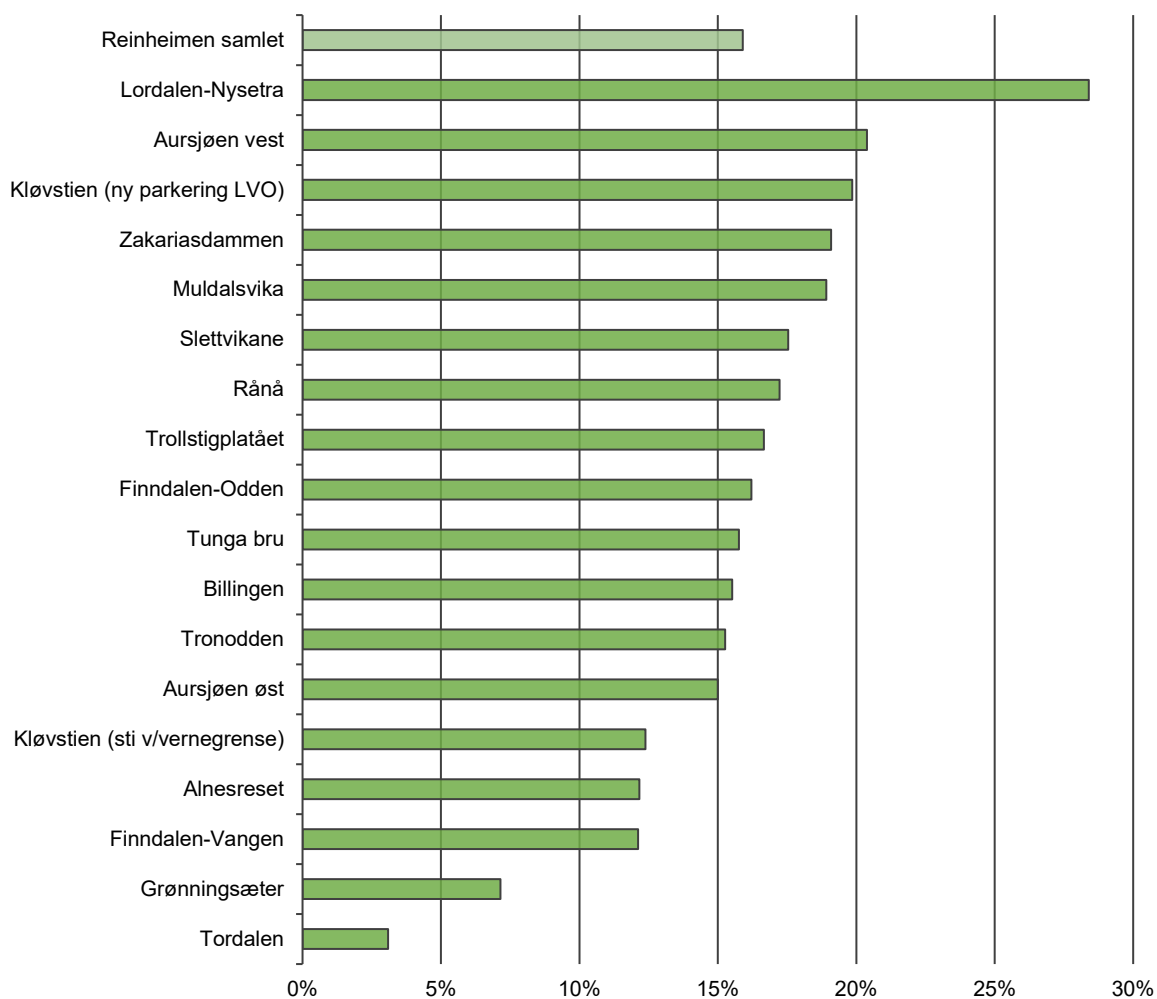
Når det gjelder turlengde ser vi klare forskjeller mellom lokaliteter typisk for dagsturer og for flerdagersturer. Det er i alt 12 lokaliteter der mer enn 70 % av de besøkende er på dagstur, og dette er lokalitetene i Ottadalen, Rånå ved Bjorli, Muldalsvika, Tronodden og alle lokalitetene ved Trollstigen. Lokaliteter som er viktige innfallsporter for flerdagerstur er Zakariasdammen, Grønningsæter, innerst i Finndalen, Tunga bru, Tordalen og Lordalen. De sistnevnte lokaliteter gir dermed potensiale for større rekkevidde av turer inn i nasjonalparken, og dermed også større påvirkning på for eksempel villreinens beiteområder.

Figur 52. Turlengde (dagstur/flerdagerstur) for de ulike innfallsportene.

Barn i følget

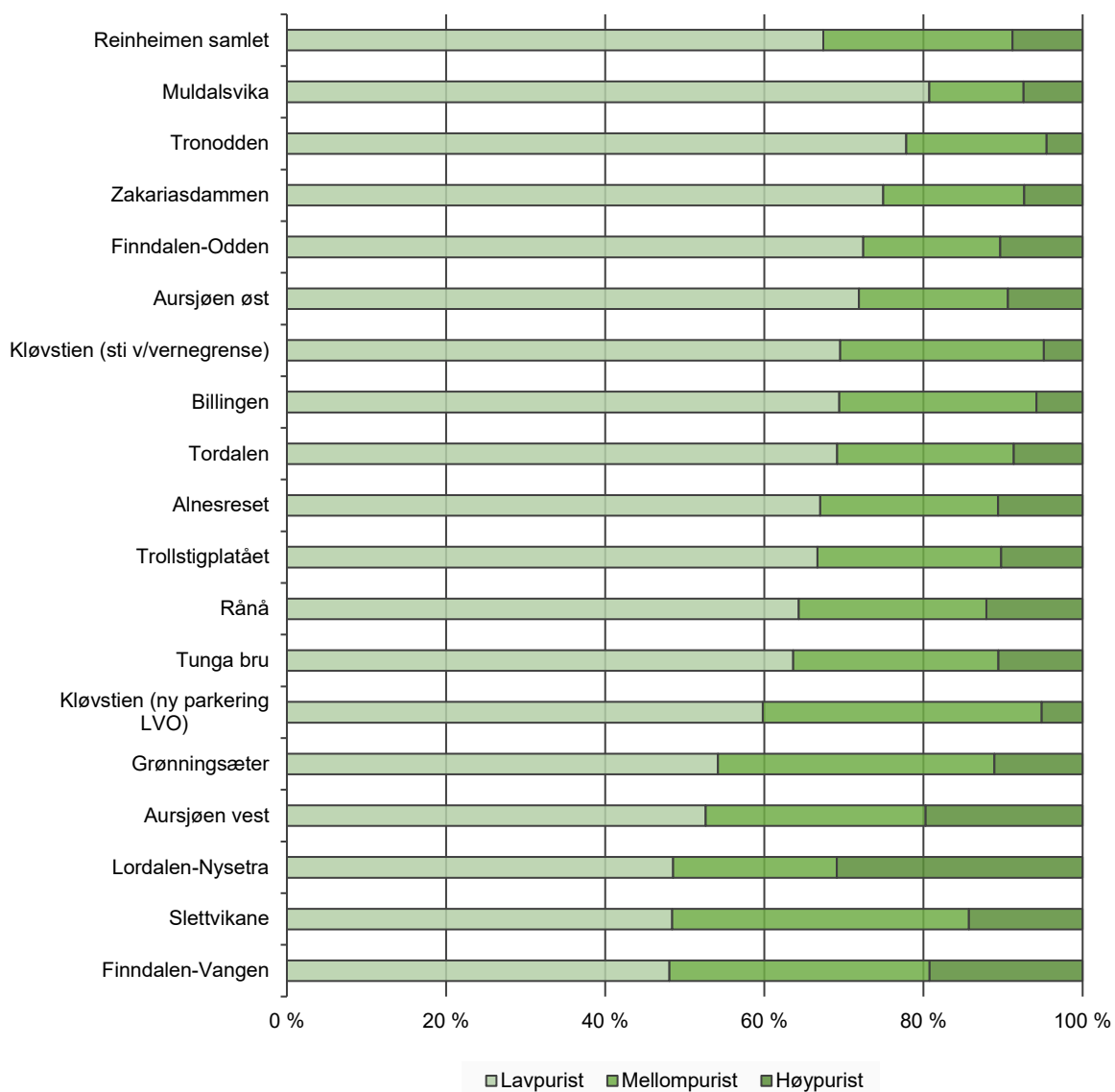
Innfallsporter med størst andel barn i følge kan brukes som en indikator på familier på tur, og Lordalen har helt klart størst andel barn i følge av samtlige lokaliteter. Aursjøen vest kommer også høyt opp, og begge disse lokalitetene har i tillegg stor andel lokale brukere. Grønningsæter og Tordalen har derimot færrest barn i følget.

Figur 53. Andel av de besøkende som har med barn i følget på de ulike innfallsportene.

Purisme

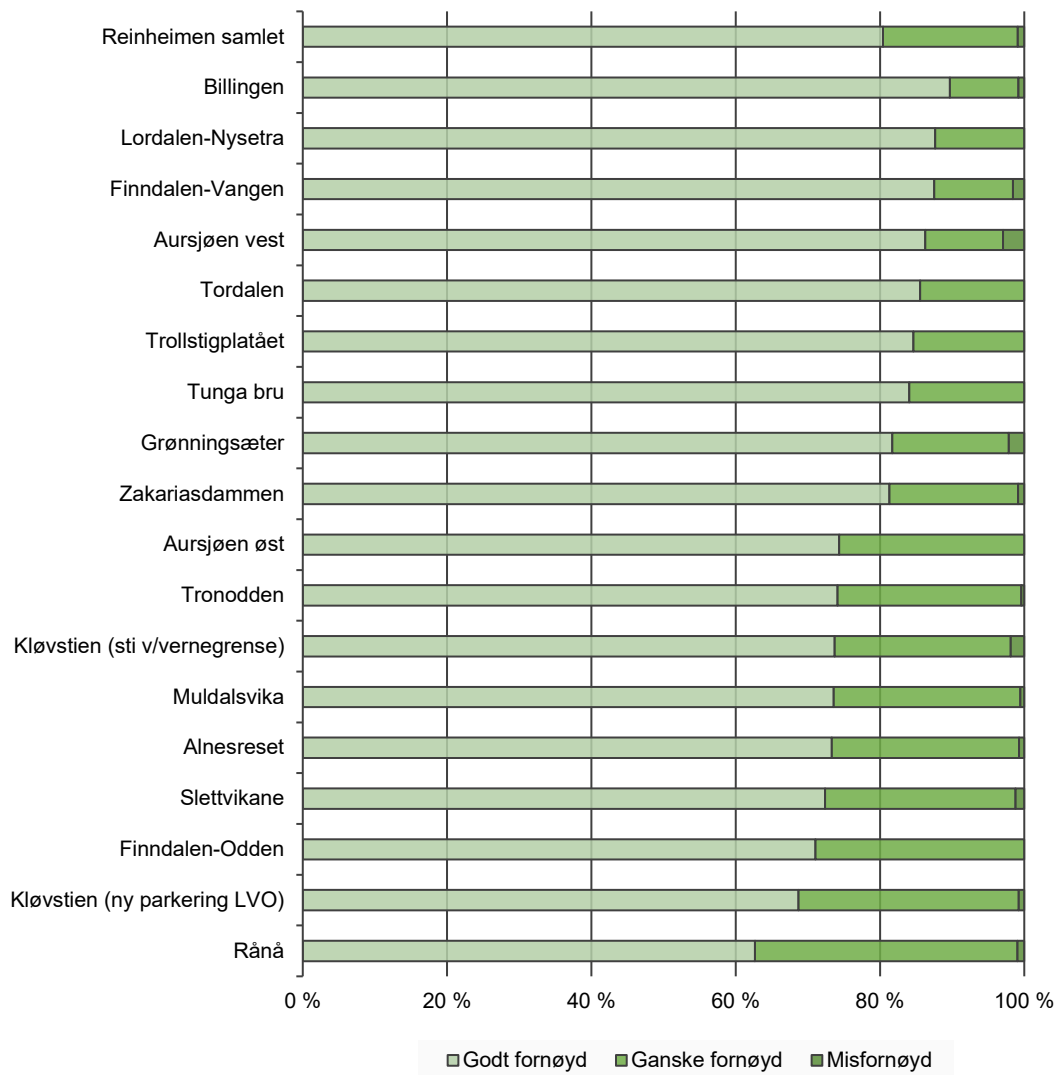
Innfallsportene med flest lavpurister indikere de besøkende som, uavhengig av sted, er mest positive til tilrettelegging og det å treffe andre besøkende på turen. Muldalsvika, Tronodden og Zakariasdammen har høy andel lavpurister. I den andre enden av skalaen er det Lordalen, Aursjøen øst og vest, samt lokalitetene ved Bjorli og Finndalen som har flest høypurister. Det er verdt å legge merke til at det er noe større usikkerhet for de lokalitetene med få svarskjema siden spørsmålet her er splittet opp i tre kategorier.

Figur 54. Purismeklasser fordelt på de ulike innfallsportene i Reinheimen.

Tilfredshet med tilrettelegging

Når det gjelder tilfredshet med tilretteleggingen er det generelle bildet at de fleste besøkende er godt og ganske fornøyd. Det er derfor mest interessant å se på de innfallsportene med høyest andel misfornøyd, slik som Aursjøen vest, Grønningsæter og Kløvstien. I tillegg er det innfallspporter med høy andel ganske fornøyd på innfallsportene Finndalen, Kløvstien og Rånå. Det viser seg at de besøkende ofte peker på mangel på p-plasser, slitasje på sti og manglende informasjon som de viktigste grunnene til at man er ganske fornøyd.

Figur 55. Hvor fornøyd de besøkende i Reinheimen var med tilretteleggingen for friluftsliv.

5 Diskusjon – om bruk og forvaltning

5.1 Bruk, verneverdier, sårbarhet og tilrettelegging

Det ble satt ut kasser med selvregistreringskort ved 20 av innfallsportene til Reinheimen. De mest brukte innfallsportene, blant de som fylte ut selvregistreringskortene, var Tunga bru, Zakariasdammen og Billingen. Trollstigplatået, sammen med de seks andre innfallsportene i nærområdet var også mye brukte innfallsporter, ikke så overaskende siden Trollstigen har rundt en million besøkende hver sommer, ifølge tall fra besøksstrategien til Reinheimen og er definert som besøkssone (Nasjonalparkstyret for Reinheimen 2019).

De besøkende til Reinheimen var i stor grad fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv og var også i stor grad positive til fysisk tilrettelegging og det å møte andre mennesker på turen (tema som er innbakt i purismeskåren). Dette bekreftes av at det var en stor overvekt av lavpurister blant de besøkende. Tiltakene som brukerne anså som viktige tilretteleggingstiltak i nasjonalparken omhandlet god skilting, merka stier og tilrettelegging av stien i våte partier. I tillegg var det viktig med parkeringsmuligheter ved innfallsportene og broer for å krysse elver og bekker. Av eksisterende tilretteleggingstiltak som finnes i parken i dag er brukerne i hovedsak godt fornøyd med kvaliteten på de som de vurderte som de viktigste tiltakene.

Forvaltningen har på overordnet nivå gode muligheter til å fortsette å videreutvikle og kanalisere de store massene av besøkende på dagstur til konsentrerte arealer i randsonen av nasjonalparken. Slik kan de hindre økt og uønsket bruk lenger inn i de mer sårbare områdene. Dagsturismen har en begrenset utstrekning inn i nasjonalparken, og undersøkelsen viser at gjennomsnittlig turlengde frem og tilbake er på 4 timer, altså 2 timer inn og 2 timer tilbake. Dette vil si at i de lokalitetene der de besøkende starter turen forholdsvis lavt i terrenget kommer man sjelden helt inn i de mest sårbare fjellområdene med villrein. I slike lokaliteter kan likevel sårbarhet til andre arter som rovfugl og våtmarksfugl ha betydning, og også slitasje på vegetasjonen vil være en utfordring med økte besøksmengder (Hagen mfl. 2019).

De besøkende kommer de fleste steder i begrenset grad i berøring med selve nasjonalparken, men som eksempel på sårbare lokaliteter kan vi se på dagstur-turismen ut fra hyttefeltene på Bjorli, der utfarten er meget høy. Utfarten er størst ut fra hyttefeltene og nordover mot Dovrefjell, men en del hytteeiere setter seg i bilen og reiser til Tunga og går videre til fots inn Puttbudalen eller Ulvådalen, eller starter på Rånå og går videre inn Asbjørnsdalen. Disse lokalitetene ligger tett opp til villreinområdet, og en dagstur her vil komme i berøring med sårbare områder. For eksempel kan dagstur-ferdselen inn Asbjørnsdalen nå så langt inn som Herrahøtjønnin. Det er nylig etablert en dagsturhytte på Rånåkollen som kan virke avbøtende for presset på innfallsportene Rånå og Tunga bru, og det blir spennende å følge utviklingen av dette nye dagsturmålet. NINA har et prosjekt som vil følge denne utviklingen og som kan gi svar på om slike nye attraksjoner i randsonen kan virke avlastende for de mer sårbare områdene inn i nasjonalparken. I slike lokaliteter kan det være et godt tiltak å tilrettelegge for toppturer eller rundturer helt i randsonen, og som da vil kunne virke avbøtende på ferdsele videre inn i fjellet. Det er da viktig at tilretteleggingen ikke inspirerer til videre ferdsele inn i fjellet, men at turen er lang og krevende nok for en dagstur. Ny tilrettelegging kan med fordel kombineres med informasjon om de sårbare områdene for villrein videre inn i fjellet. Andre lokaliteter som for eksempel Lordalen gir enkel tilgang til skoggrensen og sårbare fjellområder i nasjonalparken, men her er besøksmengdene forholdsvis beskjedne ($n = 81$ svarkort). Lordalen, og andre lokaliteter som Finndalen og Aursjøen er også sårbar for økt ferdsele, og bør derfor ikke markedsføres eller videreutvikles med tilrettelegging videre inn i fjellet.

5.2 Sammenlignet med forrige brukerundersøkelse fra 2011

I 2011 gjennomførte Vorkinn (2011) brukerundersøkelse blant de besøkende til Reinheimen. Denne undersøkelsen kunne blant annet vise til at Reinheimen hadde over 60 % besøkende på dagstur og at disse dagsturene hadde kort varighet (de fleste var under fire timer), noe som indikerte at store deler av ferdselen foregikk i randområdene av nasjonalparken (Vorkinn 2011). Den samme tendensen finner man i 2022. Nå har tallet økt til at tre fjerdedeler av de besøkende var på dagstur og disse turene varte i gjennomsnitt i fire timer. Andelen dagsturister har dermed hatt en liten økning, mens lengden på turene har holdt seg relativt stabil. I besøksstrategien til Reinheimen går det fram at på grunn av god veiforbindelse både fra dalførene og fjellovergangene er de ytre områdene av parken lett tilgjengelig for besøkende, men for å komme seg inn i kjerneområdet av nasjonalparken kreves en flerdagerstur (Nasjonalparkstyret for Reinheimen 2019).

Noen forhold har i større grad endret seg fra 2011. Det er store endringer i andelen utenlandske besøkende, som har hatt en kraftig økning. Disse utenlandske besøkende skiller seg fra norske besøkende både når det gjelder turerfaring, tidligere besøk, kjennskap til området og kunnskap om regler og forvaltningen av området. De utenlandske besøkende søker å oppleve spesiell natur, gjerne spektakulære landskap og attraksjoner, mens nordmenn er mer opptatt å gjøre et vidt spekter av aktiviteter, også mer tradisjonelle aktiviteter som for eksempel fiske og plukke bær.

På spørsmål om hvorvidt ulike aktiviteter var tillatt i norske nasjonalparker var det store forskjeller mellom svarene til norske og utenlandske besøkende. Norske besøkende mente i større grad at man kunne gå hvor man ville, jakte og ta kvister for å brenne bål, mens utenlandske besøkende i mindre grad mente at dette var tillatt. Dette kan forklares med nordmenns generelt gode kjennskap til allemannsretten som gir rett til ferdsel, høsting, teltning og rasting, mens utenlandske besøkende ofte er mer vant med strengere begrensninger i nasjonalparkene. Hva som faktisk er tillatt og ikke i den enkelte nasjonalpark er derfor viktig å informere de besøkende om, og dette gjelder spesielt ved de innfallsportene der det er flest utenlandske besøkende.

Det er rundt 10 % flere førstegangsbesøkende i 2022 enn det var i 2011, og av disse er det særlig flere utenlandske førstegangsbesøkende. Dette gjenspeiler en generell trend ved de besøkende som vi har observert i flere norske nasjonalparker det siste tiåret. Reinheimen har i 2022 64 % førstegangsbesøkende og dette er en særlig høy andel sammenlignet med andre norske verneområder. Til sammenligning var andelen i Jotunheimen 56 % (Vorkinn 2020) og Breheimen 54 % (Vistad, Selvaag & Wold 2017). Førstegangsbesøkende er en gruppe som ikke er kjent i området fra før og vil trolig søke mer informasjon i forkant, samt være mer tilbøyelige til å ta til seg informasjonen. Undersøkelsen viste at 60 % av de som ikke har vært i Reinheimen tidligere skaffet seg informasjon før de kom til området. Dette gir bedre mulighet til å kanalisere ferdselen, fordi disse besøkende sannsynligvis vil bruke informasjonen og tilpasse eget bruksmønster i området.

Siden andelen utenlandske besøkende og førstegangsbesøkende har økt i Reinheimen fra 2011 til 2022, kan vi kanskje tolke dette som en sterkere «turistifisering» av området? Dette kan stemme for noen lokaliteter, men skyldes nok mest at det i 2022 har kommet til mange flere registreringslokaliteter og at mange av disse er i nærheten av Trollstigen. Tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare på overordnet nivå, og må kanskje tolkes mer som en endring i metodikken enn en reell endring av typen besøkende. Samtidig vet vi at det har skjedd en stor utvikling av Trollstigplatået i regi av å være nasjonal turistveg, som har medført en voldsom endring i dagsturbruken i nærområdene til vegen.

Generelt sett var det noen flere i 2022 enn 2011 som skaffet seg informasjon før de kom til nasjonalparken. Kanalene hvor de henter informasjon er først og fremst fra internett, etterfulgt av informasjon fra venner og bekjente. Internett og sosiale medier som informasjonskilde har økt mye siden 2011. Respondentene benytter seg også i stor grad av sosiale medier for å dele sine

opplevelser i nasjonalparken, både via Snapchat, Facebook og ikke minst Instagram. Deling av bilder i sosiale medier bidrar til at flere blir kjent med nasjonalparken og turene/områdene som finnes, men kan også bidra til markedsføring av områder hvor forvaltningen ikke ønsker ferdsel og kan derfor utgjøre en mulig utfordring. Videre vil internett og bruk av venner og bekjente som en kilde til informasjon også kunne være utfordrende kanaler for forvaltningen å håndtere, fordi de naturlig nok kun rår over den informasjonen de selv formidler. Basert på respondentenes oppgitte preferanser ønsker de å få informasjon enten før avreise hjemmefra (via internett) eller på parkeringsplasser eller innfallsporter til nasjonalparken (via informasjonstavler). Det er bred enighet om at det er greit og enkelt å finne den informasjonen de føler de har behov for om Reinheimen.

Hvor de besøkende skaffer seg informasjon er viktig for forvaltningen, for å vite hvordan man bedre når ut til de besøkende på en effektiv måte. I likhet med funn fra 2011 ser vi at de besøkende i stor grad benyttet internett og at spesielt DNT (ut.no) sine sider er mye brukt. Dette går også igjen i andre nasjonalparker (se blant annet Vorkinn 2011; Selvaag mfl. 2018; Selvaag & Wold 2018a; Selvaag mfl. 2018b). Utfordringen blir da å ha en oversikt og kommunikasjon rundt den informasjonen som blir formidlet i disse kanalene for å kunne påvirke at bruken ledes til de områdene man ønsker mye besøk, og kanalisere ferdselen bort fra de mer sårbare områdene, f.eks. områder som er viktige for villrein. Dette kommer også fram i besøksstrategien hvor det er understreket at informasjonen som ligger ute om turer i området er spredt rundt i ulike kanaler og det må være god dialog mellom forvaltningen og aktørene som formidler disse turene for å unngå økt trafikk der man ikke ønsker det (Nasjonalparkstyret for Reinheimen, 2019).

For villrein spesielt ble det undersøkt hvorvidt respondentene var villige til å akseptere en oppfordring om å ikke ferdes i visse områder av hensyn til villreinen og om man var villig til å velge en annen rute? Her viste resultatene at det overveldende flertallet ville ha akseptert en annen rute. Dette gir forvaltningen en indikasjon på muligheten for å kunne styre og kanalisere brukerne. Det er selvsagt forskjell på de intensjonen man har når man svarer på et spørreskjema, og det man faktisk velger å gjøre i praksis. Holdning er ikke det samme som handling.

5.3 Reinheimen i det store bildet

Det er gjennomført tilsvarende undersøkelser i om lag 30 fjellprega nasjonalparker i Norge siden 2009, og dette gir et godt grunnlag for å sette resultatene fra Reinheimen inn i en større sammenheng av verneområder (Zouhar mfl. manuskript). Det ble samlet inn skjemaer som representerer i alt 3548 turgrupper i Reinheimen, og dette tilsvarer i gjennomsnitt 177 svar per kasse. Dette resultatet er noe lavere enn gjennomsnittet for de andre nasjonalparkene, noe som indikerer at Reinheimen har en bruksintensitet som ligger under gjennomsnittet for store verneområder. På topp her ligger «besøksparker» som Jostedalsbreen, Lofotodden, Folgefonna, Jotunheimen, Rondane, Trollheimen (landskapsvern) og Hallingskarvet.

Når det gjelder representasjon av lokalbefolkning har man brukt lik metode i alle områdene, og sammenlignet med andre områder er det overraskende lav andel lokale brukere i Reinheimen, om lag 6 %. Dette er på noe lavere nivå enn man finner i Breheimen, Ånderdalen og Børgefjell, men noe høyere enn områder som Hardangervidda, Femundsmarka, Jostedalsbreen og Jotunheimen, som alle er områder med lange tradisjoner med lokal bruk, men der tilreisende likevel dominerer bruksmengdene stort. Hva betyr dette? De lokale har ofte «sine faste» områder de bruker, og med sin lokalkunnskap kan de velge områder som tilfredsstillir deres ønsker for tilrettelegging og det å møte/styre utenom andre folk. Lokale brukere gjør oftere mer tradisjonelle aktiviteter som jakt, fiske og landbruk, og disse aktiviteten kan komme i konflikt med friluftsliv/turisme. Det vil være potensiale for fortrenging av lokalbefolkning noen steder i Reinheimen, for eksempel i områdene langs den nasjonale turistvegen og Trollstigen-området, men om en slik fortrenging gjelder her lar seg ikke avdekke i vår undersøkelse. Like overraskende som lav andel lokale, er den høye andelen utenlandske besøkende (53 %) og besøkende som er i Reinheimen

for første gang (64 %). I alt 37 nasjonaliteter er registrert i tillegg til nordmenn. Dette viser at Reinheimen generelt er et attraktivt besøksmål for mange tilreisende turister, men med en ferdsel som foregår i svært konsentrerte arealer.

Et annet generelt og viktig trekk ved bruken i Reinheimen er at ferdselen i det store og hele er sterkt kanalisert til merkede stier og veger. Vi ser også et generelt trekk ved de besøkende til Reinheimen: det er mange lav-purister, i den forstand at sammenlignet med en del andre store verneområder er det en stor andel som ønsker tilrettelegging og som også synes det er greit å møte andre folk på turen. Mange av de som er på flerdagerstur overnatter i private hytter, telt og på turisthytter. Samlet sett tegner det seg et bilde av Reinheimen som en besøkspark for langveisfarende turister som er der for første gang, ønsker å gå en dagstur i et område som er tilrettelagt for besøk, mens det meste av arealet har meget lav bruksintensitet preget av lokal bruk og til en viss grad hytte til hytte turisme.

5.4 Forskjellene ligger i innfallsportene

Forvaltningen har ofte begrenset nytte av generelle beskrivelser på områdenivå. Konkrete tiltak trenger spesifikk kunnskap som kan knyttes til et sted, eller i dette tilfelle, en innfallsport. Vi har brukt relativt mye plass i denne rapporten på å beskrive forskjellene i brukerprofiler mellom innfallsportene. Dette fordi slik informasjon er viktig for at forvaltningen og de med myndighet og ansvar skal kunne håndtere brukere og besøkende slik at de får enda bedre opplevelser, legge til rette for bærekraftig næringsutvikling dersom det er ønskelig, og ikke minst for å ta vare på verneverdiene. I de tilfeller det er konflikt mellom ferdsel og verneverdiene, er det (jfr. Verneformålet) ferdselen som må vike. Profilen i den enkelte innfallsport sier videre noe om karaktertrekkene ved bruken og de besøkende, og denne varierer veldig mye mellom innfallsportene. Noen innfallsporter er sterkt preget av turisme, mens andre har et mer lokalt preg og er utgangspunkt for lange turer inn i fjellet. Forvaltningen har en verktøykasse de kan bruke for å håndtere ulike besøksgrupper, og ulike profiler/besøksgrupper kan kreve ulike verktøy. For eksempel er områder med mange førstegangsbesøkende turister som er lettere å styre/lede enn lokaliteter med lokale brukere som går utenfor sti. Disse to typene av innfallsporter vil kreve ulik forvaltning og bruk av ulike verktøy.

Overordnet på innfallspornivå ser vi stor forskjell i områdene mot Gudbrandsdalen/Ottadalen som er preget av store områder med liten tilrettelegging og stor andel lokale brukere, slik som lokalitetene Aursjøen øst og vest, Finndalen, og Lordalen. Bjorli på Lesja har stor konsentrasjon av hytter, noe som gir høy andel nordmenn som er på dagstur på innfallsporten Rånå, og dels Tunga. Folk som skal på langtur starter oftest turen på Tunga bru i dette området. De store turistmengdene (preget av førstegangsbesøkende på dagstur) er mot Romsdalen og noen innfallsporter i vest, i tillegg til Billingen og Tronodden.

Typiske turistlokaliteter med stor andel utlendinger og som er i Reinheimen for første gang, er områdene ved Trollstigen, i tillegg til Billingen og Tronodden. I andre enden av skalaen har vi lokaliteter som brukes av lokalkjente og folk som har vært i området tidligere, slik som Aursjøen, Finndalen, Rånå, Lordalen og Tunga bru. Disse hovedforskjellene mellom innfallsportene kan veilede forvaltningen til å sette inn målrettede tiltak som både kan være avbøtende når det gjelder å ta vare på naturmiljøet, men også kunne skape gode opplevelser for de besøkende. Det er også spesielle brukergrupper i den enkelte lokalitet som kan kreve en spesiell form for tilrettelegging. Et eksempel kan være informasjon på ulike språk ved innfallsporter med mange nasjonaliteter, slik som lokalitetene ved Trollstigen. Et annet eksempel kan være å tilrettelegge for barn og familier, og dette ser ut til å være spesielt aktuelt på lokaliteter som Lordalen, Aursjøen og Kløvstien. En tilrettelegging for barn krever kortere rundturer i varierte omgivelser, og kan dermed foregå nede i dalen og nær eksisterende infrastruktur.

5.5 Tilrettelegging, opplevelsesverdier og informasjon

De besøkende var stort sett veldig fornøyde med tilretteleggingen i Reinheimen. De ønsker i første rekke å oppleve urørte naturomgivelser med enkel tilrettelegging og få mennesker, og de ønsker også gjerne å oppleve noe som er nytt for dem. Dette underbygges av purisme-spørsmålene som ble stilt i kasseundersøkelsen, samt mer detaljerte spørsmål rundt tilrettelegging i etterundersøkelsen. Det er likevel viktig å huske på at de fleste ønsker enkel tilrettelegging i form av merkede stier, klopplegging, bruer og informasjon/skilting i Reinheimen.

Et mønster vi ser i alle områder er at utenlandske besøkende faktisk i større grad ønsker urørt natur og lite tilrettelegging enn norske besøkende, og i Reinheimen er det mange utenlandske besøkende. Vi ser dette fra resultatene som viser purismegrad på de enkelte innfallsportene. Undersøkelsen viser at de utenlandske besøkende har klare forventninger til besøket, og det er en viktig grunn til at de valgte å reise til Norge. Nemlig at det her er tilgang til store arealer med enkel infrastruktur. Det er stor tilslutning blant de besøkende om å bevare områdets urørte karakter, fordi dette er av de viktigste opplevelseskvalitetene folk søker i området. Reinheimen blir opplevd som et villmarksområde for de besøkende i dag og framtidig forvaltning bør prøve å ivareta landskapspreget med lite moderne teknisk påvirkning. Eventuell utvikling og tilrettelegging for lokal næring må ifølge respondentene skje i seterdalene eller randområdene ellers.

De som besøkte i Reinheimen mente i all hovedsak at områdene i Reinheimen helt eller delvis var å regne som villmarksområder. Det er også dette som kjennetegner Reinheimen med generelt lav grad av tilrettelegging og lite moderne påvirkning over store arealer. Dette vil si at de besøkende konsentrerer seg til relativt begrensede arealer i randsonen til nasjonalparken, dels inn i nasjonalparken fra noen av disse innfallsportene. Av de områdene som ikke ble ansett av respondentene for å ha et villmarkspreget, ble områdene langs den nasjonale turistveien og Trollstigen spesielt nevnt. Det ble også nevnt områder nær bygd infrastruktur som turishytter, veier og parkeringsplasser, i tillegg til områder med kraftutbygging og jordbruk.

De aller fleste er i turselskap med andre, turen er en sosial aktivitet og de som går langtur overnatter på hytter eller i telt. Ifølge våre data er det flere som overnatter på turishytter enn telt i området. Under forutsetning av at de aller fleste holder seg til merkede stier kan vi anta at også telting foregår mest intensivt i umiddelbar nærhet til stien. Samtidig er det også slik at noen friluftslivsutøvere som telter og går utenfor sti ikke nås på samme måte med kasseundersøkelsen, som de som følger stiene der kassene står. Deres svar og ønsker blir dermed i mindre grad kartlagt, men det er også rimelig å anta at dette utgjør relativt få besøkende.

Når det gjelder innhenting av informasjon om Reinheimen brukte de aller fleste internett, og informasjon i planleggingsfasen før de reiste hjemmefra var svært viktig. De fleste opplevde at de fant god informasjon om Reinheimen på nett, og det de i første rekke etterspør er turforslag, kart og spesielle attraksjoner, samt overnattingsmuligheter. Det synes klart at selv om folk var fornøyd med informasjonen, viser antall utfylte skjemaer at mange blir kanalisert til de samme populære plassene og det er et betimelig spørsmål om det er andre innfallsporter/områder som i større grad bør markedsføres for bruk, enten som avbøtende tiltak eller for å åpne opp nye attraksjoner for de besøkende. Et eksempel her er etablering av dagsturhytta på Rånåkkollen, som kan virke avlastende for dagsturer inn i Reinheimen nasjonalpark. Sosiale medier er noe som øker raskt i alle nasjonalparker, og 50 % av de besøkende delte bilder og innslag fra Reinheimen via sosiale medier.

De besøkende var stort sett veldig fornøyde med turen i Reinheimen. I den grad det var negative opplevelser underveis på turen, så var disse mest knyttet til synlig søppel, og dels til folk som syklet. Det var mange som visste at det var villrein i Reinheimen, men villreinen hadde ganske liten betydning for de besøkende. De besøkende var ellers skeptiske til at villrein skulle markedsføres sterkere i Reinheimen.

5.6 Fare for konflikter mellom ulike brukere?

Ett spørsmål i undersøkelsen tar for seg opplevd miljøtilstand og preferanser for bruk i Reinheimen og kan peke i retning av hvor tolerante de besøkende er overfor andre former for bruk og brukere. I dette spørsmålet ble det blant annet spurt om det burde være tillatt med bruksformer som sykling og ridning på noen av stiene i området. I prinsippet er det åpnet for flere «nye» friluftaktiviteter, også innenfor nasjonalparker, men også med mulighet til å regulere bruken hvis forvaltningen ønsker det.

De besøkende mente i stor grad at det var enkelt å finne områder hvor man kunne være for seg selv og opplevde heller ikke at det var for mye folk i høysesongen. Selv om de besøkende mente at hovedstiene i Reinheimen burde være forbeholdt fotturister, mente de også stort sett at det var greit at noen stier kunne brukes til ridning. De besøkende var dog noe mindre enig i at stiene kunne brukes av syklistene. På spørsmålet om det er greit at stier også kan brukes av syklistene var respondentene noe delt, hvor noen pekte mer i retning av at de ikke synes at syklistene skulle kunne bruke stiene mens andre var positive. Flertallet falt på midten. Dermed kan det virke som at det er noe uenighet blant respondentene hvorvidt de ønsker å dele stien med syklistene. Dette samsvarer med resultater fra andre nasjonalparker der forholdet mellom gående og syklistene er studert inngående, for eksempel ved Glitterheim i Jotunheimen (Gundersen mfl. 2022) og i Grimsdalen ved Rondane (Zouhar mfl. 2023). Sett fra et besøksperspektiv er det viktig at man har en god plan i forvaltning for å håndtere de ulike aktivitetene for å dempe/forhindre konflikter (Gundersen mfl. 2011). De besøkende var derimot mer enige i at det ikke burde være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken, heller ikke at det burde være tillatt å bruke helikopter eller fly for de som hadde vanskelig for å nå fjelltopper eller områder til fots.

De besøkende til Reinheimen kommer for å oppleve stillhet og ro i naturomgivelser og er i stor grad interessert i turfriluftsliv. Vi observerte likevel en liten økning i de besøkende som er interessert i moderne friluftsliv, og dette gjenspeiler også nasjonale trender for de besøkende til nasjonalparkene i Norge. Likevel er det som alltid fotturer som er den desidert dominerende aktiviteten blant de besøkende. Det ble også vist at 95 % av tiden de besøkende ferdes i nasjonalparken oppholdt de seg alltid eller som oftest på merkede eller tydelige stier. Det var svært få av respondentene i denne undersøkelsen som oppga at de hadde syklet mens de var på besøk i nasjonalparken. Selv om svarene fra undersøkelsen viste at det var noen få respondenter som oppga at de hadde syklet når de var på besøk i Reinheimen er det ikke mulig å si noe om syklingen fant sted innenfor eller utenfor vernegrensen. Sykling i nasjonalparken reguleres av vernereglene i Forskrift om verneplan for Reinheimen (2006, § 3, punkt 5.3) som sier at «*sykling, organisert køyring med hundespann og organisert bruk av hest er berre lov på veg, trasé eller i område som er godkjend for slik bruk i forvaltningsplanen*». De besøkende oppga svært sjelden at de hadde en opplevelse av negative forhold mellom brukerne som kan antyde brukerkonflikt på stiene.

5.7 Representativiteten

Vi kan direkte vurdere hvem som svarer på etterundersøkelsen sammenlignet med hvem som har fylt ut kasseskjema, fordi noen spørsmål er like i begge undersøkelsene. Vi har alt konstatert at det er et frafall av kvinner i etterundersøkelsen og noe av grunnen til dette kan være at det var en lavere andel kvinner enn menn som skrev ned e-postadressen sin i kasseskjemaet. Det var også frafall av utenlandske besøkende og førstegangsbesøkende i etterundersøkelsen. Sannsynligvis har dette bortfallet sammenheng med at disse besøkende har mindre motivasjon for å bruke tid på å fylle ut en etterundersøkelse, både fordi de var der på et veldig kort besøk, sannsynligvis har mindre kjennskap til Reinheimen og/eller at de har mindre interesse for temaene. Likevel er dette bare en side ved representativiteten.

Det er påvist ganske store forskjeller på noen demografiske kjennetegn mellom de som svarte på kasseundersøkelsen og de som svarte på etterundersøkelsen, blant annet alder, kjønn og

andel utenlandske besøkende. Slike forskjeller gjenkjenner vi i alle områder denne type metodikk er blitt brukt, men forskjellene er noe større i Reinheimen enn det vi har funnet i andre områder tidligere. Vi mener dette kan skyldes en relativ stor endring i brukerprofilen til Reinheimen i perioden fra 2011 til 2022, i første rekke knyttet til at andel førstegangsbesøkende har økt med over 10 %. Førstegangsbesøkende har en ganske ulik brukerprofil enn de som har vært i området flere ganger, for eksempel ved at det er større andel utenlandske besøkende, lavere alder, og også familier som er på korte turer. Vi mener derfor forskjellene som er observert mellom de to utvalgene kan delvis forklares av dette. Konsekvensen er at utvalget fra kasseundersøkelsen er mer representativt enn utvalget fra etterundersøkelsen.

Hvem som har/ikke har fylt inn kasseskjema er vanskeligere å kontrollere og dermed også hvor godt denne undersøkelsen dekker opp hele brukergruppen i Reinheimen sommeren 2022. Generelt har planleggingen og gjennomføringen av en undersøkelse mye å si for vellykketheten. For Reinheimen ble det av nasjonalparkforvalterne gjort grundige vurderinger av hvilke innfallsporter som skulle med, hvordan kassene skulle plasseres langs stien og hvilken utforming skjema og plakater på kassene skulle ha. Her hadde man erfaringer fra undersøkelsen i 2011, og også bruk av manualer (Miljødirektoratet 2018) og erfaringer fra andre områder. Dette er alle faktorer som kan virke inn på svarprosenten.

Når dette er sagt vet vi at det er noen skjevheter med tanke på hvem som ikke fyller ut skjema i kassene (Vistad 1995, Fredman mfl. 2009, Kaxrud 2010, Vorkinn & Andersen 2010), og spesielt lokalbefolkningen er, som tidligere nevnt, ofte underrepresentert i denne type undersøkelse. Den delen av lokalbefolkningen som er på dagsturer på godt kjente innfallsporter har likevel større representativitet enn de som bedriver høstingsaktiviteter i fjellet, som jakt, fiske, sopp- og bærplukking eller landbruk og oppsyn. Normalt er det også en overvekt av de som er spesielt interessert i friluftsliv i slike undersøkelser. Vi har valgt å ikke korrigere for disse skjevhetene, men heller gjøre mottakeren oppmerksom på at de finnes når man skal presentere og tolke resultatene. Når det gjelder lokalbefolkningen gir metoden mulighet for å sammenligne mellom verneområder/nasjonalparker, da samme metode er brukt alle steder. Det er derfor vi kan si at Reinheimen har få lokale besøkende sammenlignet med den totale besøksmengden til området.

6 Referanser

- Forskrift om verneplan for Reinheimen, vedlegg 1. Vern av Reinheimen nasjonalpark, Rauma, Norddal, Vågå, Lom, Skjåk og Lesja kommunar, Møre og Romsdal og Oppland. 2006. (FOR-2006-11-24-1302). Hentet 22.05.23 fra <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2006-11-24-1302>
- Fredman, P., Romild, U., Emmelin, L. & Yuan, M. 2009. Non-compliance with on-site data collection in outdoor recreation monitoring. *Visitor Studies* 12(2): 164–181. <https://doi.org/10.1080/10645570903203471>
- Gundersen, V., Selvaag, S.K., Stange, E., Vistad, O.I. & Evju, M. 2022. El-sykling i Jotunheimen nasjonalpark. Kunnskapsgrunnlag langs vegen inn Veodalen til Glitterheim. NINA Rapport 2095. Norsk institutt for naturforskning.
- Gundersen, V., Andersen, O., Kaltenborn, B.P., Vistad, O.I. & L.C. Wold. 2011. Målstyrt forvaltning – Metoder for håndtering av ferdsel i verneområder. NINA Rapport 615.
- Hagen, D., Eide, N.E., Evju, M., Gundersen, V., Stokke, B., Vistad, O.I., Rød-Eriksen, L., Olsen, S.L. & Fangel, K. 2019. Håndbok. Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv. NINA Temahefte 73. Norsk institutt for naturforskning.
- Kaxrud Wilberg, K.A. 2010. Bortfallsstudie i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. En test av selvregistreingskasser som metode for registrering av ferdsel i naturområder. Masteroppgave. Ås: INA-UMB. 39. S + vedlegg.
- Miljødirektoratet. 2015. Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder. 42 s.
- Miljødirektoratet. 2018. Veileder M-930. Brukerundersøkelser som verktøy for forvaltning av verneområder. Vorkinn, M., Boe, R. & Larsen, L-K.
- Nasjonalparkstyret for Reinheimen. 2019. Besøkstrategi – Verneområda I Reinheimen. Hentet 21.04.23 fra <https://www.nasjonalparkstyre.no/Reinheimen/publikasjoner/besoksstrategi>
- Rolandsen, C.M., Tveraa, T., Gundersen, V., Røed, K.H., Tømmervik, H., Kvie, K., Våge, J., Skarin, A. & Strand, O. 2022. Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022. NINA Rapport 2126. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag S.K., Gundersen V., Dokk J.G., Romtveit, L., Strand, O., & T. Holter. (2018). Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017. NINA Rapport 1530. Norsk institutt for naturforskning
- Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018a). Brukerundersøkelse i BlåfjellaSkjækerfjella nasjonalpark. NINA Rapport 1506. Norsk institutt for naturforskning

Selvaag S.K. & Wold L.C (2018b). Brukerundersøkelse i SaltfjelletSvartisen nasjonalpark. Revidert utgave. NINA Rapport 1472. Norsk institutt for naturforskning

Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark sommeren 2018. NINA Rapport 1606. Norsk institutt for naturforskning.

Vistad, O.I. 1995. I skogen og I skolten – ein analyse av friluftsliv, miljøoppleving, påverknad og forvaltning I Femundsmarka, med jamføringer til Rogen og Långfjället. Dr. Grads-avhandling i geografi, Universitetet i Trondheim.

Vistad, O.I. & Vorkinn, M. (2012). The wilderness purism construct – experiences for Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics* 9: 39-47.

Vorkinn, M. 2020. Bruk og brukere i Jotunheimen 1992-2019. Dokumentasjonsrapport nr. 5. Fylkesmannen i Innlandet.

Vorkinn, M. 2011. Bruk og brukere i Reinheimen sommeren 2011 – Dokumentasjonsrapport. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen, Rapport nr. 01/12.

Vorkinn M. & Andersen O. 2010. Besøkende i Rondane og Dovre nasjonalparker – sommeren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. NINA Lillehammer.

Wold L.C. & Selvaag S.K. (2017) Brukerundersøkelse i Fulufjellet nasjonalpark sommeren 2016 - NINA Rapport 1333. 69 s.

Zouhar, Y., Gundersen, V. & T. Holter. 2023. Ferdsel i Grimsdalen sommaren 2022. Spørjeundersøking, teljingar og observasjonar. NINA Rapport 2244. Norsk institutt for naturforskning

Zouhar, Y., Gundersen, V., Selvaag, S. K., Wold, L. C., Köhler, B. & O. I. Vistad. Manuskript. Karaktertrekk ved de besøkende til norske nasjonalparker i fjellet. Tidsskriftet Utmark.

Vedlegg 1

Referanser brukt i sammenligninger av nasjonalparkene:

Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O., Wold, L.C., Rybråten, S., Dokk, J.G., Vistad, O.I. & Selvaag, S.K. 2017. Ferdsel og bruk av Forollhogna villreinområde. - NINA Rapport 1331. 168 s.
Wold L.C. & Selvaag S.K. (2017). Brukerundersøkelse i Fulufjellet nasjonalpark sommeren 2016 – NINA Rapport 1333.69 s.
Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Junkerdal nasjonalpark. Revidert utgave. NINA Rapport 1471. Norsk institutt for naturforskning.
Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark. NINA Rapport 1506. Norsk institutt for naturforskning.
Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. 2014. Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Varangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. 54 s + vedlegg
Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark sommeren 2018. NINA Rapport 1606. Norsk institutt for naturforskning.
Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark. Revidert utgave. NINA Rapport 1472. Norsk institutt for naturforskning
Vorkinn, M. 2011. Bruk og brukere i Reinheimen sommeren 2011 - Dokumentasjonsrapport. Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen, Rapp. nr. 01/12, 68 s.
Vorkinn, M. 2016. Bruk og brukere i Langsua sommeren 2015. Dokumentasjonsrapport. Langsua nasjonalparkstyre.
Gundersen, V., Andersen, O., Wold, L. C., Nerhoel, I., Fangel, K., Vistad, O. I. & K. R. Båtstad. 2013. Ferdsel i Snøhettaområdet – Dokumentasjonsrapport fra 12 spørreundersøkelser – NINA Rapport 933. 101 s.
Selvaag, S.K., Gundersen, V., Dokk, J.G., Romtveit, L., Strand, O., Wold, L. C. & T. Holter. (2018). Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017. NINA Rapport 1530. Norsk institutt for naturforskning.
Vorkinn, M. 2016. Bruk og brukere i Femundsmarka og Gutulia sommeren 2015. Dokumentasjonsrapport. Femundsmarka nasjonalparkstyre.
Selvaag, S.K., Wold, L.C. & Vistad, O.I. 2017. Brukerundersøkelse i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark og Sylan landskapsvernområde sommeren 2016. -NINA rapport 1377, 84 s.
Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. 2017. Bruken og brukarane av Breheimen 2017. Kasseog etterundersøking – NINA Rapport 1349. 79 s.
Selvaag, S. K., Gundersen, V., Danielsen, G. & L. C. Wold. Brukerundersøkelse Ånderdalen nasjonalpark sommeren 2016. - NINA Rapport 1371. 77 s.
Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Rago nasjonalpark. NINA Rapport 1470. Norsk institutt for naturforskning.
Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. 2014. Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Varangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. 54 s + vedlegg
Vorkinn, M. og Andersen, O. 2010. Besøkende til Rondane og Dovre nasjonalparker – somme[1]ren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. Under[1]veisnotat januar 2010, Fylkesmannen i Oppland: 53 s.
Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. 2018. Bruken og brukarane av Jostedalsbreen nasjonalpark 2017. Kasse- og etterundersøking. Revidert utgave. NINA Rapport 1490. Norsk institutt for naturforskning
Sørensen, O. J. 2018 Brukerundersøkelse i Møysalen sommeren 2017. Oslo Economics
Sørensen, O. J. 2018 Brukerundersøkelse i Børgefjell nasjonalpark sommeren 2017. Oslo Economics
Sørensen, O. J. 2018 Brukerundersøkelse Lomsdal-Visten nasjonalpark sommeren 2017. Oslo Economics
Wold, L.C. & Selvaag, S.K. 2018. Brukerundersøkelse i Lierne nasjonalpark. NINA rapport 1507. Norsk institutt for naturforskning.

Vorkinn, M. 2011. Bruk og brukere i Jotunheimen 1992-2019 - Dokumentasjonsrapport. Fylkesmannen i Innlandet, miljøvernavdelingen, Rapp. nr. 05/19, 96. ISBN: 978-82-8410-008-1
Sørensen, O. J. 2018. Brukerundersøkelse i Folgefonna nasjonalpark sommeren 2018. Oslo Economics
Vorkinn, M. 2016. Bruk og brukere i Femundsmarka og Gutulia sommeren 2015. Dokumentasjonsrapport. Femundsmarka nasjonalparkstyre.
Sørensen, O. J. 2018. Brukerundersøkelse i Lofotodden nasjonalpark sommeren 2019. Oslo Economics
Selvaag, S.K. & Vistad, O.I. 2019. Brukerundersøkelse i Stabbursdalen nasjonalpark. Sommeren 2018. NINA rapport 1650. Norsk institutt for naturforskning.
Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Brukerundersøkelse i Ytre Hvaler nasjonalpark. Sommeren 2018. NINA Rapport 1607. Norsk institutt for naturforskning.
Vistad, O.I. & Gundersen, V. 2022. Bruken av Rondane-Dovre 2021. Resultat frå brukarundersøking og automatisk teljing. NINA Rapport 2147. Norsk institutt for naturforskning.

Vedlegg 2

«Det er mange ulike innfallsporter til Reinheimen. Hvilke av disse brukte du i 2022? Andre»

Attended the yearly Bjorli Wave Camp with my sailplane. Hiking was the option when the weather didn't provide the opportunity for flying.
Brøstet og Grøndalen, begge i nærheten av Bjorli Kan evt. også bytte ut Tordalen med Grotli
Eg har gått dei fleste turane frå Lom sentrum.
Furtuholen og Kabben
Furuholen
Grotli
Grøndalen
Grøndalen, Lesjaskog
Hamsevika
Hamseviki - på ski til Danskehytta.
Heggebottsentra, Jøingsdalen
I nærheten av Tverrfjellet ved Lesja.
Kaldhuseter/Kaldhusdalen
Lesjaskog
Liasætrene og Milthaugen
Lingåsen
Lordalen Storsetra, Lordalen Ruste, Nordre Vigga
Skårvangsetrene
Slådalen, Avdemssetra (Lesja)
Slådalsvegen
Slårdalsvegen til Vågå.
Trollstigen, nur Touristenaussichtspunkte an der Strasse, keine Wanderungen Romsdalen, ebenfalls nur entlang der Strasse, keine Wanderungen

Vedlegg 3

«Hva er hovedformålet med denne turen i Reinheimen? Annet»

«Fun»
Affair
Andeslipp
Arbeid
Arbeid Rendalsseter
Auf dem Stopp am Trollstigen eine Wanderung zum dem hinteren Wasserfall
Avslapping
Befaring
Befaring for jakt
Befaring til senere tur
Berre sjå
Besøke
Besøke Lom
Besøke Reindalsseter
Besøke stavkirka
Besøke Ålesund
Beundre natur
Bilde
Billingen seterpensjonat
Biltur
Blåbær
Bobiltur
Boot
Bærplukking
Bærtur
Camping
Campingtur
dagstur
Dagstur
Die tolle Aussicht
Dikt-tur
DNT
Dugnad
Dugnad Vakkerstøylen
Ettersyn turisthytte
Familieferie
Familiehytte
Familietid
Familietur
Favorittplass
Ferie
Field farer hytta
Fjelltur
Fjelltur
Fjelltur og overnatting på billingen
Fotografering
Fotografi
Fottur
Friluftsliv
Frisk luft

Gegend erkunden per Zufall
Geocaching
Gjennomfart
Gjennomfart -sykkel
Gjennomreise
Gjennomreise 5 dager
Gjennomreise/Camping
Gå en liten tur
Gåtur
Gåtur
Hike
Hyttetur
Hyttevakt
Ia
Intet
It was fishing :)
jakt
Jakt
Jobb på Reindalsseter
Jobbe på Reindalsseter
Jordskifteretten
Kaffe og vaffel
Kajakk
Kartlegging
Keine
Kjøretur
Klatring
Klyving opp sydryggen på Bispen
Kort fjelltur
Kort stopp
Kort vandring
Kose seg i Finndalen
Kosetur
Kuk tur
Kveldstur
Landskap
Landskap- og naturopplevelser/eventyr
Landskapsbilde
Lavvotur
Lufte hund
Luftetur hund
Lunsj i skogen
Lørdag til lørdag
Mat
Mehrere eintägige Touren
Mellomstop
Mellomstop, strekke beina
Mellomstopp
Mellomstopp
Moltetur
Morgentur
Mountains
Naturopplevelse
Norgesbesøk

Norgestur
Norway visit, middle-south part
Obernakanten
Omreise
Oppdagelse
Opphold i Lom
Oppleve utsikten
Opplevelse
Overnatta
Overnatting
Overnatting
Overnattingstur
P bobilen
Pausetur
Pilgrimsferd olvasvegen
planlagt
Promenad
Reindalshytta
Reinsdyr sightseeing
Reinsjakt
Repotasje Sunnmørsposten
Retur fra Nordre Grøntvatnet
Rundreise
Rundtur
Rypejakt
Rømmegrøt på Billingen
Sausanking
Se fossen
Se fossen å toppen
Se fosser
Se vann og fosser
Semestertur
Seterferie
Sightseeing
Sjå elva
Sjå rein
Spasertur
Stikk ut
Stolpejakt
Stopp
Studietur/Befaring
Svarte ikke
Svarte ikke annet
Sykkeltur
Sykkeltur trollstigen
Synfaring
Telttur
Tilfeldig stopp
Tilfeldighet
Tilsyn hytte
Toalettbesøk
Topptur
Topptur utsikt
Tourist trip

Trimtur
Trollstigen
Tur
Turist
Turisttur
Undervisning
Utsikt
Utsiktspunktet
Vaffeltur
Vannfylling
Verdenstur
Videodokumentasjon
Wandern
Wandern, Landschaft genießen
WC
WC break
We went to see the views and found the route, so we decided to discover the path and climb part of the path.
Wir wollen abseits von Touristenmassen sein
Yamyoga
Yogacamp
Zwischenstop

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er en uavhengig stiftelse som forsker på natur og samspillet natur–samfunn.

NINA ble etablert i 1988. Hovedkontoret er i Trondheim, med avdelingskontorer i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driver NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskningsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINAs virksomhet omfatter både forskning og utredning, miljøovervåking, rådgivning og evaluering. NINA har stor bredde i kompetanse og erfaring med både naturvitere og samfunnsvitere i staben. Vi har kunnskap om artene, naturtypene, samfunnets bruk av naturen og sammenhenger med de store drivkreftene i naturen.

ISSN: 1504-3312
ISBN: 978-82-426- 5092-4

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger